శ్రీశివాయ గురవేనమః



# తెనాలిరామకృష్ణుని

# ఘటికాచలమాహాత్మ్యము

## (మూలము మరియు తాత్పర్య విశేషములతో )

## ప్రథమాశ్వాసము

- ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

ప్ర థ మా శ్వా స ము

**ప్రథమాశ్వాసము**

1. శ్రీలన్ రాజిలు నై మిశమ్మునఁ దపస్విశ్రేణి పౌరాణిక
త్వాలంకారసమేతు సూతుఁ గని పద్మాధీశ సద్మమ్ములన్
శ్రీలీలానిరవద్య మాద్యము మరుత్సేవ్యంబు భవ్యంబుగా
నాలోకించి యొకండు గల్గిన మహత్మాతెల్పవే - నావుడున్.

**తాత్పర్యము:** ఒక అందమైన అడవి ఉంది. దాని పేరు నైమిశ వనం. అక్కడ చాలామంది గొప్ప మునులు ఉండేవారు. వాళ్లంతా కలిసి పురాణాల గురించి బాగా తెలిసిన సూతుడు అనే వ్యక్తి చెప్పే కథలు వింటూ ఉండేవారు. ఒకరోజు వాళ్ళు సూతుడిని ఇలా అడిగారు.

"ఓ సూతమునీ! నువ్వు పురాణాలు చెప్పే వారందరిలో గొప్ప రత్నం లాంటివాడివి. అందరినీ కాపాడే విష్ణువు ఎక్కడ ఉంటాడో, లక్ష్మీదేవి సంతోషంగా తిరిగే ప్రదేశం ఏదైనా ఉందా? అది మొదటిదిగా ఉండాలి, దేవతలందరూ కొలిచేదిగా ఉండాలి, చాలా గొప్పగా ఉండాలి. అలాంటి ప్రదేశం ఏదైనా ఉంటే మాకు చెప్పవా?"

**విశేషాలు:**

- నైమిశారణ్యం యొక్క పవిత్రత మరియు అక్కడ తపస్సు చేసే మునుల గొప్పతనం వర్ణించబడింది.
- సూతుడు పురాణాల గురించి బాగా తెలిసినవాడని చెప్పబడింది.
- వైకుంఠం యొక్క దివ్యత్వం, స్వచ్ఛత మరియు ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.

2. క. వినుఁ డిందులకు న్నారద
మునిభృగు సంవాద మాత్మ ముద మొదవించున్
మునులార!మీకు నేనది
వినుపింతుందెలిసినంత విస్ఫుటఫణితిన్.

**తాత్పర్యము:**

మునులు ఇలా అడగగానే సూత మహర్షి ఇలా చెప్పాడు.

"పూర్వం భృగు మహర్షి కూడా నారద మహర్షిని ఇలాగే అడిగాడు. ఆ మహర్షి భృగువుకు చెప్పిన విశేషమైన విషయాన్ని ఇప్పుడు నేను మీకు వినిపిస్తాను. జాగ్రత్తగా వినండి!"

**విశేషాలు:**

- సూతుడు చెప్పబోయే కథ నారద మరియు భృగు మునుల సంవాదరూపంలో ఉంటుందని సూచిస్తుంది.
- ఈ సంవాదం వినేవారికి ఆనందాన్ని కలిగిస్తుందని చెప్పడం ద్వారా కథ యొక్క ప్రాముఖ్యతను పెంచుతున్నాడు.
- తనకు తెలిసినంత స్పష్టంగా చెబుతానని సూతుడు వినయంగా తెలియజేస్తున్నాడు.

3. సీ. శశికరద్రుతసార శశికాంత వాఃపూర
పరితః ప్రపూరిత పరిసరంబు
జలచరాశన కేళి జలచరద్విహగాళి

తెనాలి రామకృష్ణుని  ఘటికాచల మాహాత్మ్యము ( ప్రథమాశ్వాసము మూలము మరియు  తాత్పర్య విశేషములతో )

ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

కలరవోద్ధత కలకల ధురంబు

సురమునీశ క్షమా సుర దుర్ల భాతిమా

సర ముక్తి మౌక్తిక సరవరంబు

కమనీయ మకరంద కమల కైరవబృంద

పరిలసద్రోలంబ పరికరంబు

ఘటిత కిసలయసమ జటానిటలపటల

ఫలక తిలకిత శశిసిత భసిత

లసిత రసిత పరమ సమాధిమద్విసర రుచిర

రసర్షురభరంబు వొల్చు మానససరంబు.

**తాత్పర్యము:** మీకు మానస సరోవరం గురించి తెలుసు కదా! ఆ సరస్సులో వెన్నెల పడితే కరిగిపోయే చంద్రకాంత శిలలు ఉంటాయి. వాటి నుండి వచ్చే నీటి ప్రవాహంతో చుట్టుపక్కలంతా నీటితో నిండి ఉంటుంది. చేపలను తినడానికి వచ్చే నీటి పక్షుల యొక్క పెద్ద ధ్వనులతో ఆ ప్రదేశం ఎప్పుడూ సందడిగా ఉంటుంది. దేవతలకు, మునులకు, బ్రాహ్మణులకు కూడా దొరకని ముక్తి అనే గొప్ప ముత్యాల దండలు అక్కడ చాలా ఎక్కువగా ఉంటాయి.

తేనె నిండిన తామర పువ్వుల చుట్టూ, కలువ పువ్వుల చుట్టూ తుమ్మెదలు తిరుగుతూ శబ్దం చేస్తూ ఉంటాయి. లేత చిగుళ్ళలా ఎర్రగా ఉన్న జడలు ముఖం మీద కప్పుకొని ఉంటాయి. నుదుటి మీద చంద్రుడిలా తెల్లగా భస్మం పెట్టుకున్న సమాధిలో ఉండే గొప్ప ఋషులు కనిపిస్తూ ఉంటారు.

.**విశేషాలు:**

- మానస సరోవరం యొక్క సహజ సౌందర్యం మరియు పవిత్రతను అనేక ఉపమానాలతో వర్ణించారు.
- ఇది దేవతలు మరియు మునులకు కూడా దుర్లభమైనదని చెప్పడం దాని యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- మోక్షాన్నిచ్చే ముత్యాల సరస్సుగా అభివర్ణించడం దాని ఆధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.

**4.** ఉ. శ్రీకరలీలఁ గంకణపరిష్కృతమంబుధిరేవ నిత్యము

క్తాకలితంబు రామకథకై పడి జారుమరుత్కుమారవా

ర్తాకర మాదితేయగిరిదారి లసత్సుమనోభివృద్ధి లం

కౌకమురీతిఁ బుణ్యజనతాశ్రయ మాసర మొప్పునెప్పుడున్

**తాత్పర్యము:** ఆ సరస్సు లక్ష్మీదేవి చేతికి ఉన్న గాజుల్లాగా నీటి బిందువులతో అందంగా ఉంటుంది. సముద్రంలా ఎప్పుడూ ముత్యాలతో నిండి ఉంటుంది (ముక్తి పొందిన వాళ్ళతో కలిసి ఉంటుంది). రామాయణ కథలాగా హనుమంతుడు చెప్పే విషయాలతో నిండి ఉంటుంది (లేదా పిల్లగాలుల సందడితో నిండి ఉంటుంది). మేరు పర్వతంలాగా పువ్వుల పెరుగుదలతో (లేదా దేవతల అభివృద్ధి) చాలా గొప్పగా ఉంటుంది. లంకా పట్టణంలాగా మంచి వాళ్ళతో (లేదా రాక్షసులతో) నిండి అందంగా కనిపిస్తుంది."

**విశేషాలు:**

- మానస సరోవరాన్ని లక్ష్మీదేవి క్రీడలతో, ముత్యాలతో నిండిన సముద్రంతో పోల్చడం దాని యొక్క గొప్పదనాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- హనుమంతునితో పోల్చడం దాని పవిత్రతను మరియు ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.

- పుణ్యాత్ములకు ఆశ్రయమని చెప్పడం దాని యొక్క ఆధ్యాత్మిక విలువను తెలియజేస్తుంది.

**5.** సీ. కలహంస పరిధూత గరుదుద్యదబ్జప
రాగంబు పటవాసరజముగాఁగ
ఉదబిందు మౌక్తికయుత పత్రపుటహల్ల
కములు రత్నారాత్రి కములు గాఁగ
కరువలినెగసి యుప్పరమువనొప్పు పు
ప్పొడితెప్ప యుల్లడ పొలుపు గాఁగ
తేటిపూబోఁడులపాట ముత్తైదువల్
పచరించు సోబానపాట గాఁగ
ఖగవిరావంబు ద్విజమంత్ర కలనగాఁగ
రాలు కేసరములు తలఁబ్రాలు గాఁగ
పద్మినీ పద్మినీమిత్ర పరిణయంబు
గరిమదగు నల యంబుజాకరము కరము.

**తాత్పర్యము:** సరస్సులో ప్రతిరోజూ లక్ష్మీదేవికి, సూర్యుడికి పెళ్ళి జరుగుతున్నట్టు ఉంటుంది. ఆ పెళ్ళికి రాజహంసల రెక్కల నుండి ఎగిరే తామర పువ్వుల పొడి పట్టు వస్త్రాల్లా ఉంటుంది. నీటి బిందువులనే ముత్యాలతో నిండిన ఆకుల మధ్య ఉండే ఎర్రని తామర పువ్వులే రత్నాల కలశాల్లా ఉంటాయి. గాలికి ఎగిరి ఆకాశంలో అంతటా వ్యాపించి ఉన్న తెల్లని పుప్పొడే వెన్నెలలా ఉంటుంది. అక్కడ తిరిగే తుమ్మెదల శబ్దాలే పెళ్ళికి వచ్చిన ముత్తైదువలు పాడే పాటల్లా ఉంటాయి. పక్షుల యొక్క కిలకిల రావాలే బ్రాహ్మణులు చదివే మంత్రాల్లా ఉంటాయి. రాలిపడే పువ్వుల రేకులే తలంబ్రాల్లా ఉంటాయి.

**విశేషాలు:**

- మానస సరోవరంలోని ప్రకృతి దృశ్యాలను వివిధ రమణీయమైన అంశాలతో పోల్చి వర్ణించారు.
- ప్రతి పోలిక ప్రకృతి యొక్క అందాన్ని మరియు పవిత్రతను మరింతగా తెలియజేస్తుంది.
- పద్మిని మరియు సూర్యుని వివాహంతో పోల్చడం ఆ ప్రదేశం యొక్క శుభప్రదత్వాన్ని సూచిస్తుంది.

**6.** క. ఆమానససరసీతట
భూమిన్ భృగ్వాశ్రమంబువొలుచున్ తీర్థ
వ్యామోహ గతాగత సక
లామర మౌనీంద్ర సముదయాధారంబై.

**తాత్పర్యము:** ఆ మానస సరోవరం యొక్క ఒడ్డున భృగు మహర్షి యొక్క ఆశ్రమం ప్రకాశిస్తుంది. అది తీర్థాల పట్ల ప్రేమతో వచ్చే పోయే దేవతలు మరియు గొప్ప మునులందరికీ ఆధారమైనది. (పుణ్య తీర్థాల కోసం వచ్చే దేవతలు, మునీంద్రులు అక్కడే విశ్రాంతి తీసుకుంటారు.)

**విశేషాలు:**

- మానస సరోవరం ఒడ్డున భృగు మహర్షి ఆశ్రమం ఉండటం ఆ ప్రదేశం యొక్క పవిత్రతను మరింత పెంచుతుంది.
- ఈ ఆశ్రమం దేవతలు మరియు మునులకు ఆశ్రయంగా ఉండటం దాని యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.

**7.** సీ. వాలసంచాలనోద్వేలత చమరీమృ

తెనాలి రామకృష్ణుని ఘటికాచల మాహాత్మ్యము ( ప్రథమాశ్వాసము మూలము మరియు తాత్పర్య విశేషములతో )

ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

గమ్ములు సమ్మార్జనమ్ము సేయు

తుండసంభృత తీర్థకుండోదకమ్ములఁ

గలభముల్ కలయంపి కలయఁజల్లు

పచ్చికస్తురియసల్ దెచ్చి భల్లూకముల్

గోముఖ శ్రీఁ బాదుకొనఁగఁ జేయు

కరికుంభ గలిత ముక్తా ఫలమ్ములు దెచ్చి

శుకములు రంగవల్లికలు దీర్చు

వెన్నుడాకన్ను తమిఁ దమి విడక మున్న

దినదినమ్మును నచట సుదీర్ఘపర్ణ

శాలికామాలికాళింద సరణి నరణి

మత్కుల కులాంగనలకు సమ్మదము పొదల.

**తాత్పర్యము:** అక్కడ విష్ణువు యొక్క కుడి కన్ను (సూర్యుడు) పూర్తిగా వికసించక ముందే, ఆశ్రమాల్లో ఉండే మునిపత్నులకు సంతోషంగా చమరీ మృగాలు తమ తోకలతో విసురుతూ వాకిళ్ళు ఊడుస్తాయి.

ఏనుగు పిల్లలు తమ తొండాలతో తెచ్చిన పవిత్రమైన నీటితో చుట్టూ చల్లుతాయి. ఎలుగుబంట్లు చిక్కటి బురదలాంటి పచ్చి కస్తూరిని తెచ్చి అలుకుతాయి. చిలుకలు ఏనుగుల కుంభస్థలాల నుండి రాలిన ముత్యాలతో రంగవల్లులు వేస్తాయి.

**విశేషాలు:**

- ఆశ్రమంలోని జంతువులు కూడా పవిత్రమైన పనులలో నిమగ్నమై ఉన్నట్లు వర్ణించారు.
- ప్రకృతి మరియు జంతువుల యొక్క సహజీవనాన్ని మరియు భక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- ఆ ప్రదేశం యొక్క సహజ సౌందర్యం మరియు ఆధ్యాత్మికతను కళ్ళకు కట్టినట్లు చూపిస్తుంది.

**8.** మ. శుకముల్ ప్రామినుకుల్ గుణించు గణియించున్ ధర్మమర్మేతిహా

స కథల్ శారిక తీరికల్ గొనుమనీషన్ శేషభాషావిశే

ష కళాశాస్త్ర ముపన్యసించు పిక ముల్ సాత్రాజితీప్రాణనా

యక నామాళి నశుల్ పఠించు సతతోద్యద్గీతికాచాతురిన్

**తాత్పర్యము:**

చిలుకలు వేదాలు చదువుతాయి. గోరువంకలు ధర్మ రహస్యాలు, ఇతిహాస కథలు గొప్పగా చెప్తాయి. కోయిలలు శేషుడిలాగా అన్ని కళా శాస్త్రాల గురించి మాట్లాడుతాయి. తుమ్మెదలు శ్రీకృష్ణుడి దివ్య నామాలను సంగీతంలా పాడుతాయి. కోకిలలు నిత్యం ఉప్పొంగే గాన మాధుర్యంతో సత్రాజిత్తు ప్రాణనాథుడైన కృష్ణుని నామాలను స్పష్టంగా పఠిస్తాయి.

**విశేషాలు:**

- ఆశ్రమంలోని పక్షులు కూడా జ్ఞానాన్ని మరియు భక్తిని కలిగి ఉన్నట్లు వర్ణించారు.
- వివిధ పక్షులు వివిధ రకాల జ్ఞానాన్ని మరియు భక్తిని ప్రదర్శిస్తాయి.
- ఈ వర్ణన ఆశ్రమం యొక్క ఆధ్యాత్మిక మరియు విద్యాపరమైన వాతావరణాన్ని తెలియజేస్తుంది.

**9.** క. ఒకచిత్రమచటి జటిపా

తెనాలి రామకృష్ణుని ఘటికాచల మాహాత్మ్యము ( ప్రథమాశ్వాసము మూలము మరియు తాత్పర్య విశేషములతో )
ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి
ఆకి మున్ సంజలను గ్రుంకిలేచి సమాధిన్
సకలశకుంతంబులు తా
రకమంత్రోచ్చారణాభిరతి మతిఁ బొదలున్.

**తాత్పర్యము:** ఆ ఆశ్రమంలో ఒక వింత ఉంది. అన్ని రకాల పక్షులు సాయంత్రం మునులకంటే ముందే నిద్రపోయి, మళ్ళీ వాళ్ళకంటే ముందే మేల్కొని, సమాధిలో ఉండి తారక మంత్రాన్ని జపించడంలో చాలా ఆసక్తి చూపిస్తాయి.

**విశేషాలు:**

- మునుల యొక్క ఆధ్యాత్మిక శక్తి మరియు ప్రభావం పక్షులపై కూడా ఉంటుందని తెలియజేస్తుంది.
- పక్షులు తారక మంత్రాన్ని ఉచ్చరించడం ఆ ప్రదేశం యొక్క పవిత్రతను మరియు మహిమను సూచిస్తుంది.
- 

**10.** ఉ. ఆ మ్మునిబాలకుల్ ఫలదళాదులకై వనిజుట్టుచో నహీం
దమ్ములు చేరి యెండకు ఫణంబులు చాటుగఁజేయ నంతలో
నెమ్ములు వచ్చి సాములకు నే మొనరించిన నేరమేమి న్యా
యమ్ము లె మీపనుల్ దలఁప? నంచు దరిం బురివిచ్చు నీడగన్

**తాత్పర్యము:**

ముని పిల్లలు పండ్లు, దర్భలు మొదలైన వాటి కోసం అడవికి వెళ్ళినప్పుడు పెద్ద పాములు వచ్చి వారికి ఎండ తగలకుండా తమ పడగలను గొడుగుల్లా అడ్డుకుంటాయి. అప్పుడే నెమళ్ళు వచ్చి "స్వాములారా! మేము చేసిన తప్పేమిటి? మీ పనులు న్యాయమైనవా?" అంటూ నీడ కలిగేలా తమ పింఛాలను విప్పుతాయి.

**విశేషాలు:**

- ముని కుమారుల పట్ల ప్రకృతి యొక్క ప్రేమ మరియు రక్షణను తెలియజేస్తుంది.
- పాములు మరియు నెమళ్ళు వారికి నీడనివ్వడం ఆ ప్రదేశం యొక్క శాంతియుతమైన వాతావరణాన్ని సూచిస్తుంది.
- జంతువులు కూడా న్యాయం గురించి మాట్లాడటం ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తుంది.

**11.** మ. పులులేదున్ మృగశాబకంబుల హరుల్ పోషించు నత్యాదృతిన్
కలభానీకముఁ గాకముల్ మెలఁగు ఘూకశ్రేణితో బిల్లు లె
ల్కలఁ గాచున్ శిఖికోటి లేఁజిలువలన్ లాలించునుత్పుల్ల బ
ర్హా లసచ్ఛాయల నుంచి యచ్చటియరణ్యానీప్రదేశంబులన్.
పులులు లేడి పిల్లలను పెంచుతాయి. సింహాలు ఏనుగు పిల్లలను పోషిస్తాయి. కాకులు గుడ్లగూబలతో కలిసి తిరుగుతాయి. పిల్లులు ఎలుకలను కాపాడతాయి. నెమళ్ళు తమ పింఛాల నీడలో పాములను లాలిస్తాయి.

**తాత్పర్యము:** పులులు లేడి పిల్లలను పెంచుతాయి. సింహాలు ఏనుగు పిల్లలను పోషిస్తాయి. కాకులు గుడ్లగూబలతో కలిసి తిరుగుతాయి. పిల్లులు ఎలుకలను కాపాడతాయి. నెమళ్ళు తమ పింఛాల నీడలో పాములను లాలిస్తాయి.

**విశేషాలు:**

- ఆ అడవిలో సహజ శత్రుత్వం లేదని, అన్ని జంతువులు స్నేహంగా కలిసి జీవిస్తాయని తెలియజేస్తుంది.

- ప్రకృతి యొక్క శాంతియుతమైన మరియు సామరస్యపూర్వకమైన స్థితిని వర్ణిస్తుంది.

**12**. క. ముని హోమానల ధూమము
వినువాఁకం గ్రుంకి వెడలు విబుధవధూటీ
జనముల నెఱిముంగురులం
దనరున్ సాంబ్రాణిధూపధారారీతిన్ .

**తాత్పర్యము:** మహర్షుల యజ్ఞశాలల నుండి వచ్చే పొగ గంగలో మునిగి వెళ్లే దేవకాంతల జుట్టులో సాంబ్రాణి ధూపంలా అందంగా ఉంటుంది.

**విశేషాలు:**

- మునుల హోమం యొక్క పవిత్రత మరియు దాని యొక్క ప్రభావం ఆకాశం వరకు వ్యాపిస్తుందని తెలియజేస్తుంది.
- పొగను దేవతా స్త్రీల ముంగురులతో మరియు సాంబ్రాణి ధూపంతో పోల్చడం దాని యొక్క అందాన్ని మరియు పవిత్రతను సూచిస్తుంది.

**13**. సీ. మొకరితేటులు మూతిముట్టవు తేనియల్
శ్రీ మధుశాసి కర్పించి గాని
కోకిలమ్ములు చివురాకులు గొరకవు
శ్రీ వనమాలి కర్పించి గాని
లే బచ్చికల్ గబళింపపు హరిణముల్
శ్రీ నీలమూర్తి కర్పించి గాని
ఫలభుజి క్రియలకు, జిలుకలు దలపవు
శ్రీ మాధవునకు నర్పించి గాని
యితర జంతువులును హరి మతిఁదలంచి
గాని యే వర్తనములకుఁ బూనవనిన
నా తపోవన మాహాత్మ్య మభినుతింప
నలవియే వేమొగమ్ముల చిలువకైన.

**తాత్పర్యము:**

ఆ అడవిలో ఉండే చిన్న తుమ్మెదలు కూడా శ్రీహరికి అర్పించిన తర్వాతనే తేనెను తాగుతాయి. కోకిలలు ఆ వనమాలికి (కృష్ణుడికి) సమర్పించాకే లేత ఆకులను తింటాయి. లేళ్ళు మాధవుడికి సమర్పించిన తర్వాతనే పచ్చని గడ్డిని తింటాయి. చిలుకలు గోవిందుడికి పండ్లు ఇచ్చాకే తింటాయి. మిగిలిన జంతువులు కూడా హరిని తలుచుకున్నాకే ఏదైనా పని మొదలుపెడతాయి. ఆ తపోవనం యొక్క గొప్పతనాన్ని వెయ్యి తలలు ఉన్న ఆదిశేషుడు కూడా వర్ణించలేడు.

**విశేషాలు:**

- ఆ తపోవనంలోని ప్రతి జీవికి శ్రీకృష్ణుని పట్ల ఉన్న భక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- ప్రకృతిలోని జంతువులు కూడా భగవంతునికి సమర్పించకుండా ఏమీ స్వీకరించవని చెప్పడం ఆ ప్రదేశం యొక్క పవిత్రతను చాటుతుంది.

- **వేయి ముఖాల ఆదిశేషువు కూడా ఆ వనం యొక్క మహిమను వర్ణించలేదని చెప్పడం దాని గొప్పదనాన్ని మరింతగా తెలియజేస్తుంది.**

**14**. క. ఆ సాధుస్తుత్యాశ్రమ
వాసమ్మున భృగుముని ప్రవరుడు వసించున్
శ్రీసఖచరణధ్యానా
భ్యాసకళాకాంక్ష దాపసావళితోడన్

**తాత్పర్యము:** మంచివారు పొగిడే ఆ ఆశ్రమంలో భృగు మహర్షి మిగిలిన మునులతో కలిసి విష్ణువును ధ్యానిస్తూ కాలం గడుపుతున్నాడు.

**విశేషాలు:**

- భృగు మహర్షి వంటి గొప్ప ముని ఆ ఆశ్రమంలో నివసించడం దాని ప్రాముఖ్యతను పెంచుతుంది.
- శ్రీహరి యొక్క పాదాలను ధ్యానించడం మునుల యొక్క ముఖ్యమైన ఆధ్యాత్మిక సాధన అని తెలియజేస్తుంది.

**15**. సీ. కటికియెండలకాఁకఁ గరఁగి గుబాళించు
గోవజవ్వాజి నెత్తావులకును
కమ్మతమ్ములతావి కానుక సేయుచు
సొలయు చల్లని గాలిసోకులకును
వట్టివ్రాకుల ననల్ పుట్టింపజాలిన
కిన్నరయువతి సంగీతములకు
బిసకాండములు మేసి కొసరుచుఁ బల్కు జ
క్కవకవ కలయిక కాన్పులకును
కలికిపలుకుల రాచిల్కగముల మధుర
మేదుర రసాలఫల రసా స్వాదములకుఁ
జెదరనీయక యింద్రియశ్రేణి నిలిపి
యతఁడు శ్రీహరిభజియించు నవసరమున.

**తాత్పర్యము:**

మునులు మెచ్చుకునే ఆ ఆశ్రమంలో భృగు మహర్షి మిగిలిన ఋషులతో కలిసి విష్ణువును ధ్యానిస్తూ రోజులు గడుపుతున్నాడు. అక్కడ, గోరోజనం ఎండ వేడికి కరిగి మంచి సువాసనలు వెదజల్లుతోంది. తియ్యని తామర పువ్వుల ప్రేమను బహుమతిగా ఇచ్చే చల్లని గాలి వీస్తోంది. కొమ్మలకు చిగుళ్ళు వచ్చినట్లుగా కిన్నెర స్త్రీలు పాటలు పాడుతున్నారు. తామర దుంపలు తిని చక్రవాక పక్షులు తియ్యని మాటలు పలుకుతూ జంటలుగా తిరుగుతున్నాయి. చిలుకలు తీయటి మామిడి పండ్లు తింటూ ముద్దుగా మాట్లాడుతున్నాయి. అయినప్పటికీ, ఆ గొప్ప ముని ఇంద్రియాలను అదుపులో ఉంచుకుని శ్రీహరిని ధ్యానిస్తూ ఉన్నాడు

**విశేషాలు:**

- ఆశ్రమంలోని ఆహ్లాదకరమైన ప్రకృతి దృశ్యాలు మరియు మధురమైన అనుభూతులను వర్ణించారు.

- భృగు మహర్షి తన ఇంద్రియాలను నిగ్రహించి ఏకాగ్రతతో భగవంతుని ధ్యానిస్తున్నాడని తెలియజేస్తుంది.
- ప్రకృతి యొక్క అందం కూడా ముని యొక్క ధ్యానానికి ఆటంకం కలిగించలేదని చెప్పడం అతని యొక్క గొప్ప తపశ్శక్తిని సూచిస్తుంది.

శరదంబుదోపరి చపలనా శిరమునc
బటు జటాపటలమ్ము పటిమcజూప
కల్పకశాఖి శాఖామంజరీ లీల
డాకేల మణి కమండలువు మీఱ
నిటలలోచన శైలతట నీరదాకృతిc
గటితటి నజినమ్ము కాంతిc బెనుప
ఆకృతి దాల్చిన యక్షరావలి యన
శ్రవమున స్ఫటికాక్షసరము దనర
విష్ణునామానుకీర్తి బవిత్రయగుచు
మారుతాహతిc దనుదాన మహతిమొఱయ
వచ్చె తనుకాంతినిర్జితపారదుండు
నారదుcడు భక్తజనసస్య నారదుండు. 16

**తాత్పర్యము:**

నారదుడు తన తలపై శరదృతువు మబ్బు లా ఉన్న శరీరముతో , మెరుపుల వంటి ఎర్రని జడలతో, కల్పవృక్షపు కొమ్మల చిగుళ్ళ వలె ప్రకాశించే మణిమయమైన కమండలంతో, , కైలాసము దగ్గర ఉన్న మబ్బువంటి కృష్ణాజినముతో, నడుముకు చుట్టిన జింక చర్మం కాంతిని పెంచుతుండగా, అక్షరాల సముదాయం ఆకారం దాల్చినట్లుగా చెవులకు స్ఫటిక మాలలు మెరుస్తుండగా, విష్ణువు నామ సంకీర్తనతో పవిత్రుడవుతూ, గాలి తాకిడికి తనంతట తానే గొప్ప శబ్దము చేస్తూ, తన తేజస్సుతో బంగారాన్ని మించిన కాంతి గలవాడు, భక్తులనే పంటకు నీరు పోసేవాడు అయిన నారదుడు వచ్చాడు.

.

**విశేషాలు:**

- **ఇతర అలంకారాలు:** ఈ పద్యంలో ఇతర ఉపమానాలు కూడా ఉన్నాయి. నారదుని కమండలాన్ని కల్పవృక్షపు చిగుళ్ళతోను, మూడవ కన్నును మేఘంతోను, స్ఫటిక మాలను అక్షరాల సముదాయంతోను పోల్చడం జరిగింది. ఇది పద్యానికి మరింత సొగసును చేకూర్చుతుంది.
- **నారదుని వ్యక్తిత్వం యొక్క లోతైన అవగాహన:** నారదుని వేషధారణ మరియు లక్షణాలు అతని గొప్ప తపశ్శక్తిని, విష్ణుభక్తిని, మరియు పవిత్రతను తెలియజేస్తున్నాయి. అతను కేవలం ఒక భక్తుడు మాత్రమే కాకుండా, జ్ఞాని మరియు ప్రభావశీలి అని కూడా సూచిస్తుంది.
- **శబ్దాలంకరణ:** "పటు జటాపటలమ్ము పటిమcజూప" వంటి పదబంధాలలో అనుప్రాస (ఒకే హల్లు అనేకసార్లు రావడం) శబ్ద మాధుర్యాన్ని కలిగిస్తుంది.

- **భక్తజనసస్య నారదుండు:** ఈ విశేషణం నారదుడు భక్తులకు ఎలా సహాయపడతాడో, వారిని ఎలా పోషిస్తాడో తెలియజేస్తుంది.

**17**. క. ఇటువలె వచ్చిన నారద
జటి కాతిథ్యాది వివిధ సత్కృతు లెల్లన్
ఘటియించి మదిని ముదమం
దుటఁగని భృగుమౌని యతనితో నిట్లనియెన్.

**తాత్పర్యము:**

ఈ విధంగా వచ్చిన నారదునికి భృగుమహర్షి తగిన ఆతిథ్యం మరియు వివిధ రకాలైన మర్యాదలు చేసి, మనస్సులో సంతోషాన్ని పొంది అతనితో ఇలా అన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **ఆతిథ్య సంప్రదాయం:** భృగుమహర్షి నారదునికి తగిన మర్యాదలు చేయడం భారతీయ సంస్కృతిలో అతిథి సత్కారానికి ఉన్న ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **సంతోషభరితమైన స్వాగతం:** భృగుముని నారదుని రాకతో ఎంతో సంతోషించాడు. ఇది వారి మధ్య ఉన్న గౌరవప్రదమైన మరియు స్నేహపూర్వక సంబంధాన్ని సూచిస్తుంది.
- **సంభాషణకు దారి:** ఈ పద్యం తదుపరి సంభాషణకు ప్రారంభం. భృగుముని నారదునితో ఏమి మాట్లాడబోతున్నాడనే ఆసక్తిని పాఠకులలో కలిగిస్తుంది.

**18**. క. నారద హృదయాంతరలీ
నారద మోక్షాతిదుర్విధావలివిద్ధీ
నారద రుచిజితశారద
నారద హరిచరణభక్త నారదయాఢ్యా.

**తాత్పర్యము:**

ఓ నారదా! నీవు అందరి హృదయాలలో ఉండేవాడవు (లేదా గొప్ప మనస్సు కలవాడవు), ఓ నారదా! మోక్షానికి అడ్డువచ్చే కష్టాల సమూహాన్ని ఛేదించే శక్తి కలవాడవు, ఓ నారదా! నీ కాంతి శరత్కాలపు చంద్రుని కాంతిని మించినది, ఓ నారదా! నీవు విష్ణువు యొక్క పాదాల వద్ద భక్తి కలిగినవాడవు మరియు గొప్ప ఆధ్యాత్మిక సంపద కలిగినవాడవు.

**విశేషాలు:**

- **సంబోధనల యొక్క శక్తి:** భృగుముని నారదుని ఒక్కొక్క చరణంలో ఒక్కో విశేషణంతో సంబోధించడం నారదుని యొక్క అనేక గొప్ప లక్షణాలను తెలియజేస్తుంది.
- **నారదుని సామర్థ్యాలు:** "మోక్షాతిదుర్విధావలివిద్ధీ" అనే విశేషణం నారదుడు మోక్షానికి ఆటంకాలు కలిగించే కష్టాలను కూడా తొలగించగల సమర్థుడని సూచిస్తుంది.
- **తేజస్సు మరియు భక్తి:** "రుచిజితశారద" నారదుని యొక్క అద్భుతమైన తేజస్సును, "హరిచరణభక్త" అతని విష్ణుభక్తిని తెలియజేస్తాయి.
- **ఆధ్యాత్మిక సంపద:** "నారదయాఢ్యా" నారదుడు గొప్ప ఆధ్యాత్మిక సంపద కలిగినవాడని తెలియజేస్తుంది.

తెనాలి రామకృష్ణుని ఘటికాచల మాహాత్మ్యము ( ప్రథమాశ్వాసము మూలము మరియు తాత్పర్య విశేషములతో )

ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి

ఉ. పుష్కరముఖ్యతీర్థములఁ బొల్పగుధర్మము లామహత్వముల్

పుష్కలవిష్ణువాసముల పూజ్య విచిత్ర చరిత్రముల్ గుణా

విష్కృతవైష్ణవో త్తమ పవిత్రవిశేషకథల్ మహాత్మ! నా

దుష్కృతముల్ దొలంగ దయతో సకలంబును నాన తియ్యవే. 19.

**తాత్పర్యము:**

ఓ మహాత్మా! పుష్కరము మొదలైన ముఖ్యమైన తీర్థస్థలాలలో ప్రకాశించే ధర్మాలను, వాటి గొప్పతనములను, అనేకమైన విష్ణువు నివాసాలలో ఉన్న పూజనీయమైన విచిత్రమైన కథలను, గొప్ప వైష్ణవోత్తముల యొక్క పవిత్రమైన విశేష కథలను నా పాపాలు తొలగిపోయేలా దయతో నాకు అన్నీ తెలియజేయండి.

**విశేషాలు:**

- **భృగుముని వినయం:** భృగుమహర్షి నారదుని "మహాత్మ" అని సంబోధించడం అతని పట్ల ఉన్న గౌరవాన్ని తెలియజేస్తుంది. తన పాపాలు తొలగిపోవాలని కోరుకోవడం అతని వినయాన్ని సూచిస్తుంది.
- **జ్ఞానాకాంక్ష:** భృగుముని వివిధ పవిత్ర స్థలాల యొక్క ధర్మాలను, గొప్పతలను, విష్ణువు నివాసాల యొక్క విశేష కథలను మరియు గొప్ప వైష్ణవుల యొక్క పవిత్ర కథలను తెలుసుకోవాలనే కోరికను వ్యక్తం చేస్తున్నాడు. ఇది అతని జ్ఞానాసక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- **పవిత్ర కథల ప్రాముఖ్యత:** పవిత్ర స్థలాల మరియు గొప్ప భక్తుల కథలు పాపాలను తొలగించగలవని భృగుముని విశ్వసిస్తున్నాడు. ఈ నమ్మకం భారతీయ ఆధ్యాత్మిక చింతనలో ముఖ్యమైనది.
- **"దయతో సకలంబును నాన తియ్యవే":** ఈ అభ్యర్థన నారదుని యొక్క కరుణను మరియు జ్ఞానాన్ని పంచుకునే స్వభావాన్ని సూచిస్తుంది.

క. ఎచ్చోటనుండివచ్చితి

రిచ్చటికి మదీయ భాగ్య మేమని పొగడన్

వచ్చు నని పలుకునంత వి

యచ్చరముని యిట్టులనియె నాతని తోడన్ 20

**తాత్పర్యము:**

"మీరు ఎక్కడి నుండి వచ్చారు? ఇక్కడికి రావడం నా అదృష్టం, దానిని నేను ఎలా వర్ణించగలను?" అని భృగుముని అడుగుతుండగా, ఆకాశంలో సంచరించే ముని (నారదుడు) అతనితో ఇలా అన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **భృగుముని ఆశ్చర్యం మరియు గౌరవం:** నారదుని అకస్మాత్తుగా రావడం భృగుమునిని ఆశ్చర్యానికి గురిచేసింది మరియు అతను దానిని తన అదృష్టంగా భావిస్తున్నాడు. అతని మాటలు నారదుని పట్ల ఉన్న గౌరవాన్ని తెలియజేస్తున్నాయి.
- **నారదుని పరిచయం:** ఈ పద్యం నారదుని "వియచ్చరముని" అని వర్ణిస్తుంది, అంటే ఆకాశంలో సంచరించే ముని. ఇది నారదుని యొక్క ప్రత్యేకమైన లక్షణాన్ని తెలియజేస్తుంది - అతను స్వేచ్ఛగా అన్ని లోకాల్లో తిరగగలడు.
- **సంభాషణ కొనసాగింపు:** భృగుముని ప్రశ్న నారదుడు తన గురించి మరియు తాను వచ్చిన ప్రదేశం గురించి చెప్పడానికి దారి తీస్తుంది. ఇది వారి మధ్య సంభాషణ కొనసాగుతుందని సూచిస్తుంది.

సీ. ఘన రత్నరాశి కాకరము వియచ్చర
మానినీ జనన నిదానభూమి
సంతానభూరుహసమితికి నెలవు నా
రాయణ యోగనిద్రాస్థలంబు
వనజవాసినికి బుట్టినయిల్లు దేవతా
విసరమ్మునకు మహానసగృహమ్ము
ద్వీపసంతతికి ( బెన్ప్రాపు తరంగిణీ
భామినీమణులకుఁ బ్రాణభర్త
కలువనెచ్చెలికానికి గన్నతండ్రి
గట్టుపట్టికి ధృఢ వజ్ర కవచమగుచు
వెలయు పగంపుక గ్గంపువిప్పుగంటి
సామినగరంబు ధర క్షీరసాగరంబు. 21

**తాత్పర్యము:**

" భూమిపై వెలుగొందుతున్న క్షీరసాగరం -

సకల రత్నములకు నిలయము, అప్సరసల జన్మభూమి; కల్పవృక్ష సముదాయమునకు ఉనికి పట్టు, నారాయణునికి యోగనిద్రా స్థలము, లక్ష్మీదేవికి పుట్టిల్లు, దేవతలకు భోజనశాల, ద్వీప ద్వీపాల సమూహానికి గొప్ప ఆశ్రయం, అందమైన స్త్రీలకు ప్రాణనాథుడు, చంద్రునికి తండ్రి వంటివాడు, సముద్రతీరానికి బలమైన వజ్రపు కవచం . కోపంతో నిండిన కన్నులు కలిగిన ఆదిశేషుని యొక్క పడగ యొక్క కాంతిని కలిగి ఉంటుంది. అటువంటి క్షీరసాగరం చక్కగా ప్రకాశిస్తుంది.

**విశేషాలు:**

- **ఆదిశేషుని ప్రస్తావన:** క్షీరసాగరాన్ని వర్ణించే క్రమంలో ఆదిశేషుని ప్రస్తావించడం దాని యొక్క శక్తిని మరియు ప్రాముఖ్యతను మరింతగా పెంచుతుంది.

క. ఆతంకపంక శంకా
పేతంబై నిత్యసత్యహితపూతంబై
శీతాతప సహయోగి
స్ఫీతంబై తెల్లదీవి చెలఁగును దానున్. 22

**తాత్పర్యము:**

ఆ తెల్లని ద్వీపం లో వైకుంఠం భయం, సందేహాలకు దూరంగా ఉంటుంది. అది ఎల్లప్పుడూ సత్యం మరియు ఇతరులకు మేలు చేసే వాటితో పవిత్రంగా ఉంటుంది. చలి మరియు వేడిమిని సహించే స్వభావంతో విస్తారంగా ప్రకాశిస్తుంది.

**విశేషాలు:**

- **సత్యం మరియు హితం:** వైకుంఠం ఎల్లప్పుడూ సత్యానికి కట్టుబడి ఉంటుందని మరియు ఇతరుల యొక్క శ్రేయస్సును కోరుకుంటుందని చెప్పడం దాని యొక్క ధార్మికమైన స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది.

క. శ్రీకరమగునద్దీవిన్
లోకాతీతానపాయనూత్న ప్రభమ
స్తోక ప్రభావకలితము
వైకుంఠపురంబు సిరుల వఱలు న్మిగులన్.23

**తాత్పర్యము:**

అందమైన ఆ ద్వీపంలో లోకానికి అతీతమైనది, నాశనం లేనిది, నిత్యనూతనమైన కాంతితో నిండినది మరియు గొప్ప ప్రభావముతో కూడిన వైకుంఠపురం అత్యధికమైన సంపదలతో ప్రకాశిస్తుంది.

**విశేషాలు:**

- **విశేషణాల యొక్క ప్రాముఖ్యత:** "లోకాతీత," "అనపాయ," మరియు "నూత్న ప్రభమ" అనే విశేషణాలు వైకుంఠపురం యొక్క శాశ్వతత్వాన్ని, నాశనం లేని స్వభావాన్ని మరియు నిత్యనూతనమైన కాంతిని సూచిస్తాయి. ఇది సాధారణ లౌకిక ప్రదేశం కాదని, ఒక దివ్యమైన స్థలమని తెలియజేస్తుంది.
- **"స్తోక ప్రభావకలితము":** ఈ విశేషణం వైకుంఠపురపు గొప్ప ప్రభావం మరియు శక్తి కలిగిన ప్రదేశమని తెలియజేస్తుంది. ఇక్కడ ఉన్న దివ్యమైన శక్తి వలన ఇది ప్రత్యేకమైనది.
- **అత్యధిక సంపద:** "సిరుల వఱలు న్మిగులన్" అనే మాటలు వైకుంఠపురం కేవలం ఆధ్యాత్మికంగానే కాకుండా భౌతికంగా కూడా అత్యంత సంపన్నమైనదని సూచిస్తాయి. ఈ సంపద కేవలం భౌతికమైనది కావచ్చు లేదా ఆధ్యాత్మికమైన శక్తులు మరియు అనుగ్రహాలు కూడా కావచ్చు.

సీ. హాటక హరినీల ఝూట ప్రదీప్త సా
లములచే నమర సాలములచేత
మందర కుధరోపమాన మానిత సౌధ
తతులచే యోగిసంతతుల చేత
కమలకై రవభాస్వదమృత సరోవితా
నములచే సుర విమానములచేత
రాకాసుధాకర రాజన్ముఖ వధూత్క
రములచే మణి మందిరముల చేత
సతత కిసలయ సుమ ఫల సహిత మహిత
వనులచే దివ్యలోక పావనుల చేత
వఱలు శాశ్వత లబ్ధిపవర్గ యోగ్య
భాగ్యనికరంబు వైకుంఠపట్టణంబు. 24

**తాత్పర్యము:**

వైకుంఠ పట్టణం బంగారు మరియు ఇంద్రనీలమణుల కాంతులతో ప్రకాశించే గోడలతో, దేవదారు వృక్షాలతో, మందర పర్వతం వలె గొప్పదైన అందమైన భవనాల సమూహాలతో, యోగుల సమూహాలతో, పద్మాలు మరియు తెల్ల కలువలు వికసించిన అమృతంతో నిండిన సరస్సుల విస్తారాలతో, దేవతల విమానాలతో, పున్నమి చంద్రుని వంటి ప్రకాశవంతమైన ముఖాలు కలిగిన స్త్రీల సమూహాలతో, మణిమయమైన భవనాలతో, నిత్యం చిగుళ్ళు, పువ్వులు మరియు పండ్లతో నిండిన గొప్ప వనాలతో, దివ్యలోకాలను పవిత్రం చేసే వారితో నిండి ఉండి, శాశ్వతమైన మోక్షానికి అర్హులైన వారికి తగిన అనేకమైన భాగ్యాలతో ప్రకాశిస్తుంది.

**విశేషాలు:**

- **వైకుంఠపుర వర్ణన:** ఈ పద్యం వైకుంఠపురం యొక్క అద్భుతమైన సౌందర్యాన్ని మరియు గొప్పతనాన్ని వివరిస్తుంది. ప్రతి అంశం దాని యొక్క ప్రత్యేకతను మరియు పవిత్రతను తెలియజేస్తుంది.
- **సమృద్ధి మరియు వైభవం:** బంగారు మరియు మణిమయమైన కాంతులు, గొప్ప భవనాలు, అమృత సరస్సులు, దేవతల విమానాలు వంటి వర్ణనలు వైకుంఠపురంలోని సమృద్ధిని మరియు వైభవాన్ని సూచిస్తాయి.
- **పవిత్రత మరియు ఆధ్యాత్మికత:** యోగుల సమూహాలు, దివ్యలోకాలను పవిత్రం చేసేవారు ఉండటం వైకుంఠపురం యొక్క ఆధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఇది మోక్షానికి అర్హులైన వారికి తగిన ప్రదేశం అని చెప్పడం దాని యొక్క పవిత్రతను మరింతగా నొక్కి చెబుతుంది.
- **సహజ సౌందర్యం:** నిత్యం చిగుళ్ళు, పువ్వులు మరియు పండ్లతో నిండిన వనాలు వైకుంఠపురంలోని సహజమైన సౌందర్యాన్ని మరియు ఆహ్లాదకరమైన వాతావరణాన్ని సూచిస్తాయి.
- **స్త్రీల యొక్క ప్రాముఖ్యత:** పున్నమి చంద్రుని వంటి ప్రకాశవంతమైన ముఖాలు కలిగిన స్త్రీల ప్రస్తావన వైకుంఠపురంలో అందం మరియు ఆనందం ఉన్నాయని సూచిస్తుంది.
- **మోక్షానికి అర్హమైన ప్రదేశం:** వైకుంఠపురం శాశ్వతమైన మోక్షాన్ని పొందడానికి అర్హులైన వారికి తగిన ప్రదేశం అని చెప్పడం దాని యొక్క అంతిమ లక్ష్యాన్ని మరియు ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.

సీ. నును గాలిదూది పానుపు లెన్నియో కాని
యందఱు శయనీకృ తాహి వరులు
సురలోకవాహి నిర్ఝరము లెన్నియొ కాని
యందఱు దివ్యతీర్థాంబు పదులు
నీట జనించు మానికము లెన్నియొ కాని
యందఱు కౌస్తుభహారయుతులు
చలి వేడి వెలుఁ గుల సాము లెందఱో కాని
యందఱు నిందు కంజాప్త దృశులు
ఖగకులాధీశు లెందఱు కలరో కాని
యందఱును పుల్గురా టెక్కియముల వారు
నాఱు వోసిన రీతి నున్నారు ధీరు
లన్న గరియందు కాపురంబున్నవారు. 25

ఆ దివ్యమైన నగరమైన **వైకుంఠపురములో**, మెత్తని గాలి దూది వంటి పరుపులు ఎన్నో ఉన్నాయి. అక్కడ అందరూ శేషపాన్పుపై పడుకున్న శ్రీమహావిష్ణువు వంటి వారే. దేవనదులు ఎన్నో ఉన్నాయి. అందరి పాదాలలోను దివ్య నదులే. అక్కడ మణులు ఎన్నో . అందరూ కౌస్తుభమణి వంటి హారాలను ధరించిన వారే. సూర్య , చంద్రులు ఎందరో ఆ **వైకుంఠపురములో ఉన్నారు**. అందరూ చంద్రుడు మరియు సూర్యుని వంటి ప్రకాశవంతమైన కన్నులు కలవారే. పక్షిరాజులైన గరుత్మంతులు ఎందరో !అందరూ గరుడధ్వజులు. ఆ నగరంలో నివసించే ధైర్యవంతులందరూ ఒకే విధమైన గొప్ప స్థితిలో ఉన్నారు, ఒకే మూసలో పోసినట్లుగా ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

- **సమానత్వం మరియు ఐక్యత:** ఈ పద్యం **వైకుంఠపురంలోని** నివాసితులందరి మధ్య ఉన్న సమానత్వాన్ని మరియు ఐక్యతను అద్భుతంగా వర్ణిస్తుంది. భౌతికంగా అనేక రకాల సౌకర్యాలు ఉన్నప్పటికీ, ఆధ్యాత్మికంగా వారందరూ ఒకే స్థితిలో ఉన్నారని కవి భావిస్తున్నారు.
- **విష్ణువుతో పోలిక: వైకుంఠపురంలోని** నివాసితులను శేషపాన్పుపై పడుకున్న విష్ణువుతో పోల్చడం వారి యొక్క పవిత్రతను మరియు గొప్పతనాన్ని సూచిస్తుంది.
- **దివ్యత్వం:** అందరూ దివ్య తీర్థాలలో స్నానం చేసిన వారి వలె ఉండటం వారి యొక్క పవిత్రమైన జీవితాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **అలంకారాలు మరియు తేజస్సు:** కౌస్తుభ హారాలు ధరించడం మరియు చంద్రుడు, సూర్యుని వంటి ప్రకాశవంతమైన చూపులు కలిగి ఉండటం వారి యొక్క తేజస్సును మరియు గొప్పతనాన్ని సూచిస్తుంది.

ఉ. అం దొక కేళికా మణిగృహమ్మున తారకకాంతకాంతశ
య్యం దగ నిందిరా సరసిజాననఁ గౌఁగిటనాదరించి యా
నంద రసాబ్ధిఁ దేలుచు ననారతమున్ సనకాదియోగిరా
డ్బృందము గొల్వ నున్న యఖిలేశ్వరభావుని వాసుదేవునిన్.

**తాత్పర్యము:**

ఆ వైకుంఠపురములో ఒక క్రీడా మందిరమైన మణిమయ గృహంలో, చంద్రునిలా ప్రకాశవంతమైన శయ్యపై, పద్మము వంటి ముఖము గల లక్ష్మీదేవిని తన కౌగిలిలో చేర్చుకుని, ఆనందమనే సముద్రంలో తేలుతూ, సనకుడు మొదలైన గొప్ప యోగుల సమూహం నిరంతరం కొలుస్తూ ఉండగా, సమస్త లోకాలకు ప్రభువైన వాసుదేవుడు (శ్రీకృష్ణుడు) ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **వైకుంఠపురంలోని దృశ్యం:** ఈ పద్యం వైకుంఠపురంలోని ఒక దివ్యమైన దృశ్యాన్ని వర్ణిస్తుంది. శ్రీమహావిష్ణువు లక్ష్మీదేవితో కలిసి ఆనందంగా ఉండటం వైకుంఠం యొక్క శాశ్వతమైన ఆనందాన్ని సూచిస్తుంది.
- **"కేళికా మణిగృహమ్ము":** ఇది క్రీడల కోసం లేదా ఆనందం కోసం ప్రత్యేకంగా నిర్మించిన మణిమయమైన గృహం. ఇది వైకుంఠంలోని శృంగార మరియు ఆనందమయమైన వాతావరణాన్ని సూచిస్తుంది.
- **"తారకకాంతకాంతశయ్య":** నక్షత్రాల కాంతి వంటి ప్రకాశవంతమైన శయ్య విష్ణువు మరియు లక్ష్మీదేవి యొక్క దివ్యమైన తేజస్సును తెలియజేస్తుంది.

- **"ఇందిరా సరసిజాననన":** లక్ష్మీదేవిని పద్మము వంటి ముఖము కలదని వర్ణించడం ఆమె సౌందర్యాన్ని మరియు పవిత్రతను సూచిస్తుంది.
- **"ఆనంద రసాబ్ధి":** విష్ణువు మరియు లక్ష్మీదేవి ఆనందమనే సముద్రంలో తేలుతున్నారని చెప్పడం వారి యొక్క శాశ్వతమైన మరియు అపరిమితమైన ఆనందాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **"సనకాదియోగిరాడ్బృందము గొల్వ":** సనకుడు, సనందనుడు, సనత్కుమారుడు మరియు సనత్సుజాతుడు వంటి గొప్ప యోగుల సమూహం నిరంతరం విష్ణువును కొలుస్తూ ఉండటం ఆయన యొక్క గొప్పతనాన్ని మరియు సర్వోన్నతత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **"అఖిలేశ్వరభావుని వాసుదేవునిన్":** విష్ణువును సమస్త లోకాలకు ప్రభువుగా మరియు వాసుదేవునిగా వర్ణించడం ఆయన యొక్క విశ్వవ్యాపకత్వాన్ని మరియు ముఖ్యమైన అవతారాన్ని సూచిస్తుంది.

క. సేవించి తత్పదార్చన
 గావిం చిలఁ గలుగునట్టి కమలాధిప లీ
లావాసంబులు జూచితి
నావుడు నవి దెలుపుమనిన నారదుఁ డనియెన్. 27

ఆ శ్రీమహావిష్ణువు యొక్క పాదాలను సేవించి, ఆయనను పూజించడం వలన పొందగలిగేటటువంటి విష్ణువు యొక్క క్షేత్రాలను నేను చూశాను" అని భృగుముని చెప్పగా, వాటిని గురించి చెప్పమని అడిగినప్పుడు నారదుడు ఇలా అన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **భృగుముని అనుభవం:** భృగుమహర్షి తాను విష్ణువు యొక్క లీలా స్థలాలను చూశానని చెప్పడం అతని గొప్ప భక్తిని మరియు ఆధ్యాత్మిక అనుభవాన్ని తెలియజేస్తుంది. విష్ణువు యొక్క క్షేత్రాలను చూడటం ఒక గొప్ప అదృష్టంగా భావిస్తారు.
- **సేవ మరియు పూజ యొక్క ప్రాముఖ్యత:** విష్ణువు యొక్క పాదాలను సేవించడం మరియు ఆయనను పూజించడం వలన విష్ణువు యొక్క క్షేత్రాలను చూడగలిగే అవకాశం కలుగుతుందని భృగుముని నమ్మకం. ఇది భక్తి మార్గం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **నారదుని పాత్ర:** భృగుముని తాను చూసిన లీలా స్థలాల గురించి చెప్పమని అడగడం నారదుని యొక్క జ్ఞానాన్ని మరియు వాటి గురించి వివరించే సామర్థ్యాన్ని సూచిస్తుంది. తదుపరి సంభాషణ నారదుడు ఆ లీలా స్థలాలను వర్ణించడంపై ఉంటుంది.
- **"కమలాధిప లీలావాసంబులు":** లక్ష్మీదేవికి భర్త అయిన విష్ణువు యొక్క క్షేత్రాలలు అనంతమైనవి మరియు మహిమాన్వితమైనవి. వాటిని చూడటం గొప్ప ఆధ్యాత్మిక అనుభవాన్నిస్తుంది.

ఈ పద్యం తదుపరి కథాంశానికి దారి తీస్తుంది, ఇక్కడ నారదుడు విష్ణువు యొక్క క్షేత్రాలను వర్ణిస్తాడు.

మ. ఉపధానీకృత హ స్తతామరస సంయుక్తోత్తమాంగంబు ప
ద్మ పుటాంతర్నివసన్మద భ్రమర రమ్యంబై విరాజిల్ల భ

క్త పరాధీనత లంకదిక్కు మొగమై కాకోదరాధీశశ

య్య పయిన్ భాసిలురంగధాముని సహస్రాదిత్య భా ధామునిన్. 28

**తాత్పర్యము:**

తన చేతిపద్మమును తలగడగా చేసుకుని, పద్మముల వంటి కన్నులలో నివసించే మదించిన తుమ్మెదల వలె అందంగా ప్రకాశిస్తూ, భక్తులపై ప్రేమతో లంక వైపు ముఖం చేసి, ఆదిశేషుని శయ్యపై వెలుగొందుతున్నవాడు, సూర్యుని యొక్క వేయి కాంతుల వంటి తేజస్సు కలవాడు అయిన శ్రీరాముని నేను చూశాను.

**విశేషాలు:**

- **శ్రీరాముని దివ్య రూపం:** ఈ పద్యం శ్రీరాముని యొక్క అందమైన మరియు దివ్యమైన రూపాన్ని వర్ణిస్తుంది. ఆయన తన చేతిని పద్మం వలె తలగడగా చేసుకోవడం ఆయన సౌలభ్యాన్ని మరియు ప్రేమను సూచిస్తుంది.
- **కన్నుల వర్ణన:** శ్రీరాముని కన్నులను మదించిన తుమ్మెదలతో పోల్చడం వాటి యొక్క అందాన్ని మరియు ఆకర్షణను తెలియజేస్తుంది. తుమ్మెదలు పద్మాలలో తిరుగుతూ మధువును ఆస్వాదించినట్లుగా, ఆయన చూపులు ప్రేమతో నిండి ఉన్నాయని భావం.
- **భక్త పరాధీనత:** శ్రీరాముడు భక్తులపై ప్రేమతో లంక వైపు ముఖం చేసి ఉండటం ఆయన యొక్క కరుణను మరియు భక్తుల పట్ల ఆయనకున్న శ్రద్ధను తెలియజేస్తుంది. సీతాదేవిని రావణుడు లంకకు తీసుకుపోయిన కారణంగా, ఆయన ఆ దిక్కుకు చూస్తూ ఆమెను తలుచుకుంటున్నాడని భావం.
- **ఆదిశేషుని శయ్య:** శ్రీరాముడు ఆదిశేషుని శయ్యపై పడుకొని ఉండటం ఆయన విష్ణువు యొక్క అవతారమని సూచిస్తుంది. ఆదిశేషుడు విష్ణువుకు శయ్యగా ఉంటాడు.
- **తేజస్సు:** శ్రీరాముని తేజస్సు వేయి సూర్యుల కాంతి వలె ఉందని వర్ణించడం ఆయన యొక్క దివ్యత్వాన్ని మరియు శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- **"కంగధాముని":** ఈ పదం శ్రీరాముని యొక్క మరొక పేరు లేదా విశేషణం కావచ్చు, ఆయన యొక్క గొప్పతనాన్ని సూచిస్తుంది.

ఈ పద్యం శ్రీరాముని యొక్క అందమైన, కరుణామయమైన మరియు దివ్యమైన రూపాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది.

సీ. ఉపధానిత కరస్థితోత్తమాంగోత్తుంగ

ముకుట రత్నప్రభల్ రకముఁజూప

బ్రహ్మపేటీపుష్కర క్రోడ మదభృంగ

దంగంబు శృంగారభంగిఁదనర

రమ వంతునకు వచ్చు క్షమ లీల కప్పుడా

ల్మచ్చ పేరురమున అచ్చ సేయ

కౌస్తుభ గ్రైవేయ కనకకుండలహార

కేయూరకాంతులు క్రేళ్ళుదాట

సహ్యక న్యాతటో త్తాలస ప్తసాల

రంగ దామ్నాయశృంగై కరంగగేహ

శేషశయ్యను బవశించి శ్రితులమనుచు

రవిసహస్ర ప్రభాధాము రంగధాము.

**తాత్పర్యం:**

తన చేతితో తాకిన ఎత్తైన శిరస్సుపైనున్న శ్రేష్ఠమైన కిరీటంలోని రత్నాల కాంతి ఎర్రగా ప్రకాశిస్తుండగా, బ్రహ్మ పేటీ పుష్కరములో తన నల్లనిశరీరము మదించిన తుమ్మెదవలె ఉండగా , , లక్ష్మీదేవికి ఇష్టమైన స్వామి క్షమాగుణంతో తన వక్షస్థలంపై ఉన్న పుట్టుమచ్చ (శ్రీవత్సము) మెల్లగా కనిపించేలా చేస్తుండగా, కౌస్తుభమణి, మెడలోని ఆభరణాలు, బంగారు కుండలాలు, హారాలు, భుజకీర్తుల కాంతులు మిక్కిలిగా వ్యాపిస్తుండగా, సహ్యాద్రి కుమార్తె అయిన కావేరీ నది ఒడ్డున ఉన్న ఏడు సాల వృక్షాల వరుస అనే రంగస్థలంపై వేదాల సారమైన శిఖరానికి ఏకైక నివాసమైన శేషశయ్యపై పవళించి, తమను శరణు వేడిన భక్తులను రక్షించేవాడు, వేయి సూర్యుల కాంతి కలిగినవాడు, రంగధాముడు (శ్రీరంగనాథుడు) దర్శనమిస్తున్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **శ్రీ రంగనాథుని వర్ణన:** ఈ పద్యం శ్రీ రంగనాథుని దివ్యమైన రూపాన్ని అత్యంత మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ఆయన ధరించిన ఆభరణాలు, కిరీటం, ఆయన వక్షస్థలంపై ఉన్న శ్రీవత్సము వంటి వాటిని కవి అద్భుతంగా చిత్రించాడు.
- **అలంకారాలు:** ఈ పద్యంలో అనేక రమణీయమైన అలంకారాలు ఉన్నాయి. ఉపమా అలంకారం ("బ్రహ్మపేటీపుష్కర క్రోడ మదభృంగ దంగంబు"), రూపక అలంకారం ("సహ్యక న్యాతటో త్తాలస ప్తసాల రంగ దామ్నాయశృంగై కరంగగేహ శేషశయ్య") వంటివి పద్యానికి మరింత అందాన్ని చేకూర్చాయి. ఇక్కడ "సహ్యక న్య" అనేది కావేరీ నదిని సూచిస్తుంది.
- **పదాల కూర్పు:** కవి ఉపయోగించిన పదాలు చాలా శక్తివంతమైనవి మరియు సందర్భోచితమైనవి. "ఉపధానిత కరస్థితోత్తమాంగోత్తుంగ," "క్రేళ్ళుదాట," "తటోత్తాలస ప్తసాల" వంటి పదాలు పద్యానికి ఒక ప్రత్యేకమైన శోభను తెచ్చాయి.
- **భక్తి భావం:** ఈ పద్యం శ్రీ రంగనాథుని పట్ల కవికి ఉన్న అచంచలమైన భక్తిని తెలియజేస్తుంది. భక్తులను రక్షించే దయాళువుగా, తేజోవంతుడిగా స్వామిని కీర్తించడం జరిగింది.
- **రంగధాముని ప్రస్తావన:** "రంగధాము" అని నేరుగా సంబోధించడం ద్వారా ఇది శ్రీరంగంలోని రంగనాథుని వర్ణన అని స్పష్టంగా తెలుస్తోంది. "సహ్యక న్యాతటో త్తాలస ప్తసాల" అనే విశేషణం కావేరీ నది ఒడ్డున ఉన్న శ్రీరంగాన్ని సూచిస్తుంది.

గీ. అచటి కీశానహరిదంతలా గ్రవీథి

నందమైతగు తిరువాళు కందధామ.

మునను మునివాహనాహ్వయ మునివరేణ్యు

మనుప[2]వెలసిన యా జనార్దనువి ఘనుని,

**తాత్పర్యం:**

**తెనాలి రామకృష్ణుని ఘటికాచల మాహాత్మ్యము ( ప్రథమాశ్వాసము మూలము మరియు తాత్పర్య విశేషములతో )**

**ఆచార్య తాడేపల్లి పతంజలి**

**శ్రీ రంగానికి ఈశాన్య దిక్కున తిరువాళ్ళూరునందు మునివాహనుడు మునీశ్వరుని ప్రోచుట కై వెలసియున్నాడు జనార్దనుడు.**

శ్రీ రంగానికి ఈశాన్య దిక్కున దంతపు వరుసవలె అందంగా ఉన్న వీధిలో, ఆనందాన్నిచ్చే తిరువాళు (ఒక దివ్యమైన ప్రదేశం లేదా మందిరం) అనే కందధామం (మూలస్థానమైన నివాసం) ఉంది. పూర్వం మునివాహనుడు అని పిలువబడే గొప్ప మునిశ్రేష్ఠుని అనుగ్రహించడానికి ఆ జనార్దనుడు వెలిసాడు. (విష్ణువు యొక్క రూపం).

**విశేషాలు:**

- **తిరువాళు కందధామం:** ఇక్కడ "తిరువాళు" అనేది ఒక పవిత్రమైన స్థలాన్ని లేదా మందిరాన్ని సూచిస్తుంది. "కందధామం" అంటే మూలమైన నివాసం లేదా ముఖ్యమైన స్థానం అని అర్థం. ఈ పదం ఆ ప్రదేశం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **మునివాహనుని ప్రస్తావన:** ఈ పద్యంలో పూర్వం మునివాహనుడు అనే గొప్ప మునిశ్రేష్ఠుడు గురించి ప్రస్తావన ఉంది. ఆ మునిని అనుగ్రహించడానికి జనార్దనుడు (విష్ణువు) ఆ ప్రదేశంలో వెలిశాడని కవి చెబుతున్నాడు. ఇది ఆ క్షేత్రానికి ఉన్న పురాణ ప్రాధాన్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **జనార్దనుని ఘనత:** కవి "ఆ జనార్దనుని ఘనుని" అని సంబోధిస్తూ, ఆ రూపంలోని విష్ణువు యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తున్నాడు. ఇది ఆ క్షేత్రంలోని దైవం యొక్క మహిమను సూచిస్తుంది.

గీ. తపసి బృందంబు వెఱఁగొందఁ దపము పేయు
నల పరాశరమౌనిఁ గృతార్థుఁ జేయ
నవని సాక్షాత్కరించిన యసుర హరుని
శ్రీసతీపతిఁ దంజాపురీ నృసింహు,

**తాత్పర్యం:**

తపస్సు చేసే మునుల సమూహం ఆశ్చర్యపోయేలా గొప్ప తపస్సును ఆచరిస్తున్న పరాశర మహామునిని కృతార్థుని (కోరిక నెరవేరిన వానిని) చేయడానికి, భూమిపై సాక్షాత్కరించిన రాక్షస సంహారుడైన శ్రీ లక్ష్మీపతి, తంజాపురి నృసింహుడు (తంజావూరులోని నరసింహ స్వామి) కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **పరాశర ముని యొక్క తపస్సు:** ఈ పద్యం పరాశర మహాముని యొక్క గొప్ప తపస్సు గురించి చెబుతోంది. ఆయన తపస్సు ఎంతటి తీవ్రమైనదంటే, ఇతర తపస్సంపన్నులైన మునుల సమూహం కూడా ఆశ్చర్యానికి గురైంది.
- **నృసింహుని అవతారం యొక్క ఉద్దేశ్యం:** పరాశర మునిని అనుగ్రహించడానికి మరియు అతని కోరికను నెరవేర్చడానికి అసుర సంహారుడైన శ్రీ నృసింహుడు భూమిపై సాక్షాత్కరించాడని ఈ పద్యం తెలియజేస్తుంది. భక్తుల కోరికలను తీర్చడానికి భగవంతుడు వివిధ రూపాల్లో అవతరిస్తాడని ఇది సూచిస్తుంది.
- **తంజాపురి నృసింహుడు:** ఈ పద్యం తంజావూరులోని నరసింహ స్వామి యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఈ క్షేత్రం పరాశర మునితో ముడిపడి ఉందని తెలుస్తోంది.
- **"శ్రీసతీపతి" సంబోధన:** నృసింహుడిని "శ్రీసతీపతి" అని సంబోధించడం ఆయన లక్ష్మీదేవితో కూడి ఉన్నాడని, అంటే ఆయన కరుణామయుడని మరియు శ్రేయస్సును ప్రసాదించేవాడని సూచిస్తుంది.

- **భక్తి మరియు శరణాగతి:** ఈ పద్యం భక్తుల యొక్క దృఢమైన విశ్వాసాన్ని మరియు శరణాగతిని తెలియజేస్తుంది. పరాశర ముని యొక్క తపస్సు మరియు నృసింహుని అనుగ్రహం భక్తి మార్గం యొక్క శక్తిని చాటి చెబుతున్నాయి.

ఈ పద్యం పరాశర ముని యొక్క తపఃశక్తిని మరియు ఆయనను అనుగ్రహించడానికి తంజావూరులో అవతరించిన నృసింహ స్వామి యొక్క కరుణను చక్కగా వర్ణిస్తుంది

క. శ్రీమద్రంగమునకు మూఁ
డామడను గవేర జాతటాంచిత నంబి
ల్నామపురం గనఁదగు శ్రీ
ధాముని సౌందర్యనాథు దైవతనాథున్ .

శ్రీరంగమునకు మూడు ఆమడల దూరములో, కావేరీ నది యొక్క ఒడ్డున చక్కగా ఉన్న నంబిల అనే ప్రదేశం చూడదగినది. అక్కడ శ్రీధాముడు (సంపదలకు నిధి), సౌందర్యనాథుడు (అందమైన స్వామి), మరియు దైవతనాథుడు (దేవతలకు ప్రభువు) కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్ర స్థానం:** ఈ పద్యం నంబిల అనే క్షేత్రం యొక్క స్థానాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇది శ్రీరంగమునకు మూడు ఆమడల దూరంలో కావేరీ నది ఒడ్డున ఉందని వర్ణించబడింది. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క భౌగోళిక ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.
- నంబిల **యొక్క విశిష్టత:** ఈ ప్రదేశం చూడదగినదని కవి పేర్కొన్నారు, ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క అందాన్ని మరియు పవిత్రతను సూచిస్తుంది.
- **స్వామి యొక్క విశేషణాలు:** ఈ పద్యంలో నంబిల స్వామిని మూడు విశేషణాలతో కీర్తించారు:
    - **శ్రీధాముడు:** సంపదలకు నిధి అయిన విష్ణువు యొక్క వైభవాన్ని సూచిస్తుంది.
    - **సౌందర్యనాథుడు:** స్వామి యొక్క అద్భుతమైన సౌందర్యాన్ని తెలియజేస్తుంది.
    - **దైవతనాథుడు:** దేవతలందరికీ ప్రభువు అని ఆయన యొక్క ఉన్నత స్థానాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం నంబిల అనే క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు అక్కడ కొలువై ఉన్న స్వామి యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇది ఆ ప్రాంతం యొక్క ఆధ్యాత్మిక ప్రాధాన్యతను సూచిస్తుంది.

క. అరుదుగఁ గరంబనూరను
పురవరమునఁ బురహరాబభూసుత్రాముల్
పరివేష్టింపఁగ నిలిచిన
యురుకరుణాపాంగసీమునుత్తమ నామున్

. **తాత్పర్యం:**

అరుదుగా (అంటే ప్రత్యేకంగా), కరంబనూరు అనే శ్రేష్ఠమైన పట్టణంలో, శివుడు మరియు ఇంద్రుడు మొదలైన దేవతలు చుట్టూ పరివేష్టించి ఉండగా నిలబడి ఉన్న, గొప్ప దయతో కూడిన కడగంటి చూపు కలవాడు మరియు ఉత్తముడను పేరు గల విష్ణువు కొలువై ఉన్నాడు. దేవుడు).

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం యొక్క విశిష్టత:** ఈ పద్యం కరంబనూరు అనే పట్టణం యొక్క ప్రత్యేకతను తెలియజేస్తుంది. ఈ ప్రదేశం చాలా అరుదైనది మరియు పవిత్రమైనదని సూచిస్తుంది. "పురవరము" అనే పదం దాని శ్రేష్ఠతను తెలియజేస్తుంది.
- **దేవతల పరివేష్టితమైన దైవం:** ఈ పద్యంలో శివుడు ("పురహరుడు") మరియు ఇంద్రుడు ("అబభూసుత్రము") వంటి ముఖ్యమైన దేవతలు ఆ దైవాన్ని చుట్టూ పరివేష్టించి నిలబడి ఉన్నారని వర్ణించారు. ఇది ఆ దేవుని యొక్క గొప్పతనాన్ని మరియు ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఇతర దేవతలు కూడా ఆయనను సేవిస్తున్నారని లేదా ఆయన దర్శనం కోసం వేచి ఉన్నారని భావించవచ్చు.
- **కరుణాపాంగం:** దేవుని యొక్క కడగంటి చూపు గొప్ప దయతో నిండి ఉందని వర్ణించడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. భక్తులను కరుణతో చూసే దయామయుడని ఇది సూచిస్తుంది. "ఉరుకరుణాపాంగసీమున్" అనే పదం ఆయన కరుణ యొక్క గొప్పతను తెలియజేస్తుంది.
- **ఉత్తమ నాముడు:** ఆ దేవుడు ఉత్తమమైన పేరు కలవాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క పవిత్రతను మరియు మహిమను సూచిస్తుంది. ఆయన నామం స్మరించడం కూడా శుభప్రదమని భావిస్తారు.
- **భక్తి భావం:** ఈ పద్యం ఆ దేవుని పట్ల కవికి ఉన్న భక్తి భావాన్ని తెలియజేస్తుంది. అరుదైన ప్రదేశంలో దేవతలందరిచే సేవింపబడే కరుణామయునిగా ఆయనను వర్ణించడం భక్తులను ఆకర్షిస్తుంది.

క. తిరు వెళ్ళరపురి శ్వేతశి
ఖరిపై నొర పైన దివిజకాంతలు గొలువన్
వర వైభవంబులను బొ
ల్చు రమాధవుఁ బుండరీకలోచన దేవున్.

**తాత్పర్యం:**

తిరువెళ్ళరపురిలోని తెల్లని శిఖరం కలిగిన పర్వతంపై ఒక ప్రక్కగా దివ్య స్త్రీలు (దేవతా స్త్రీలు) కొలువుండగా, గొప్ప వైభవాలతో ప్రకాశిస్తున్న రమాధవుని (లక్ష్మీపతి), పుండరీకలోచనుడైన దేవుని (తామరల వంటి కన్నులు కలవాడు - విష్ణువును దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం యొక్క వర్ణన:** ఈ పద్యం తిరువెళ్ళరపురి అనే క్షేత్రంలోని ఒక ప్రత్యేకమైన స్థలాన్ని వర్ణిస్తుంది. అక్కడ తెల్లని శిఖరం కలిగిన ఒక పర్వతం ఉందని, అది ఆ ప్రదేశానికి ప్రత్యేకమైన గుర్తింపును ఇస్తుందని తెలుస్తోంది.
- **దివిజ కాంతల కొలువు:** దేవతా స్త్రీలు ఆ స్వామిని ఒక ప్రక్కగా కొలువుతున్నారని చెప్పడం ఆయన యొక్క గొప్పతను మరియు అందాన్ని సూచిస్తుంది. దేవలోకంలోని స్త్రీలు కూడా ఆయనను సేవిస్తున్నారంటే ఆయన ఎంతటి మహిమాన్వితుడో అర్థం చేసుకోవచ్చు.
- **రమాధవుని వైభవం:** లక్ష్మీదేవికి భర్త అయిన విష్ణువు గొప్ప వైభవాలతో ప్రకాశిస్తున్నాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క ఐశ్వర్యాన్ని మరియు తేజస్సును తెలియజేస్తుంది.
- **పుండరీకలోచనుడు:** స్వామిని "పుండరీకలోచనుడు" అని సంబోధించడం ఆయన కన్నులు తామర పువ్వుల వలె అందంగా మరియు విశాలంగా ఉన్నాయని తెలియజేస్తుంది. ఇది విష్ణువు యొక్క ఒక ముఖ్యమైన విశేషణం.

- **భక్తి మరియు ఆరాధన:** ఈ పద్యం ఆ క్షేత్రంలోని స్వామి పట్ల భక్తుల యొక్క ఆరాధన భావాన్ని తెలియజేస్తుంది. దేవతా స్త్రీలు సైతం ఆయనను కొలుస్తున్నారంటే ఆయన ఎంతటి పూజనీయుడో అర్థమవుతుంది.

ఈ పద్యం తిరువెళ్ళరపురి క్షేత్రం యొక్క అందాన్ని, అక్కడ కొలువై ఉన్న రమాధవుని యొక్క వైభవాన్ని మరియు ఆయనను సేవించే దేవతా స్త్రీల గురించి మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది.

క. తెల్లముగఁ గుంభఘోణ పు
రోల్లస దనిలాశ రెండు క్రోసుల నేలన్
 బుదకుడి నుండెడు
బల్లిదు రఘునాథు హృత కబంధ విరాధున్.

**తాత్పర్యం:**

స్పష్టముగా, కుంభఘోణము పట్టణమునకు తూర్పు దిక్కున రెండు క్రోసుల దూరములో ఉన్న నేలలో, బుదకుడి అనే ప్రదేశంలో, బలవంతుడైన రాముడు, కబంధుడనే రాక్షసుని సంహరించినవాడు కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్ర స్థానం:** ఈ పద్యం బుదకుడి అనే క్షేత్రం యొక్క స్థానాన్ని నిర్దిష్టంగా తెలియజేస్తుంది. ఇది కుంభఘోణము పట్టణానికి తూర్పు దిక్కున రెండు క్రోసుల దూరంలో ఉందని పేర్కొన్నారు. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క భౌగోళిక గుర్తింపును సూచిస్తుంది.
- **బుదకుడి యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ ప్రదేశంలో బలవంతుడైన రాముడు కొలువై ఉన్నాడని చెప్పడం ఆ క్షేత్రం యొక్క పవిత్రతను మరియు ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **రాముని విశేషణం:** రామునిని "హృత కబంధ విరాధున్" అని వర్ణించడం ఆయన యొక్క శక్తిని మరియు పరాక్రమాన్ని తెలియజేస్తుంది. కబంధుడనే బలమైన రాక్షసుని సంహరించిన వీరుడుగా ఆయనను కీర్తించారు. రామాయణంలోని ఈ సంఘటన రాముని యొక్క ధైర్యానికి మరియు దుష్ట సంహార శక్తికి ప్రతీక.
- **భక్తి భావం:** ఈ పద్యం రాముని పట్ల కవికి ఉన్న భక్తిని మరియు ఆయన పరాక్రమాన్ని కొనియాడుతుంది. బుదకుడిలో రాముడు కొలువై ఉండటం ఆ ప్రదేశానికి ఒక ప్రత్యేకమైన ఆధ్యాత్మిక ప్రాధాన్యతను సంతరింపజేస్తుంది.
- **సరళమైన వర్ణన:** పద్యం చాలా సరళమైన భాషలో క్షేత్రం యొక్క స్థానం మరియు రాముని యొక్క ముఖ్యమైన కార్యాన్ని వివరిస్తుంది.

ఈ పద్యం బుదకుడి క్షేత్రం యొక్క స్థానం మరియు అక్కడ కొలువై ఉన్న కబంధుని సంహరించిన బలవంతుడైన రాముని యొక్క ప్రాముఖ్యతను సంక్షిప్తంగా తెలియజేస్తుంది.

గీ. ఉర్వి రంగస్థలమునకు యోజనమునఁ
బూర్వహరిదంచలమున నపూర్వమహిమఁ
దివిరి తిరు పేర్నహర్పుర దివ్యధామ
మందుఁ దగు పద్మనయను ననంతశయను. 36

**తాత్పర్యం:**

భూమిపై రంగస్థలమునకు (శ్రీరంగం) ఒక యోజనము (సుమారు 8 మైళ్ళు) దూరములో, తూర్పు దిక్కున ఉన్న కొండల ప్రాంతములో, అపూర్వమైన మహిమతో వ్యాపించి ఉన్న తిరుపేర్నహర్పురము అనే దివ్యమైన నివాసములో, పద్మముల వంటి కన్నులు కల (విష్ణువు అనంతశయనునిగా (శేషశయ్యపై పవళించినవాడు) కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్ర స్థానం:** ఈ పద్యం తిరుపేర్నహర్పురము అనే దివ్యమైన క్షేత్రం యొక్క స్థానాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇది శ్రీరంగమునకు ఒక యోజనము దూరములో, తూర్పు దిక్కున కొండల ప్రాంతములో ఉందని వర్ణించబడింది. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క భౌగోళిక సామీప్యాన్ని మరియు ప్రకృతి సౌందర్యాన్ని సూచిస్తుంది.
- **అపూర్వ మహిమ:** ఈ క్షేత్రం అపూర్వమైన మహిమతో నిండి ఉందని చెప్పడం దాని యొక్క ప్రత్యేకమైన ఆధ్యాత్మిక శక్తిని మరియు ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **దివ్య ధామం:** తిరుపేర్నహర్పురమును దివ్యమైన నివాసము అని వర్ణించడం దాని పవిత్రతను మరియు దైవ సన్నిధిని సూచిస్తుంది.
- **స్వామి యొక్క విశేషణాలు:** ఈ పద్యంలో స్వామిని రెండు ముఖ్యమైన విశేషణాలతో కీర్తించారు:
    - **పద్మనయనుడు:** ఆయన కన్నులు తామర పువ్వుల వలె అందంగా మరియు పవిత్రంగా ఉన్నాయని తెలియజేస్తుంది. ఇది విష్ణువు యొక్క ఒక ముఖ్యమైన లక్షణం.
    - **అనంతశయనుడు:** ఆయన అనంతమైన శేషనాగుపై పవళించి ఉన్నాడని సూచిస్తుంది. ఇది విష్ణువు యొక్క శాశ్వతత్వాన్ని మరియు విశ్వానికి ఆధారమైన స్థితిని తెలియజేస్తుంది.
- **భక్తి భావం:** ఈ పద్యం ఆ క్షేత్రంలోని స్వామి పట్ల కవికి ఉన్న భక్తిని మరియు ఆయన యొక్క దివ్యత్వాన్ని కొనియాడుతుంది.

ఈ పద్యం తిరుపేర్నహర్పుర క్షేత్రం యొక్క స్థానం, దాని అపూర్వమైన మహిమ మరియు అక్కడ కొలువై ఉన్న పద్మనయనుడు, అనంతశయనుడైన విష్ణువు యొక్క గొప్పతనాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది.

గీ. కుంభఘోణంపు వాయు దిక్కోణ భూమి
నమిత వైభవసామగ్రి నమరు నాద
నూరఁ బ్రహ్లాదముఖులను గౌరవించు
జిష్ణు యోగీంద్రయోగవర్ధిష్ణు విష్ణు. 37

తాత్పర్యం:

కుంభఘోణమునకు వాయువ్య దిక్కున ఉన్న భూమిలో, గొప్ప వైభవముతో కూడిన సామగ్రితో విలసిల్లుచున్న నాదనూరు అను ప్రదేశమున, ప్రహ్లాదుడు మొదలైన భక్తులను గౌరవించువాడు, ఇంద్రియ నిగ్రహము కల యోగులలో శ్రేష్ఠుడు, యోగము ద్వారా అభివృద్ధి చెందువాడు అయిన విష్ణువు కొలువై ఉన్నాడు.

విశేషాలు:

- క్షేత్ర స్థానం: ఈ పద్యం నాదనూరు అనే క్షేత్రం యొక్క స్థానాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇది కుంభఘోణమునకు వాయువ్య దిక్కున ఉందని పేర్కొన్నారు. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క భౌగోళిక స్థానాన్ని సూచిస్తుంది.

- వైభవ సామగ్రి: ఈ క్షేత్రం గొప్ప వైభవముతో కూడిన సామగ్రితో విలసిల్లుతుందని చెప్పడం దాని యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు శోభను తెలియజేస్తుంది.
- భక్త పరాధీనుడు: విష్ణువు ప్రహ్లాదుడు మొదలైన తన భక్తులను గౌరవించేవాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క భక్త పరాధీనతను తెలియజేస్తుంది. తన భక్తుల పట్ల ఆయనకు ఉన్న ప్రేమను మరియు వాత్సల్యాన్ని ఇది సూచిస్తుంది.
- యోగీంద్రుడు: విష్ణువు ఇంద్రియ నిగ్రహము కల యోగులలో శ్రేష్ఠుడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క యోగశక్తిని మరియు ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- యోగవర్ధిష్ణుడు: ఆయన యోగము ద్వారా అభివృద్ధి చెందువాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క నిరంతరమైన జ్ఞానాభివృద్ధిని మరియు ఆధ్యాత్మిక ఎదుగుదలను సూచిస్తుంది.
- విష్ణువు యొక్క సర్వవ్యాపకత్వం: ఈ పద్యం విష్ణువు యొక్క వివిధ లక్షణాలను తెలియజేస్తుంది - ఆయన భక్తులను ప్రేమించేవాడు, యోగశక్తి కలవాడు మరియు నిరంతరం అభివృద్ధి చెందువాడు. ఇది ఆయన యొక్క సర్వవ్యాపకత్వానికి సూచన.

ఈ పద్యం నాదనూరు క్షేత్రం యొక్క స్థానం, దాని వైభవం మరియు అక్కడ కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క విశిష్టమైన లక్షణాలను చక్కగా వర్ణిస్తుంది.

గీ. కుంభఘోణంపు తూర్పునఁ గొమరు మీఱు
తిరువళందూరఁ బావక దేవునకుఁ బ్ర
సన్నుఁడై యున్న దేవతాసార్వభౌము
వనజ నయనుని గోపికావల్లభునిని.

**తాత్పర్యం:**

కుంభఘోణమునకు తూర్పు దిక్కున అందముగా విలసిల్లుచున్న తిరువళందూరు అను ప్రదేశమున, అగ్ని దేవుని పట్ల మిక్కిలి ప్రసన్నుడైన దేవతలందరికీ ప్రభువైన విష్ణువు, పద్మముల వంటి కన్నులు కలవాడు మరియు గోపికలకు ప్రియుడు కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్ర స్థానం:** ఈ పద్యం తిరువళందూరు అనే క్షేత్రం యొక్క స్థానాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇది కుంభఘోణమునకు తూర్పు దిక్కున అందంగా ఉందని వర్ణించబడింది. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క భౌగోళిక స్థానాన్ని మరియు సహజ సౌందర్యాన్ని సూచిస్తుంది.
- **అగ్నిదేవుని అనుగ్రహం:** ఈ క్షేత్రంలోని దేవుడు అగ్ని దేవుని పట్ల మిక్కిలి ప్రసన్నుడై ఉన్నాడని చెప్పడం ఈ ప్రదేశానికి ఒక ప్రత్యేకమైన పౌరాణిక లేదా ఆధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యతను కలిగిస్తుంది. దీని వెనుక ఏదైనా ప్రత్యేక కథ లేదా సంబంధం ఉండవచ్చు.
- **దేవతాసార్వభౌముడు:** విష్ణువును దేవతలందరికీ ప్రభువు అని వర్ణించడం ఆయన యొక్క ఉన్నత స్థానాన్ని మరియు సర్వాధిపత్యాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **స్వామి యొక్క విశేషణాలు:** ఈ పద్యంలో స్వామిని రెండు ముఖ్యమైన విశేషణాలతో కీర్తించారు:

  - **వనజ నయనుడు:** ఆయన కన్నులు తామర పువ్వుల వలె అందంగా మరియు పవిత్రంగా ఉన్నాయని తెలియజేస్తుంది. ఇది విష్ణువు యొక్క ఒక ముఖ్యమైన లక్షణం.
  - **గోపికావల్లభుడు:** ఆయన గోపికలకు ప్రియుడని చెప్పడం ఆయన యొక్క ప్రేమ స్వరూపాన్ని మరియు భక్తుల పట్ల ఆయనకు ఉన్న అనురాగాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇది ముఖ్యంగా కృష్ణావతారానికి సంబంధించిన లక్షణం.
- **భక్తి భావం:** ఈ పద్యం ఆ క్షేత్రంలోని స్వామి పట్ల కవికి ఉన్న భక్తిని మరియు ఆయన యొక్క దివ్యత్వాన్ని కొనియాడుతుంది.

ఈ పద్యం తిరువళందూరు క్షేత్రం యొక్క స్థానం, దాని ప్రత్యేకమైన సంబంధం (అగ్నిదేవునితో), మరియు అక్కడ కొలువై ఉన్న దేవతాసార్వభౌముడు, వనజ నయనుడు, గోపికావల్లభుడైన విష్ణువు యొక్క గొప్పతనాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది.

క. పరికించి కుంభఘోణ న
గరి కాగ్నేయాశఁ గడుఁ బ్రకాశించు చిరు
ప్పురి నున్న శేషపన్నగ
వరదున్ ఫణితల్పశాయి వైభవదాయిన్.

**తాత్పర్యం:**

పరిశీలించి చూడగా, కుంభఘోణము నగరమునకు ఆగ్నేయ దిక్కున మిక్కిలి ప్రకాశించుచున్న చిరుప్పూరులో శేషపన్నగము (శేషనాగు) యొక్క శ్రేష్ఠమైన పడగపై పవళించినవాడు, గొప్ప వైభవమును ఇచ్చువాడు కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్ర స్థానం:** ఈ పద్యం కుంభఘోణము నగరమునకు ఆగ్నేయ దిక్కున ఉన్న ఒక చిరుప్పూరులో గురించి తెలియజేస్తుంది. ఆ ప్రదేశం మిక్కిలి ప్రకాశవంతంగా ఉందని వర్ణించడం దాని యొక్క ప్రత్యేకతను లేదా పవిత్రతను సూచిస్తుంది.
- **శేషతల్పశాయి:** స్వామి శేషనాగు యొక్క శ్రేష్ఠమైన పడగలపై పవళించి ఉన్నాడని వర్ణించడం విష్ణువు యొక్క శాశ్వతత్వాన్ని మరియు విశ్వానికి ఆధారమైన స్థితిని తెలియజేస్తుంది. శేషుడు అనంతమైన శక్తికి మరియు సమయానికి ప్రతీక.
- **వరదుడు:** ఆ స్వామి వరాలను ఇచ్చువాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు భక్తుల కోరికలను తీర్చే శక్తిని సూచిస్తుంది.
- **వైభవదాయి:** ఆయన గొప్ప వైభవమును ఇచ్చువాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క ఐశ్వర్యాన్ని మరియు శ్రేయస్సును ప్రసాదించే గుణాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **భక్తి భావం:** ఈ పద్యం ఆ క్షేత్రంలోని స్వామి పట్ల కవికి ఉన్న భక్తిని మరియు ఆయన యొక్క మహిమను కొనియాడుతుంది. శేషతల్పశాయిగా, వరదునిగా మరియు వైభవమును ఇచ్చువానిగా ఆయనను వర్ణించడం భక్తులకు ఆశను కలిగిస్తుంది.

ఈ పద్యం కుంభఘోణమునకు ఆగ్నేయ దిక్కున ఉన్న ప్రకాశవంతమైన చిరుప్పూరులో శేషతల్పశాయి అయిన విష్ణువు యొక్క గొప్పతనాన్ని మరియు అనుగ్రహించే స్వభావాన్ని చక్కగా వర్ణిస్తుంది.

క. వరవిభవములన్ సిరిచి
ర్పురమునఁ బురహరసురేశ్వరుల్ భజియింపన్
ధరకుం బ్రత్యక్షంబౌ
గిరిభరణసహిష్ణు బాలకృష్ణున్ జిష్ణున్,

**తాత్పర్యం:**

గొప్ప వైభవములతో సిరిచిర్పురము అను పట్టణమున శివుడు ("పురహరుడు") మరియు ఇంద్రుడు ("సురేశ్వరుడు") మొదలైన దేవతలు భజిస్తుండగా, భూమిపై ప్రత్యక్షమైనవాడు, గోవర్ధన పర్వతమును ఎత్తిన సహనశీలి, ఇంద్రియ నిగ్రహము కలవాడు అయిన బాలకృష్ణుడు (చిన్న కృష్ణుడు) కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్ర స్థానం:** ఈ పద్యం సిరిచిర్పురము అనే పట్టణం గురించి తెలియజేస్తుంది. ఈ ప్రదేశం గొప్ప వైభవములతో నిండి ఉందని వర్ణించడం దాని ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.
- **దేవతలచే భజింపబడువాడు:** శివుడు మరియు ఇంద్రుడు వంటి ముఖ్యమైన దేవతలు బాలకృష్ణుని భజిస్తున్నారని చెప్పడం ఆయన యొక్క గొప్పతను మరియు సర్వోన్నతత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. దేవతలందరూ ఆయనను సేవిస్తున్నారంటే ఆయన ఎంతటి మహిమాన్వితుడో అర్థం చేసుకోవచ్చు.
- **భూమిపై ప్రత్యక్షం:** బాలకృష్ణుడు భూమిపై ప్రత్యక్షమైన అవతారమని చెప్పడం ఆయన యొక్క లీలావతారము యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **గిరిభరణ సహిష్ణువు:** గోవర్ధన పర్వతమును ఎత్తిన సహనశీలి అని వర్ణించడం కృష్ణుడు తన భక్తులను రక్షించడానికి ఎంతటి కష్టమైన పనినైనా చేస్తాడని తెలియజేస్తుంది. ఇది ఆయన యొక్క శక్తిని మరియు ప్రేమను సూచిస్తుంది.
- **జిష్ణువు:** ఇంద్రియ నిగ్రహము కలవాడు అని బాలకృష్ణుని వర్ణించడం ఆయన యొక్క యోగశక్తిని మరియు ఆధ్యాత్మిక ఔన్నత్యాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **బాలకృష్ణుని వర్ణన:** ఈ పద్యం ముఖ్యంగా బాలకృష్ణుని యొక్క దివ్యత్వాన్ని మరియు ఆయన చేసిన గొప్ప కార్యాన్ని (గోవర్ధన గిరిని ఎత్తడం) కొనియాడుతుంది.

ఈ పద్యం సిరిచిర్పురము యొక్క ప్రాముఖ్యతను, అక్కడ కొలువై ఉన్న దేవతలచే భజింపబడే బాలకృష్ణుని యొక్క గొప్పతను, ఆయన లీలలను మరియు గుణాలను చక్కగా వర్ణిస్తుంది.

క. చొక్కుణ్ణూరు పురంబున
నక్కౌశిక యజ్ఞవేది యం దుద్భవమై
రక్కసులఁ దునిమి దాసుల
యక్కరఁ దీరుచు జనార్ద నాహ్వాయ మూర్తిన్.

ఖచ్చితంగా, ఈ పద్యానికి తాత్పర్యము మరియు విశేషాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

తాత్పర్యం:

చొక్కుణ్ణూరు అను పట్టణమున, ఆ కౌశికుడు (విశ్వామిత్రుడు) చేసిన యజ్ఞ వేదిక యందు ఉద్భవించినవాడు, రాక్షసులను సంహరించినవాడు, తన దాసుల యొక్క అవసరములను తీర్చువాడు అయిన జనార్దనుడు అను పేరుగల విష్ణువు యొక్క రూపము కొలువై ఉన్నాడు.

విశేషాలు:

- క్షేత్ర స్థానం మరియు పురాణ నేపథ్యం: ఈ పద్యం చొక్కుణ్ణూరు అనే పట్టణం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఈ ప్రదేశం విశ్వామిత్రుడు చేసిన యజ్ఞ వేదిక నుండి ఉద్భవించిన దైవానికి నివాసమని చెప్పడం ఈ క్షేత్రానికి గొప్ప పురాణ ప్రాధాన్యతను కలిగిస్తుంది.
- ఉద్భవము యొక్క విశిష్టత: దేవుడు నేరుగా యజ్ఞ వేదిక నుండి ఉద్భవించడం ఆయన యొక్క దివ్యత్వాన్ని మరియు శక్తిని సూచిస్తుంది. ఇది ఒక అసాధారణమైన మరియు మహిమాన్వితమైన సంఘటన.
- రాక్షస సంహారకుడు: స్వామి రాక్షసులను సంహరించినవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క దుష్ట శిక్షణ మరియు ధర్మ పరిరక్షణ లక్షణాలను తెలియజేస్తుంది.
- దాసుల ఆదుకొనువాడు: ఆయన తన దాసుల యొక్క అవసరములను తీర్చువాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు భక్త పరాధీనతను సూచిస్తుంది. తనను నమ్మిన వారిని ఆయన ఎల్లప్పుడూ ఆదుకుంటాడని ఇది తెలియజేస్తుంది.
- జనార్దనుడు: స్వామిని జనార్దనుడు అని పిలవడం ఆయన విష్ణువు యొక్క రూపమని స్పష్టం చేస్తుంది. ఈ నామం భక్తుల కష్టాలను తొలగించేవాడని అర్థం ఇస్తుంది.
- భక్తి మరియు విశ్వాసం: ఈ పద్యం ఆ క్షేత్రంలోని స్వామి పట్ల భక్తుల యొక్క విశ్వాసాన్ని మరియు ఆయన యొక్క రక్షణా స్వభావాన్ని కొనియాడుతుంది.

ఈ పద్యం చొక్కుణ్ణూరు క్షేత్రం యొక్క పురాణ ప్రాముఖ్యతను, అక్కడ కొలువై ఉన్న యజ్ఞ వేదిక నుండి ఉద్భవించిన రాక్షస సంహారకుడైన జనార్దనుని యొక్క గొప్పతను మరియు భక్త రక్షణను చక్కగా వర్ణిస్తుంది.

చ. ఘనమగు కుంభఘోణమునఁ గాంచన పుష్కరిణిన్ జనించు కాం
చన జలజాత నాయికను సన్నుతవై ఖరిఁ బెండ్లియాడి కాం
చనమునికిం బ్రసన్నుఁ డగు సారసపాణినిశార్ఙ్గపాణి స
న్మునివరమస్త కోపరి సముజ్వలపాణిని దేవతాగ్రణిన్.

ఖచ్చితంగా, ఈ పద్యానికి తాత్పర్యము మరియు విశేషాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

తాత్పర్యం:

గొప్పదైన కుంభఘోణమునందు బంగారు పుష్కరిణిలో జన్మించిన బంగారు తామర వంటి నాయికను (లక్ష్మీదేవిని) మంచి రీతిలో వివాహమాడినవాడు, కాంచన మునికి (బంగారు కాంతి గల మునికి - బహుశా బ్రహ్మదేవుడు లేదా మరొక గొప్ప ముని) ప్రసన్నుడైనవాడు, చేతిలో తామర పువ్వు మరియు శార్ఙ్గమనే ధనుస్సును ధరించినవాడు, మంచి మునిశ్రేష్ఠుల శిరస్సులపై తన ప్రకాశవంతమైన చేతులను ఉంచేవాడు, దేవతలలో శ్రేష్ఠుడు (విష్ణువు) కొలువై ఉన్నాడు.

విశేషాలు:

- క్షేత్రం మరియు పవిత్ర జలాశయం: ఈ పద్యం కుంభఘోణము యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు అక్కడి బంగారు పుష్కరిణి యొక్క పవిత్రతను తెలియజేస్తుంది. లక్ష్మీదేవి ఈ పుష్కరిణిలో జన్మించిందని చెప్పడం ఈ స్థలానికి ప్రత్యేకమైన మహిమను ఆపాదిస్తుంది.
- లక్ష్మీదేవి వివాహం: విష్ణువు లక్ష్మీదేవిని వివాహమాడిన వృత్తాంతాన్ని ఈ పద్యం సూచిస్తుంది. ఇది వారి అవినాభావ సంబంధాన్ని మరియు జగత్తుకు వారి ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- కాంచన మునికి ప్రసన్నుడు: విష్ణువు కాంచన మునికి ప్రసన్నుడవుతాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క భక్త పరాధీనతను మరియు జ్ఞానులను గౌరవించే స్వభావాన్ని సూచిస్తుంది.
- ఆయుధాలు మరియు చిహ్నాలు: స్వామి చేతిలో తామర పువ్వు (సౌందర్యానికి, శుభానికి చిహ్నం) మరియు శార్ఙ్గమనే ధనుస్సు (శక్తికి, రక్షణకు చిహ్నం) ఉండటం ఆయన యొక్క వివిధ గుణాలను తెలియజేస్తుంది.
- మునులను అనుగ్రహించువాడు: విష్ణువు మంచి మునిశ్రేష్ఠుల శిరస్సులపై తన ప్రకాశవంతమైన చేతులను ఉంచడం వారిని ఆశీర్వదించడాన్ని మరియు వారికి జ్ఞానాన్ని ప్రసాదించడాన్ని సూచిస్తుంది.
- దేవతాగ్రణి: విష్ణువు దేవతలందరిలో శ్రేష్ఠుడు అని వర్ణించడం ఆయన యొక్క సర్వోన్నతత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.

ఈ పద్యం కుంభఘోణము యొక్క పవిత్రతను, లక్ష్మీనారాయణుల సంబంధాన్ని, విష్ణువు యొక్క భక్త పరాధీనతను, ఆయన ధరించిన శుభ చిహ్నాలను మరియు ఆయన దేవతలలో శ్రేష్ఠుడని చక్కగా వర్ణిస్తుంది.

క. తిరుకండియూరు నాఁదగు
పురవరమున దనుజసమితి బొలియింప సురో
త్కరముల మనుప న్నిలిచిన
నరరక్షాచణుని నాదినారాయణునిన్.

తాత్పర్యం:
తిరుకండియూరు అని పిలువబడే శ్రేష్ఠమైన పట్టణములో, రాక్షసుల సమూహమును సంహరించడానికి మరియు దేవతల సమూహమును రక్షించడానికి నిలబడిన, మానవులను రక్షించుటలో నేర్పరి అయిన ఆది నారాయణుని (మొదటి నారాయణుని - విష్ణువును దర్శించవచ్చు).
విశేషాలు:

- క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత: ఈ పద్యం తిరుకండియూరు అనే పట్టణం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఇది శ్రేష్ఠమైన పట్టణమని వర్ణించడం దాని పవిత్రతను మరియు విశిష్టతను సూచిస్తుంది.
- అవతార కారణం: విష్ణువు రాక్షసుల సమూహమును సంహరించడానికి మరియు దేవతల సమూహమును రక్షించడానికి ఈ క్షేత్రంలో నిలబడ్డాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క అవతార కారణాన్ని తెలియజేస్తుంది. దుష్ట శిక్షణ మరియు శిష్ట రక్షణ ఆయన యొక్క ముఖ్యమైన లక్షణాలు.
- నరరక్షాచణుడు: మానవులను రక్షించుటలో నేర్పరి అని విష్ణువును వర్ణించడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు భక్తుల పట్ల ఆయనకు ఉన్న ప్రేమను తెలియజేస్తుంది. ఆయన తన భక్తులను అన్ని ఆపదల నుండి రక్షిస్తాడని ఇది సూచిస్తుంది.

- ఆది నారాయణుడు: విష్ణువును ఆది నారాయణుడు అని సంబోధించడం ఆయన యొక్క ఆదిమత్వాన్ని మరియు సర్వోన్నతత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఆయన సృష్టికి మూలమైనవాడని ఇది సూచిస్తుంది.
- భక్తి మరియు విశ్వాసం: ఈ పద్యం ఆ క్షేత్రంలోని స్వామి పట్ల భక్తుల యొక్క విశ్వాసాన్ని మరియు ఆయన యొక్క రక్షణా శక్తిని కొనియాడుతుంది.

సీ. తిరువిణ్ణహర్పుర దివ్యధామంబున
 విలసిల్లు జగదీశు వేంక టేశు
తిరుకణపురవరాంతర విమానమ్మున
నిలుచు చతుర్బాహు నీల దేహు
తిరుమంగయాళ్వారు సరయు 4 తిర్నగరి నృ
 హరిని లక్ష్మీశు నారాయణాఖ్యు
తిరు వాలిమణవాళ దివ్యనామమున శో
భిలు నాగపటణ వేంక టేశు
తిరుణరయ్యూర దనరారు ద్విభుజ పరిఘు
పంకజ నికేతనాధీశు వేంకటేశు
మహిమ  నొప్పు నందిపుర విణ్ణహరనగరి (
జేరియున్నజగన్నాథు శ్రీసనాథు   44

**తాత్పర్యం:**

**తిరువిణ్ణహర్పురము** అను దివ్యమైన నివాసములో విలసిల్లుచున్న జగదీశుడు (లోకానికి ప్రభువు) అయిన **వేంకటేశ్వరుడు**; **తిరుకణపురము** అను శ్రేష్ఠమైన పట్టణము లోపల ఉన్న విమానమందు నిలుచున్న నాలుగు చేతులు కల నీలవర్ణ దేహుడయిన **నారాయణుడు**; తిరుమంగయాళ్వారుచే కీర్తించబడిన సరయు నది ఒడ్డున ఉన్న తిర్నగరిలోని నృసింహుడు, లక్ష్మీపతి, నారాయణుడు అను పేరు కలవాడు; తిరువాలిమణవాళ అను దివ్యమైన నామముతో శోభిల్లుచున్న నాగపట్టణములోని వేంకటేశ్వరుడు; తిరుణరయ్యూరులో ప్రకాశించుచున్న రెండు భుజములు కలవాడు, గదను ధరించినవాడు, తామర పువ్వు నివాసముగా కలవారికి ప్రభువు అయిన వేంకటేశ్వరుడు; మహిమతో ఒప్పి నందిపురము మరియు విణ్ణహరనగరి యందు చేరియున్న జగన్నాథుడు, శ్రీసనాథుడు (లక్ష్మీపతి) అందరూ కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ దివ్య క్షేత్రాలలో వేర్వేరు రూపాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక అవతారాలను మరియు పేర్లను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ కొలువై ఉన్న స్వామి యొక్క విశేషణాలు వర్ణించబడ్డాయి.

- **తిరువిణ్ణహర్పుర వేంకటేశుడు:** ఈ క్షేత్రంలో జగదీశుడుగా వేంకటేశ్వరుడు విలసిల్లుతున్నాడు. జగదీశుడు అంటే లోకానికి ప్రభువు అని అర్థం.
- **తిరుకణపుర నీల దేహుడు:** తిరుకణపురంలో నాలుగు చేతులతో నీలవర్ణ శరీరంతో స్వామి విమానమందు నిలుచున్నాడు. ఇది విష్ణువు యొక్క సాధారణ రూపాన్ని సూచిస్తుంది.

- **తిర్నగరి నృసింహుడు:** తిరుమంగయాళ్వారుచే కీర్తించబడిన తిర్నగరిలో నృసింహుడు, లక్ష్మీపతి మరియు నారాయణుడు అనే పేర్లతో స్వామి కొలువై ఉన్నాడు. ఇది నృసింహ స్వామి యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **నాగపట్టణ వేంకటేశుడు:** తిరువాలిమణవాళ అనే దివ్యమైన నామముతో నాగపట్టణంలో వేంకటేశ్వరుడు శోభిస్తున్నాడు. ఇది వేంకటేశ్వరుని యొక్క మరొక రూపం మరియు పేరును సూచిస్తుంది.
- **తిరుణరయ్యూరు వేంకటేశుడు:** తిరుణరయ్యూరులో రెండు భుజములతో గదను ధరించి, తామర పువ్వును తన నివాసంగా చేసుకున్న వారికి ప్రభువుగా వేంకటేశ్వరుడు ప్రకాశిస్తున్నాడు. ఇక్కడ వేంకటేశ్వరుడు ప్రత్యేకమైన ఆయుధంతో మరియు నివాసంతో వర్ణించబడ్డాడు.
- **నందిపుర మరియు విణ్ణహరనగరి జగన్నాథుడు:** నందిపురము మరియు విణ్ణహరనగరిలో జగన్నాథుడు మరియు శ్రీసనాథుడు (లక్ష్మీపతి) కొలువై ఉన్నారు. జగన్నాథుడు అంటే విశ్వానికి ప్రభువు అని అర్థం.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు పేర్లను స్మరిస్తూ, ఆయన యొక్క సర్వవ్యాపకత్వాన్ని మరియు భక్తుల పట్ల ఆయనకు ఉన్న వివిధ రూపాల అనుగ్రహాన్ని తెలియజేస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన లక్షణాలు వర్ణించబడ్డాయి.

క. తిరువిందళూర సకలా
మర పరికరముల్ తపస్సమాధి భజింపం
గరుణామతి వారలకున్
వరములొసంగిన సుగంధివననాథుహరిన్ . 45

**తాత్పర్యం:**

తిరువిందళూరు అను క్షేత్రమునందు సమస్తమైన దేవతా పరికరములు (పూజా సామాగ్రి, ఆభరణాలు మొదలైనవి) మరియు తపస్సుతో కూడిన సమాధి స్థితిలో దేవతలు భజిస్తుండగా, కరుణ కలిగిన మనస్సుతో వారందరికీ వరములను ఇచ్చిన సుగంధమైన వనమునకు ప్రభువైన హరి (విష్ణువు) కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం యొక్క పవిత్రత:** ఈ పద్యం తిరువిందళూరు క్షేత్రం యొక్క పవిత్రతను తెలియజేస్తుంది. ఇక్కడ దేవతలు స్వయంగా తపస్సు చేస్తూ, సమాధి స్థితిలో విష్ణువును భజిస్తున్నారు. ఇది ఈ క్షేత్రం యొక్క గొప్ప ఆధ్యాత్మిక ప్రాధాన్యతను సూచిస్తుంది.
- **దేవతల భక్తి:** దేవతలు సమస్త పరికరములతో మరియు తపస్సుతో విష్ణువును భజించడం ఆయన యొక్క సర్వోన్నతత్వాన్ని మరియు అందరిచే పూజింపబడే తత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **కరుణామతి:** విష్ణువు కరుణ కలిగిన మనస్సు కలవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క దయా స్వభావాన్ని మరియు భక్తుల పట్ల ఆయనకు ఉన్న ప్రేమను తెలియజేస్తుంది. దేవతల యొక్క భక్తికి ఆయన కరిగి వరం ప్రసాదించే దయాళువు.

- **సుగంధివననాథుడు:** విష్ణువు సుగంధమైన వనమునకు ప్రభువు అని చెప్పడం ఆ క్షేత్రం యొక్క సహజ సౌందర్యాన్ని మరియు పవిత్రమైన వాతావరణాన్ని సూచిస్తుంది. ఇటువంటి ప్రదేశాలు ఆధ్యాత్మిక సాధనకు అనువైనవిగా భావిస్తారు.
- **హరి:** విష్ణువును "హరి" అని సంబోధించడం ఆయన పాపాలను హరించేవాడని మరియు మోక్షాన్ని ప్రసాదించేవాడని సూచిస్తుంది.

ఈ పద్యం తిరువిందళూరు క్షేత్రం యొక్క ఆధ్యాత్మిక గొప్పతను, దేవతల యొక్క భక్తిని మరియు విష్ణువు యొక్క కరుణామయమైన స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. సుగంధభరితమైన వాతావరణం ఆ ప్రదేశానికి ఒక ప్రత్యేకమైన అనుభూతిని కలిగిస్తుంది.

సీ. చిత్రకూటమ్మునఁ జెందమ్మికొలనిచెం
తం దనరారు గోవిందరాజు
శ్రీరామవిణ్ణహరీ పుర మేలు స
ద్భావుఁ ద్రివిక్రమ దేవదేవు
తిరుకూడలూర్పురాధిపు నుపమాతీతు
వర దయాంబుధిరాజు వరదరాజు
ఖలసంహరుని తిరుక్కణ్ణంగుడి వసించు
శ్రీసౌఖ్యవర్ధిష్ణుఁ జిన్నికృష్ణు
గరిమఁ తిరుకణ్ణమంగాఖ్య కటక మేలు
భక్తవత్సల దేవు దివ్యప్రభావు
హనుమమనుపం గపిస్థలమ్మునను వెలయు
నింద్రశాత్రవవరదు గజేంద్రవరదు.

**తాత్పర్యం:**

చిత్రకూటములో చెందమ్మికొలను (ఒక అందమైన కొలను) సమీపమున ప్రకాశించుచున్న గోవిందరాజు; శ్రీరామవిణ్ణహరీపురమును ఏలుచున్న మంచి స్వభావము కల త్రివిక్రమ దేవదేవుడు; తిరుకూడలూర్పురమునకు అధిపతి, సాటిలేనివాడు, గొప్ప దయాసాగరుడు అయిన వరదరాజు; దుష్టులను సంహరించువాడు, తిరుక్కణ్ణంగుడిలో నివసించుచున్న శ్రీసౌఖ్యవర్ధిష్ణుడు (సంపద మరియు ఆనందమును వృద్ధి చేయువాడు) అయిన చిన్నికృష్ణుడు; గొప్పదనముతో తిరుకణ్ణమంగా అను పట్టణమును ఏలుచున్న భక్తవత్సలుడు (భక్తులపై ప్రేమ కలవాడు) అయిన దివ్యప్రభావుడు; హనుమంతునిచే కొలువబడుచున్న కపిస్థలమునందు వెలయుచున్న ఇంద్రశత్రువునకు (ఇంద్రజిత్తుకు) వరములను ఇచ్చినవాడు మరియు గజేంద్రునకు వరములను ఇచ్చినవాడు (విష్ణువు కొలువై ఉన్నారు).

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **చిత్రకూట గోవిందరాజు:** చిత్రకూటములో చెందమ్మికొలను దగ్గర గోవిందరాజు ప్రకాశిస్తున్నాడు. గోవిందుడు అంటే గోవులను రక్షించేవాడు లేదా ఇంద్రియాలను జయించినవాడు అని అర్థం.
- **శ్రీరామవిణ్ణహరీపుర త్రివిక్రమ దేవదేవుడు:** శ్రీరామవిణ్ణహరీపురమును ఏలే త్రివిక్రమ దేవదేవుడు మంచి స్వభావము కలవాడు. త్రివిక్రముడు అంటే మూడు అడుగులతో లోకాలను కొలిచిన విష్ణువు యొక్క వామన అవతారాన్ని సూచిస్తుంది.
- **తిరుకూడలూర్పుర వరదరాజు:** తిరుకూడలూర్పురమునకు అధిపతి అయిన వరదరాజు సాటిలేని దయాసాగరుడు. వరదుడు అంటే వరాలను ఇచ్చేవాడు అని అర్థం.
- **తిరుక్కణ్ణంగుడి చిన్నికృష్ణుడు:** తిరుక్కణ్ణంగుడిలో నివసించే చిన్నికృష్ణుడు శ్రీసౌఖ్యవర్ధిష్ణుడు, అంటే సంపద మరియు ఆనందమును వృద్ధి చేసేవాడు. ఇది కృష్ణుని యొక్క లీలామయమైన బాల్య రూపాన్ని సూచిస్తుంది.
- **తిరుకణ్ణమంగా భక్తవత్సలుడు:** తిరుకణ్ణమంగాను ఏలే భక్తవత్సలుడు దివ్యమైన ప్రభావము కలవాడు. భక్తవత్సలుడు అంటే భక్తులపై అమితమైన ప్రేమ కలవాడు అని అర్థం.
- **కపిస్థల ఇంద్రశాత్రవవరదుడు గజేంద్రవరదుడు:** హనుమంతునిచే కొలువబడే కపిస్థలములో ఇంద్రజిత్తుకు వరములను ఇచ్చినవాడు మరియు గజేంద్రుని రక్షించినవాడు కొలువై ఉన్నాడు. ఇక్కడ విష్ణువు యొక్క రక్షణా స్వభావం మరియు భక్త పరాధీనత విశేషంగా చెప్పబడ్డాయి.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి

క. భరతాద్యనుజులు సీతా
తరుణీమణి గంధవాహతనయుఁడు గొలువం
దిరువెళ్ళియన్ గుడి నగరి
వెరవొప్పఁగనేలు దేవవిభు రాఘవునిన్. 47

**తాత్పర్యం:**

భరతుడు మొదలైన తమ్ములు (సోదరులు), సీతాదేవి, గంధవాహనుని తనయుడు (వాయుదేవుని కుమారుడు - హనుమంతుడు) కొలుచుచుండగా, తిరువెళ్ళియన్ గుడి అను శ్రేష్ఠమైన పట్టణమును చక్కగా ఏలుచున్న దేవతలకు ప్రభువైన రాఘవుని (రాముని దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం తిరువెళ్ళియన్ గుడి అనే శ్రేష్ఠమైన పట్టణం గురించి తెలియజేస్తుంది. ఇది పవిత్రమైన మరియు ముఖ్యమైన క్షేత్రమని సూచిస్తుంది.
- **రాముని పరివారం:** రామునిని భరతుడు, లక్ష్మణుడు వంటి తమ్ములు, సీతాదేవి మరియు హనుమంతుడు కొలుచుచుండటం ఆయన యొక్క గొప్పతను మరియు ఆయనతో ఉన్న ముఖ్యమైన వ్యక్తులను తెలియజేస్తుంది. ఇది రామాయణంలోని ముఖ్యమైన పాత్రలను గుర్తు చేస్తుంది.

- **దేవవిభుడు:** రామునిని దేవతలకు ప్రభువు అని వర్ణించడం ఆయన యొక్క సర్వోన్నతత్వాన్ని మరియు దివ్యత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **రాఘవుడు:** రామునిని రాఘవుడు అని సంబోధించడం ఆయన రఘు వంశానికి చెందినవాడని తెలియజేస్తుంది.
- **భక్తి మరియు ఆరాధన:** ఈ పద్యం రాముని పట్ల భక్తుల యొక్క భక్తిని మరియు ఆయనను కొలిచే ముఖ్యమైన వ్యక్తులను తెలియజేస్తుంది. రాముడు తన పరివారంతో ఆ క్షేత్రంలో కొలువై ఉండటం ఆ ప్రదేశానికి మరింత పవిత్రతను చేకూరుస్తుంది.

ఈ పద్యం తిరువెళ్ళియన్ గుడి క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యతను, అక్కడ కొలువై ఉన్న రాముని యొక్క గొప్పతను మరియు ఆయనను కొలిచే ముఖ్యమైన వ్యక్తులను మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ఇది రామాయణంలోని ముఖ్యమైన సన్నివేశాన్ని గుర్తు చేస్తుంది.

సీ. తిరుణాంగ పత్తనాంతరసీమ మాణిమా
దక్కోవెలఁ దిరువెళ్ళక్కొళంబు
తిరుమణిక్కూడవణ్పురుషో త్తమములు శం
బొజ్జ కోవెలయును బురుడు లేని
యల్లపా త్తంపల్లియరి మేయవిణ్ణహ
రము కావళంబాడి యమిత విభవ
మహము వైకుంఠ విణ్ణహరంబు నాతీరు
త్తేవనార్తోహము సేవకనిధి
యగు తిరుత్తెత్తి యంబలంబనఘవచ్చి
దా మహామహిమారీతిఁదనరి భక్తిఁ
గొలుచు దాసుల కోర్కు లీ ( గోరి ధరిణిఁ
దనరు నేకాద శో జ్జ్వల ధామములను.

**తాత్పర్యం:**

తిరుణాంగ పత్తనము యొక్క లోపలి ప్రాంతమున మాణిమాదక్కోవెల, తిరువెళ్ళక్కొళంబు, తిరుమణిక్కూడవణ్పురుషోత్తమములు, శంబొజ్జ కోవెల, అంతరాయములేని పా త్తంపల్లి, అరిమేయవిణ్ణహరము, కావళంబాడి, గొప్ప వైభవముతో కూడిన వైకుంఠ విణ్ణహరంబు, శిరువ త్తేవనారో హము, సేవకనిధి అయిన తిరుత్తెత్తియంబలం, అను పాపరహితుని మహామహిమ గల రీతిలో ప్రకాశించుచున్న ఈ పదకొండు ఉజ్వలమైన ధామములు (పవిత్ర స్థలాలు) భక్తితో కొలుచు దాసుల యొక్క కోరికలను తీర్చుచు జగన్నాథుని క్షేత్రములై భూమిపై విలసిల్లుచున్నవి.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం తమిళనాడులోని వివిధ ప్రాంతాలలో ఉన్న పదకొండు ముఖ్యమైన మరియు ప్రసిద్ధ విష్ణు క్షేత్రాలను ఒకేసారి పేర్కొంటూ వాటి యొక్క మహిమను తెలియజేస్తుంది. ఈ క్షేత్రాలన్నీ భక్తుల కోరికలను తీర్చే శక్తి కలిగి ఉన్నాయని కవి భావిస్తున్నాడు.

- **క్షేత్రాల సమూహం:** ఈ పద్యం ఒకేసారి అనేక క్షేత్రాలను ప్రస్తావించడం వాటి యొక్క సామూహిక ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఇవన్నీ కూడా భక్తులకు మోక్షాన్ని మరియు కోరికలను తీర్చే శక్తిని కలిగి ఉన్నాయని నమ్మకం.
- **పేర్ల యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ప్రతి క్షేత్రానికి ఒక ప్రత్యేకమైన పేరు ఉంది, అది ఆ స్థలం యొక్క విశిష్టతను లేదా అక్కడ కొలువై ఉన్న స్వామి యొక్క ప్రత్యేకతను సూచిస్తుంది.
- **మహిమ మరియు శక్తి:** ఈ క్షేత్రాలన్నీ గొప్ప మహిమ మరియు శక్తి కలిగినవని వర్ణించబడ్డాయి. భక్తులు తమ కోరికలు నెరవేరడానికి ఈ స్థలాలను సందర్శిస్తారు మరియు ప్రార్థిస్తారు.
- **భక్తి యొక్క ప్రాధాన్యత:** ఈ క్షేత్రాలను భక్తితో కొలిచిన దాసుల యొక్క కోరికలు నెరవేరుతాయని చెప్పడం భక్తి యొక్క శక్తిని తెలియజేస్తుంది. దేవుని యందు దృఢమైన విశ్వాసం మరియు భక్తి ఉంటే, ఆయన తప్పకుండా అనుగ్రహిస్తాడని ఇది సూచిస్తుంది.
- **"ఏకాదశో జ్జ్వల ధామములు":** పదకొండు ఉజ్వలమైన ధామములు అని ప్రత్యేకంగా చెప్పడం ఈ సంఖ్య యొక్క ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది. బహుశా ఈ పదకొండు క్షేత్రాలు ఒక ప్రత్యేకమైన సమూహంగా లేదా ఒకే విధమైన ప్రాముఖ్యత కలిగినవిగా భావించబడి ఉండవచ్చు.

ఈ పద్యం తమిళనాడులోని పదకొండు ముఖ్యమైన విష్ణు క్షేత్రాల యొక్క పవిత్రతను మరియు భక్తుల పట్ల వాటి అనుగ్రహాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఈ క్షేత్రాలన్నీ భక్తికి మరియు మోక్షానికి మార్గాలని కవి భావిస్తున్నాడు.

క. విలయాంబుధిమగ్న మహా
వలయంబు సముద్ధరించు వరకీర్తియె యు
జ్జ్వలమూర్తిఁ బ్రవర్తి లెనా
నలరెడు శ్రీ కృష్ణదేహు నాదివరాహున్. 49

**తాత్పర్యం:**

ప్రళయకాలపు సముద్రములో మునిగిన గొప్ప భూమండలమును ఉద్ధరించిన శ్రేష్ఠమైన కీర్తి కలవాడు, ప్రకాశవంతమైన రూపముతో ప్రవర్తిల్లుచున్నవాడు, అందమైన శ్రీకృష్ణుని వంటి దేహము కలవాడు అయిన ఆదివరాహుని (మొదటి వరాహావతారమును దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

- **వరాహావతార ప్రస్తావన:** ఈ పద్యం విష్ణువు యొక్క మొదటి వరాహావతారాన్ని స్తుతిస్తుంది. ప్రళయకాలంలో మునిగిపోయిన భూమిని తన కోరలతో పైకి తెచ్చిన ఘట్టాన్ని ఇది గుర్తు చేస్తుంది.
- **వరకీర్తి:** స్వామి శ్రేష్ఠమైన కీర్తి కలవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క గొప్ప కార్యాన్ని మరియు మహిమను తెలియజేస్తుంది. భూమిని రక్షించడం అనేది ఆయన యొక్క అనంతమైన శక్తికి మరియు దయా స్వభావానికి నిదర్శనం.
- **ఉజ్వలమూర్తి:** ఆయన ప్రకాశవంతమైన రూపముతో ప్రవర్తిల్లుతున్నాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క తేజస్సును మరియు దివ్యత్వాన్ని సూచిస్తుంది.

- **శ్రీకృష్ణ దేహుడు:** స్వామి యొక్క దేహము శ్రీకృష్ణుని వలె అందంగా ఉందని వర్ణించడం ఆయన యొక్క సౌందర్యాన్ని మరియు ఆకర్షణను తెలియజేస్తుంది. ఇక్కడ వరాహావతారానికి కృష్ణుని సౌందర్యాన్ని ఆపాదించడం ఒక ప్రత్యేకమైన కవితాత్మక వర్ణన.
- **ఆదివరాహుడు:** స్వామిని ఆదివరాహుడు అని సంబోధించడం ఆయన యొక్క మొదటి వరాహావతారమని స్పష్టం చేస్తుంది. ఈ అవతారం భూమిని రక్షించడానికి ఉద్దేశించబడింది.
- **భక్తి మరియు కృతజ్ఞత:** ఈ పద్యం స్వామి యొక్క గొప్ప కార్యాన్ని గుర్తు చేస్తూ ఆయన పట్ల భక్తుల యొక్క కృతజ్ఞతను మరియు ఆరాధనను తెలియజేస్తుంది.

ఈ పద్యం ప్రళయకాలంలో భూమిని రక్షించిన ఆదివరాహుని యొక్క గొప్ప కీర్తిని, ఆయన ప్రకాశవంతమైన రూపాన్ని మరియు సౌందర్యాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. భూమిని ఉద్ధరించిన స్వామి పట్ల భక్తుల యొక్క కృతజ్ఞతా భావాన్ని ఇది వ్యక్తం చేస్తుంది.

సీ. నతజనాధారు మన్నారు కోవెల యేలు
వ్రజ సంచరిష్ణు శ్రీ బాలకృష్ణు
పాపనాశనపురీ భర్మహర్మ్యంబున
వసియించు నతరాజు వరదరాజు
నలపాండ్య నలధర నలహర్తిరుమలయన్
వీటవసించు శ్రీ వేంకటేశు
తిరుకోటియూర నిందిర గూడి వర్తిల్లు
కృష్ణావినుత భావుఁ గృష్ణదేవు
విపుల విభుతఁ దిరుమ్మెయివిణ్ణపురము
నెలమిఁ బాలించు సత్యగిరీశు నీశు
మునులతోఁ దిరుపుళ్ళానిపురిని సలిల
ధామ దీక్షాసమున్ని ద్రు రామభద్రు

**తాత్పర్యం:**

తనకు నమస్కరించిన జనులకు ఆధారమైన మన్నారు కోవెలను ఏలుచున్న వ్రజమందు సంచరించు శ్రీ బాలకృష్ణుడు; పాపనాశనపురి యందలి శ్రేష్ఠమైన మేడలో వసించుచున్న నతరాజు అను వరదరాజు; ప్రసిద్ధమైన పాండ్య దేశమున, నలధర మరియు నలహర్తిరుమలయన్ అను ప్రదేశములలో నివసించు శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు; తిరుకోటియూరులో ద్రౌపదీ మాన సంరక్షకుడైన కృష్ణదేవుడు; గొప్ప వైభవముతో తిరుమ్మెయివిణ్ణపురమును ప్రేమతో పాలించు సత్యగిరీశుడు, ప్రభువు; మునులతో కూడి తిరుపుళ్ళానిపురిలో రామభద్రుడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **మన్నారు కోవెల బాలకృష్ణుడు:** మన్నారు కోవెలలో కొలువై ఉన్న బాలకృష్ణుడు తనకు నమస్కరించిన వారికి ఆధారమై, వ్రజమందు సంచరించువాడు. ఇది కృష్ణుని యొక్క బాల్య లీలలను మరియు భక్త పరాధీనతను సూచిస్తుంది.
- **పాపనాశనపురి వరదరాజు:** పాపనాశనపురిలో శ్రేష్ఠమైన మేడలో వసించే వరదరాజు, నమస్కరించిన వారికి వరాలు ఇచ్చువాడు.
- **నలధర, నలహర్తిరుమలయన్ వేంకటేశ్వరుడు:** పాండ్య దేశములోని నలధర మరియు నలహర్తిరుమలయన్ అను ప్రదేశములలో శ్రీ వేంకటేశ్వరుడు నివసిస్తున్నాడు. ఇది వేంకటేశ్వరుని యొక్క వివిధ ప్రదేశాలలో ఉన్న అనుగ్రహాన్ని సూచిస్తుంది.
- **తిరుకోటియూరు కృష్ణదేవుడు:** తిరుకోటియూరులో ద్రౌపదీ మాన సంరక్షకుడైన కృష్ణదేవుడు మంచి భావములు కలవాడు.
- **తిరుమ్మెయివిణ్ణపుర సత్యగిరీశుడు:** తిరుమ్మెయివిణ్ణపురమును ప్రేమతో పాలించే సత్యగిరీశుడు ప్రభువు. సత్యగిరి అంటే సత్యమైన పర్వతం యొక్క అధిపతి.
- **తిరుపుళ్ళానిపురి రామభద్రుడు:** మునులతో కూడి తిరుపుళ్ళానిపురిలో రామభద్రుడు.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి.

సీ. దళితాఘమగు తిరుతంగాల్పురమ్మున
శ్రీయుక్తుఁడైన నారాయణవిభు
మునినుతుండై తిరుమోహూర్పురి వసించు
ఖండిత చండాఘుఁ గాలమేఘు
నల దక్షిణమధురాస్థలమున భక్తపా
లకుఁడైన కూడల అవకియనాము
శ్రీమించు కురువిత్తురీ పురంబున నతి
ప్రేమ దాసులఁ బ్రోవు కృష్ణదేవు
గరిమ శ్రీవిల్లిపుత్తూర సురలు మునులు
సన్నుతులు సేయఁ జెన్నారు మన్నవారు
నగణితై శ్వర్యమునఁ దిరునగరి యేలు
నాదిలక్ష్మీసనాథు నయ్యాదినాథు.

**తాత్పర్యం:**

పాపములను నశింపజేయు తిరుతంగాల్పురమునందు లక్ష్మీదేవితో కూడిన నారాయణ ప్రభువు; మునులచే స్తుతించబడినవాడై తిరుమోహూర్పురిలో వసించుచున్న ఖండింపబడిన భయంకరమైన పాపములు కలవాడు, నల్లని మేఘము వంటి వాడు (శ్యామల వర్ణుడు); ప్రసిద్ధమైన దక్షిణ మధురా స్థలమున భక్తులను పాలించువాడైన కూడల అవకియ

అను పేరు కలవాడు; శోభిల్లుచున్న కురువిత్తురీ పురమున మిక్కిలి ప్రేమతో దాసులను రక్షించు కృష్ణదేవుడు; గొప్పదనముతో శ్రీవిల్లిపుత్తూరున దేవతలు మరియు మునులు స్తుతులు చేయగా ప్రకాశించుచున్న మన్నవారుస్వామి ; లెక్కలేనన్ని ఐశ్వర్యములతో తిరునగరిని ఏలుచున్న ఆదిలక్ష్మికి భర్త అయిన ఆది నాథుడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **తిరుతంగాల్పుర నారాయణుడు:** పాపములను నశింపజేయు తిరుతంగాల్పురములో లక్ష్మీదేవితో కూడిన నారాయణ ప్రభువు కొలువై ఉన్నాడు.
- **తిరుమోహూర్పురి కాలమేఘుడు:** మునులచే స్తుతించబడే తిరుమోహూర్పురిలో వసించే కాలమేఘుడు భయంకరమైన పాపములను ఖండించేవాడు మరియు శ్యామల వర్ణుడు.
- **దక్షిణ మధుర కూడల అవకియ:** దక్షిణ మధురలో భక్తులను పాలించే కూడల అవకియ అను పేరు కలవాడు కొలువై ఉన్నాడు.
- **కురువిత్తురీ పుర కృష్ణదేవుడు:** శోభిల్లుచున్న కురువిత్తురీ పురములో తన దాసులను ప్రేమతో రక్షించే కృష్ణదేవుడు ఉన్నాడు.
- **శ్రీవిల్లిపుత్తూరు మన్నవారు:** దేవతలు మరియు మునులు స్తుతించగా శ్రీవిల్లిపుత్తూరులో ప్రకాశించే మన్నవారు కొలువై ఉన్నారు.
- **తిరునగరి ఆది నాథుడు:** లెక్కలేనన్ని ఐశ్వర్యములతో తిరునగరిని ఏలే ఆదిలక్ష్మికి భర్త అయిన ఆది నాథుడు ఉన్నాడు.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి.

సీ. తుల వెళ్ళమంగాళాద్భుత పట్టణంబున
విలసిల్లు న య్యరవిందనేత్రు
శ్రీవరమంగపురీనాథు నతసాధు
నమృతాంబుని ధిత నయాసనాథుc C
తెందిరుర్వేర్పురియందుc జెన్నొందు పు
రందరస్తుతుc గేశినేందసంజ్ఞు
వైకుంఠపట్టణ వాస్తవ్యు భవ్యవై
కుంఠసంధాత వై కుంఠనేతc
గూర్మిమీఱc దిరుప్పుళిగుడి పురమ్ము
భూరివై భవముననేలు భూమిపాలు

మంగపట్టణ మణిమంటపాంగణమున

నలరు నత దేవు విజయాసనాఖ్యదేవు. 52

**తాత్పర్యం:**

తుల వెళ్ళిమంగాళ అను అద్భుతమైన పట్టణమున విలసిల్లుచున్న ఆ తామరల వంటి కన్నులు కలవాడు (విష్ణువు); శ్రీవరమంగపురి యొక్క నాథుడు, నమస్కరించిన సాధువులకు అమృత సముద్రము వంటివాడు, శేషశయ్యను అధిష్టించినవాడు; తెందిరుర్వేర్పురియందు ప్రకాశించుచున్న ఇంద్రునిచే స్తుతించబడినవాడు, కేశి అనే రాక్షసుని సంహరించినవాడు; వైకుంఠ పట్టణములో నివసించువాడు, భవ్యమైన వైకుంఠమును స్థాపించినవాడు, వైకుంఠమునకు నాయకుడు; ప్రేమతో తిరుప్పుళిగుడి అను పట్టణమును గొప్ప వైభవముతో ఏలుచున్న భూమికి పాలకుడు; మంగపట్టణము యొక్క రత్నమయమైన మంటప ప్రాంగణమున ప్రకాశించుచున్న నమస్కరించిన దేవుడు, విజయాసనుడు అను పేరు కలవాడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **తుల వెళ్ళిమంగాళ అరవిందనేత్రుడు:** తుల వెళ్ళిమంగాళ అను అద్భుతమైన పట్టణములో తామరల వంటి కన్నులు కల విష్ణువు విలసిల్లుతున్నాడు.
- **శ్రీవరమంగపురి నయాసనాథుడు:** శ్రీవరమంగపురికి నాథుడు, నమస్కరించిన సాధువులకు అమృత సముద్రము వంటివాడు మరియు శేషశయ్యను అధిష్టించినవాడు కొలువై ఉన్నాడు.
- **తెందిరుర్వేర్పురి కేశినేంద్రుడు:** తెందిరుర్వేర్పురిలో ప్రకాశించేవాడు, ఇంద్రునిచే స్తుతించబడినవాడు మరియు కేశి అనే రాక్షసుని సంహరించినవాడు.
- **వైకుంఠ పట్టణ వైకుంఠనేత:** వైకుంఠ పట్టణములో నివసించేవాడు, భవ్యమైన వైకుంఠమును స్థాపించినవాడు మరియు వైకుంఠమునకు నాయకుడు.
- **తిరుప్పుళిగుడి భూమిపాలుడు:** తిరుప్పుళిగుడి పట్టణమును గొప్ప వైభవముతో ఏలుచున్న భూమికి పాలకుడు.
- **మంగపట్టణ విజయాసనుడు:** మంగపట్టణము యొక్క రత్నమయమైన మంటప ప్రాంగణమున ప్రకాశించే నమస్కరించిన దేవుడు, విజయాసనుడు అను పేరు కలవాడు.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి.

సీ, నగవు(జూపుల( గుళిందనగరి నున్న వ

ర్ణితశౌర్యు శ్రీ నవనీతచౌర్యు

తిరుకురుంగుడి మహాపుర సౌధవీధిక

వఱలు బృందారక వైరివై రి

పాలితసూరిఁ దిర్కోలూరిపురి హాస
ధవళాస్య భక్తనిధాను శౌరి
న య్యనంతపురంబునం దహిశయ్యపై
మీఱు మురారిఁ జాణూర వైరి
సాదుజనయిత్రి వన్పరిసగధరిత్రి
వలను మీఱ వసించు శ్రీవత్సవత్సు
నా 3తిరుక్కాత్కర పురంబునాదరించు
సఖిలభ క్తనిధాను నప్పాభిధాను. 53

**తాత్పర్యం:**

నవ్వులు చిందించే చూపులతో గుళిందనగరిలో ఉన్న వర్ణింపదగిన శౌర్యము కలవాడు, శ్రీ నవనీతచౌర్యుడు (వెన్న దొంగిలించినవాడు); తిరుకురుంగుడి అను గొప్ప పట్టణము యొక్క మేడల వీధిలో ప్రకాశించుచున్న దేవతల శత్రువులకు శత్రువు (రాక్షసులను జయించినవాడు); రక్షింపబడిన దేవతలు కల తిర్కోలూరిపురిలో చిరునవ్వుతో తెల్లని ముఖము కలవాడు, భక్తులకు నిధి వంటివాడు అయిన శౌరి (కృష్ణుడు); ఆ అనంతపురమునందు శేషశయ్యపై ప్రకాశించుచున్న మురారి (మురాసురుని సంహరించినవాడు), చాణూరుని శత్రువు (కృష్ణుడు); సాధువులకు తల్లి వంటివాడు, అడవులను మరియు భూమిని ధరించినవాడు, ప్రేమతో వసించు శ్రీవత్సమును వక్షస్థలమునందు కలవాడు; ఆ తిరుక్కాత్కర పురమును ఆదరించు సమస్త భక్తులకు నిధి వంటివాడు, అప్పా అను పేరు కలవాడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **గుళిందనగరి నవనీతచౌర్యుడు:** గుళిందనగరిలో నవ్వులు చిందించే చూపులతో ఉన్న వర్ణింపదగిన శౌర్యము కల శ్రీ నవనీతచౌర్యుడు (కృష్ణుడు).
- **తిరుకురుంగుడి వైరివైరి:** తిరుకురుంగుడిలో మేడల వీధిలో ప్రకాశించే దేవతల శత్రువులకు శత్రువు (విష్ణువు).
- **తిర్కోలూరి శౌరి:** తిర్కోలూరిపురిలో చిరునవ్వుతో తెల్లని ముఖము కల భక్తనిధి అయిన శౌరి (కృష్ణుడు).
- **అనంతపుర మురారి:** అనంతపురములో శేషశయ్యపై ప్రకాశించే మురాసురుని సంహరించిన మురారి (విష్ణువు), చాణూరుని శత్రువు (కృష్ణుడు).
- **వన్పరిసగధరిత్రి శ్రీవత్సవత్సు:** అడవులను మరియు భూమిని ధరించినవాడు, సాధువులకు తల్లి వంటివాడు, వక్షస్థలమున శ్రీవత్సమును కల ప్రేమతో వసించు విష్ణువు.
- **తిరుక్కాత్కర అప్పా:** తిరుక్కాత్కర పురమును ఆదరించు సమస్త భక్తులకు నిధి వంటివాడు, అప్పా అను పేరు కల విష్ణువు.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం

సూచించబడ్డాయి. కృష్ణుని యొక్క బాల్య లీలలు మరియు విష్ణువు యొక్క రక్షణా స్వభావం ఇందులో ప్రముఖంగా కనిపిస్తాయి.

సీ. తిరుమూడికలమను దివ్యస్థలంబునఁ
గ్రీడించు నల పుండరీకనేత్రు
సురలెన్నఁ గుట్టనా ధిరుపుళియూర్పుర
మున వసియించు నపూర్వనాథు
తిరుచెంగణూరను పురవరమ్మున నొప్పు
దివ్యభూవాస్తవ్యు దేవ సేవ్యు
నలువగొల్వ గఁ దిరుణావై నగరిని వ
ర్తిలు ధీరనుతభావు దేవదేవు
వార్తకెక్కిన తిరువణ్ణ"వార్నగరిని
నున్న నతజనమందారు మన్ననారు.
నుతి యొనర్పనగు తిరువందూర్పురమున
నాత్తనరసఖ్యు నల ప్రవాళాధరాఖ్యు. 54

**తాత్పర్యం:**

తిరుమూడికలం అను దివ్యమైన స్థలమునందు క్రీడించుచున్న ప్రసిద్ధమైన తామరల వంటి కన్నులు కలవాడు (విష్ణువు); దేవతలు లెక్కలేనన్ని విధాలుగా స్తుతించగా కుట్టనాధిరుపుళియూర్పురమున వసించు అపూర్వమైన నాథుడు; తిరుచెంగణూరు అను శ్రేష్ఠమైన పట్టణమున ఒప్పుచున్న దివ్యమైన భూమిపై నివసించువాడు, దేవతలచే సేవింపబడువాడు; బ్రహ్మదేవుడు కొలువగా తిరుణావై నగరిని విలసిల్లు ధీరులచే స్తుతించబడిన భావములు కల దేవదేవుడు; వార్తలలో ప్రసిద్ధమైన తిరువణ్ణ"వార్ అను నగరిలో నున్న నమస్కరించిన జనులకు కల్పవృక్షము వంటివాడు, మన్ననారు అను పేరు కలవాడు; స్తుతించుటకు తగిన తిరువందూర్పురమున తనను ఆశ్రయించిన వారికి స్నేహితుడు, అందమైన పగడము వంటి పెదవులు కలవాడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **తిరుమూడికలం పుండరీకనేత్రుడు:** తిరుమూడికలం అను దివ్యమైన స్థలమునందు క్రీడించుచున్న ప్రసిద్ధమైన తామరల వంటి కన్నులు కల విష్ణువు.
- **కుట్టనాధిరుపుళియూర్ అపూర్వనాథుడు:** దేవతలు అనేక విధాలుగా స్తుతించగా కుట్టనాధిరుపుళియూర్పురమున వసించు అపూర్వమైన నాథుడు.
- **తిరుచెంగణూరు దివ్యభూవాస్తవ్యుడు:** తిరుచెంగణూరు అను శ్రేష్ఠమైన పట్టణమున ఒప్పుచున్న దివ్యమైన భూమిపై నివసించువాడు, దేవతలచే సేవింపబడువాడు.

- **తిరుణావై దేవదేవుడు:** బ్రహ్మదేవుడు కొలువగా తిరుణావై నగరిని విలసిల్లు ధీరులచే స్తుతించబడిన భావములు కల దేవదేవుడు.
- **తిరువణ్ణ"వార్ మన్ననారు:** వార్తలలో ప్రసిద్ధమైన తిరువణ్ణ"వార్ అను నగరిలో నున్న నమస్కరించిన జనులకు కల్పవృక్షము వంటి మన్ననారు.
- **తిరువందూర్ ప్రవాళాధరుడు:** స్తుతించుటకు తగిన తిరువందూర్పురమున తనను ఆశ్రయించిన వారికి స్నేహితుడు, అందమైన పగడము వంటి పెదవులు కలవాడు.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి. దేవతలు మరియు భక్తులచే స్తుతించబడే స్వామి యొక్క కరుణ ఇందులో ప్రముఖంగా కనిపిస్తుంది.

సీ. అల తిరు వత్తూర మను పత్తనంబున
హరిశయ్యఁ దగు కేశవాభిధాను
నుత్త చుక్కొండ నా నొప్పు పత్తనమున
నలరెడు నల య నన్య గతినాథుఁ
బూని తిరుక్కుడిస్థానంబునవసించు
నలనరసఖ్యు నా రాయణాఖ్యుఁ
తిరువారనెడు పురవరమునఁ గ్రీడించు.
పాలితజిష్ణు శ్రీబాలకృష్ణు
వినుతి సేయంగఁ దిరుమందివెళ్ళనగరి
దేవపతిగొల్వ నున్న శ్రీ దేవనాథు
నా తిరుక్కోవలూర్నగరాగ్రసౌధ
వీధి సర్వస్వతంత్రుఁడై వెలయు కృష్ణు,

**తాత్పర్యం:**

ఆ తిరు వత్తూరు అను పట్టణమున శేషశయ్యపై పవళించిన కేశవుడు అను పేరు కలవాడు; ఉత్త చుక్కొండ అని ఒప్పిదమైన పట్టణమున ప్రకాశించుచున్న ప్రసిద్ధుడైన, వేరే గతి లేనివారికి నాథుడు; పూని తిరుక్కుడిస్థానంబున వసించుచున్న ప్రేమగల స్నేహితుడు, నారాయణుడు అను పేరు కలవాడు; తిరువారనెడు శ్రేష్ఠమైన పట్టణమున క్రీడించుచున్న రక్షింపబడిన ఇంద్రియ నిగ్రహము కలవాడు, శ్రీ బాలకృష్ణుడు; స్తుతించుటకు తగిన తిరుమందివెళ్ళ అను నగరిలో దేవతల ప్రభువు కొలువగా ఉన్న శ్రీ దేవనాథుడు; ఆ తిరుక్కోవలూర్ అను నగరము యొక్క అగ్రభాగమున ఉన్న మేడల వీధిలో సర్వ స్వతంత్రుడై వెలయుచున్న కృష్ణుడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **తిరు వత్తూరు కేశవుడు:** తిరు వత్తూరు అను పట్టణములో శేషశయ్యపై పవళించిన కేశవుడు కొలువై ఉన్నాడు.
- **ఉత్త చుక్కొండ నాథుడు:** ఉత్త చుక్కొండ అను పట్టణములో ప్రకాశించే ప్రసిద్ధుడు, వేరే దిక్కు లేనివారికి నాథుడు.
- **తిరుక్కుడిస్థానం నారాయణుడు:** తిరుక్కుడిస్థానంబున వసించే ప్రేమగల స్నేహితుడు, నారాయణుడు అను పేరు కలవాడు.
- **తిరువార బాలకృష్ణుడు:** తిరువారనెడు శ్రేష్ఠమైన పట్టణమున క్రీడించే రక్షింపబడిన ఇంద్రియ నిగ్రహము కల శ్రీ బాలకృష్ణుడు.
- **తిరుమందివెళ్ళ దేవనాథుడు:** తిరుమందివెళ్ళ అను నగరిలో దేవతల ప్రభువు కొలువగా ఉన్న శ్రీ దేవనాథుడు.
- **తిరుక్కోవలూర్ కృష్ణుడు:** తిరుక్కోవలూర్ అను నగరము యొక్క అగ్రభాగమున ఉన్న మేడల వీధిలో సర్వ స్వతంత్రుడై వెలయుచున్న కృష్ణుడు.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి. భక్తుల పట్ల ఆయన యొక్క ప్రేమ మరియు రక్షణా స్వభావం ఇందులో ప్రముఖంగా కనిపిస్తాయి.

క. అలకాంచితమై తనరెడు
నల కాంచి పురిస్వరించి యధ్వరవేదీ
స్థలి వెలసి కరినగంబున
నిలిచిన శ్రీవరదరాజు నిరుపమతేజున్. 56

అందముగా ప్రకాశించుచున్న ప్రసిద్ధమైన కాంచీపురమును వరించినవాడు (అక్కడ కొలువై ఉన్నవాడు), యజ్ఞ వేదిక యొక్క స్థలమునందు వెలసినవాడు, ఏనుగు కొండపై నిలిచినవాడు, సాటిలేని తేజస్సు కల శ్రీ వరదరాజును (దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం కాంచీపురము యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఇది అందముగా ప్రకాశించే ప్రసిద్ధమైన పట్టణమని వర్ణించబడింది. కాంచీపురము వైష్ణవులకు ముఖ్యమైన క్షేత్రాలలో ఒకటి.
- **వరదరాజు యొక్క స్థానం:** శ్రీ వరదరాజు కాంచీపురమును వరించి, యజ్ఞ వేదిక యొక్క స్థలమునందు వెలసి, ఏనుగు కొండపై నిలిచాడని చెప్పడం ఈ క్షేత్రంలోని స్వామి యొక్క ప్రత్యేక స్థానాన్ని మరియు పౌరాణిక ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. కాంచీపురంలోని హస్తగిరి (ఏనుగు కొండ) ప్రసిద్ధమైనది.
- **యజ్ఞ వేదిక ప్రస్తావన:** యజ్ఞ వేదిక వద్ద స్వామి వెలవడం ఆ ప్రదేశం యొక్క పవిత్రతను మరియు ఆధ్యాత్మిక శక్తిని సూచిస్తుంది.
- **నిరుపమ తేజుడు:** శ్రీ వరదరాజు సాటిలేని తేజస్సు కలవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క దివ్యమైన కాంతిని మరియు మహిమను తెలియజేస్తుంది.
- **భక్తి మరియు ఆరాధన:** ఈ పద్యం కాంచీపురంలోని శ్రీ వరదరాజు పట్ల భక్తుల యొక్క భక్తిని మరియు ఆయన యొక్క అద్భుతమైన తేజస్సును కొనియాడుతుంది.

ఈ పద్యం కాంచీపుర క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యతను, అక్కడ కొలువై ఉన్న యజ్ఞ వేదిక వద్ద వెలసిన, ఏనుగు కొండపై నిలిచిన సాటిలేని తేజస్సు కల శ్రీ వరదరాజు యొక్క గొప్పతనాన్ని చక్కగా వర్ణిస్తుంది.

క. ఆ కాంచికా పురమ్మున
శ్రీకర వేగవతి సుప్రసిద్ధాంబువులన్
లోకములు మెచ్చ జనులకు
వే కావించిన రమేశు వేగవతీశున్.57

**తాత్పర్యం:**
ఆ కాంచీపురమునందు శోభాయమానమైన వేగవతి నది యొక్క సుప్రసిద్ధమైన నీటితో, లోకములు మెచ్చుకొనునట్లు ప్రజలకు వేడుకను కలిగించిన రమేశుని (లక్ష్మీపతి), వేగవతీశుని (వేగవతి నదికి ప్రభువును దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం మరియు నది యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం కాంచీపురము యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు అక్కడి ప్రసిద్ధమైన వేగవతి నది యొక్క పవిత్రతను తెలియజేస్తుంది. వేగవతి నది శోభాయమానమైనది మరియు సుప్రసిద్ధమైన నీటిని కలిగి ఉందని వర్ణించబడింది.
- **రమేశుని అనుగ్రహం:** రమేశుడు (విష్ణువు) తన దివ్యమైన లీలల ద్వారా వేగవతి నది యొక్క నీటితో లోకములు మెచ్చుకొనునట్లు ప్రజలకు వేడుకను కలిగించాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు భక్తులను ఆనందింపజేసే గుణాన్ని సూచిస్తుంది.
- **వేగవతీశుడు:** స్వామిని వేగవతీశుడు అని సంబోధించడం ఆయన ఆ నదికి ప్రభువని లేదా ఆ నది ఆయనకు అత్యంత ప్రీతికరమైనదని సూచిస్తుంది. నదులు సాధారణంగా పవిత్రమైనవిగా భావించబడతాయి మరియు దేవునికి దగ్గరగా ఉంటాయి.
- **భక్తి మరియు ఆనందం:** ఈ పద్యం కాంచీపురంలోని రమేశుని పట్ల భక్తుల యొక్క భక్తిని మరియు ఆయన అనుగ్రహంతో పొందే ఆనందాన్ని తెలియజేస్తుంది. పవిత్రమైన నదీ జలాలతో ముడిపడి ఉండటం ఆ క్షేత్రానికి మరింత పవిత్రతను చేకూరుస్తుంది.

ఈ పద్యం కాంచీపుర క్షేత్రం యొక్క పవిత్రతను, అక్కడి వేగవతి నది యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు రమేశుడు తన అనుగ్రహంతో భక్తులకు కలిగించే ఆనందాన్ని చక్కగా వర్ణిస్తుంది

సీ. పరమేశ విణ్ణహర్ప్రాంత కాంచీస్థలి
నున్న జోళాధీశుఁ జిన్నికృష్ణు
నట దిరుప్పాడహం బనునెడ వసియించు
పార్థసారథినాముఁ బద్మనేత్రు
నత్తిరుతంగస్థలావాసమునఁబొల్చు
దీప ప్రభావాఖిల ప్రదీపుఁ
గామా క్షిబిలర తింగళ్ తుండథామధా
ముఁ దదీయినాము సంపూర్ణకాము

నచటనే వెళుక్కు మను చోట నధివసించు
శ్రితజనావనకృతరంహు శ్రీనృసింహు
నంద తిరువరసరమున నలరు నఘ వి
దారిc జోళహరందాభిధానశౌరి. 58

**తాత్పర్యం:**

పరమేశ విణ్ణహర్ అను ప్రాంతమున కాంచీపురమునందు కొలువై ఉన్న జోళాధీశుడు (చోళ రాజులకు ప్రభువు) అయిన చిన్నికృష్ణుడు; అక్కడ తిరుప్పాడహం అను ప్రదేశమున వసించు అర్జునునికి సారథి అయినవాడు, పద్మముల వంటి కన్నులు కలవాడు; ఆ తిరుతంగస్థలమునందు ప్రకాశించు దీపము యొక్క ప్రభావము వంటి వెలుగు కలవాడు, అందరికీ వెలుగునిచ్చువాడు; కామాక్షి యొక్క బిలము వంటి రతింగళ్ తుండ అను ధామమునందు తన పేరుతో సంపూర్ణమైన కోరికలు కలవాడు; అచటనే వెళుక్కు అను చోట అధివసించు శరణాగతులను రక్షించుటలో వేగము కల శ్రీ నృసింహుడు; అందమైన తిరువరసరమున ప్రకాశించు పాపములను నశింపజేయువాడు, చోళహరందా అను పేరు కల శౌరి (కృష్ణుడు) కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం కాంచీపురము మరియు దాని పరిసర ప్రాంతాలలో ఉన్న వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **పరమేశ విణ్ణహర్ చిన్నికృష్ణుడు:** పరమేశ విణ్ణహర్ ప్రాంతమున కాంచీపురమునందు కొలువై ఉన్న జోళాధీశుడు (చోళ రాజులకు ప్రభువు) అయిన చిన్నికృష్ణుడు.
- **తిరుప్పాడహం పార్థసారథి:** తిరుప్పాడహం అను ప్రదేశమున వసించు అర్జునునికి సారథి అయిన పద్మనేత్రుడు (కృష్ణుడు).
- **తిరుతంగస్థల దీపప్రభావు:** తిరుతంగస్థలమున ప్రకాశించు దీపము వంటి వెలుగు కలవాడు, అందరికీ వెలుగునిచ్చువాడు (విష్ణువు).
- **రతింగళ్ తుండ సంపూర్ణకాము:** కామాక్షి యొక్క బిలము వంటి రతింగళ్ తుండ అను ధామమునందు తన పేరుతో సంపూర్ణమైన కోరికలు కలవాడు (విష్ణువు).
- **వెళుక్కు శ్రీ నృసింహుడు:** వెళుక్కు అను చోట అధివసించు శరణాగతులను రక్షించుటలో వేగము కల శ్రీ నృసింహుడు.
- **తిరువరసరం చోళహరందా:** అందమైన తిరువరసరమున ప్రకాశించు పాపములను నశింపజేయువాడు, చోళహరందా అను పేరు కల శౌరి (కృష్ణుడు).

ఈ పద్యం కాంచీపురము మరియు దాని పరిసర ప్రాంతాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి. చోళ రాజులతో సంబంధం, అర్జునునికి సారథిగా ఉండటం, నృసింహుని ఉగ్రత్వం మరియు కృష్ణుని లీలలు ఇందులో కనిపిస్తాయి.

గీ. వరుసఁ గారహకల్పనూర్పురమనంగ
దీనుల నిధానమయిన కార్వాన మనగ
వరలు జగదేకనిశ్చల వైభవముల
నలరు శ్రీహరిధామములంద యరయ. 59

**తాత్పర్యం:**

వరుసగా కారహకల్పనూర్పురము అనియు, దీనులకు నిధి వంటిదైన కార్వాన అనియు ప్రసిద్ధి చెందిన, లోకములో ఏకైకమైన స్థిరమైన వైభవములతో ప్రకాశించు శ్రీహరి యొక్క ధామములను (పవిత్ర స్థలములను) అన్నింటినీ పరిశీలించి చూడగా.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రాల వర్ణన:** ఈ పద్యం రెండు ప్రత్యేకమైన పేర్లతో విష్ణువు యొక్క పవిత్ర స్థలాలను వర్ణిస్తుంది:
    - **కారహకల్పనూర్పురము:** ఈ పేరు ఆ క్షేత్రం యొక్క గొప్పతనను మరియు అద్భుతమైన శక్తిని సూచిస్తుంది.
    - **కార్వాన:** ఇది దీనులకు నిధి వంటిదని చెప్పడం ఆ క్షేత్రం యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు ఆశ్రయమిచ్చే గుణాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **వైభవం యొక్క విశిష్టత:** ఈ క్షేత్రాలు లోకములో ఏకైకమైన మరియు స్థిరమైన వైభవములతో ప్రకాశిస్తున్నాయని వర్ణించడం వాటి యొక్క శాశ్వతమైన ప్రాముఖ్యతను మరియు మహిమను తెలియజేస్తుంది.
- **శ్రీహరి యొక్క ధామాలు:** ఇవన్నీ శ్రీహరి (విష్ణువు) యొక్క నివాస స్థలాలని చెప్పడం వాటి యొక్క పవిత్రతను మరియు ఆధ్యాత్మిక శక్తిని సూచిస్తుంది.
- **పరిశీలన యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం ఈ క్షేత్రాలన్నింటినీ పరిశీలించి చూడమని సూచిస్తుంది, తద్వారా వాటి యొక్క గొప్పతను మరియు మహిమను తెలుసుకోవచ్చు.

ఈ పద్యం విష్ణువు యొక్క కొన్ని ముఖ్యమైన క్షేత్రాలను వాటి యొక్క ప్రత్యేకమైన పేర్లతో, కరుణా స్వభావంతో మరియు శాశ్వతమైన వైభవంతో వర్ణిస్తుంది. ఈ క్షేత్రాలను దర్శించడం మరియు వాటి యొక్క మహిమను తెలుసుకోవడం ముక్తిదాయకమని భావించవచ్చు.

శా. వీక్షామాత్ర ఫలప్రదంబయిన యావీక్ష్యావనా ఽఖ్యాత పు
ణ్యక్షేత్రంబున శాలిహోత్రమునిహర్యక్షంబు రక్షింపు ప్ర
త్యక్షం బె నిటలేక్షణుండు నుతి సేయన్ వీరకోటీ రథా
ధ్యక్షుండై తగు వీరరాఘవు సమిత్కాందోల్లసల్లాఘవున్. 60

చూసినంత మాత్రాన ఫలితమునిచ్చునదిగా ప్రసిద్ధి చెందిన ఆ వీక్ష్యావనము అను పుణ్యక్షేత్రమున, శాలిహోత్ర మునిని సింహము నుండి రక్షించిన ప్రత్యక్ష దైవము, నిటలేక్షణుండు (శివుడు) స్తుతించగా వీరకోటీ రథమునకు అధిపతియై ఒప్పిదముగా ఉన్న వీరరాఘవుడు, యజ్ఞమునందలి సమిధల కాంతి వలె ప్రకాశించు వేగము కలవాడు కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్ర మహిమ:** ఈ పద్యం వీక్ష్యావనము అను పుణ్యక్షేత్రం యొక్క గొప్ప మహిమను తెలియజేస్తుంది. ఈ క్షేత్రాన్ని చూసినంత మాత్రాన భక్తులకు ఫలితం లభిస్తుందని చెప్పడం దీని యొక్క విశిష్టతను సూచిస్తుంది.

- **శాలిహోత్రుని రక్షణ:** ఈ క్షేత్రంలోని దైవం శాలిహోత్ర మునిని సింహము నుండి ప్రత్యక్షముగా రక్షించాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు భక్తులను ఆదుకునే శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- **శివుని స్తుతి:** నిటలేక్షణుడైన శివుడు స్వయంగా ఈ దైవాన్ని స్తుతించాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క గొప్పతను మరియు సర్వోన్నతత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. శివుడు విష్ణువును స్తుతించడం వారిద్దరి మధ్య ఉన్న అవినాభావ సంబంధాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **వీరరాఘవుని వర్ణన:** ఈ దైవం వీరకోటీ రథమునకు అధిపతియై వీరరాఘవుడు అను పేరుతో ఒప్పిదముగా ఉన్నాడని వర్ణించారు. "వీర" అనే పదం ఆయన యొక్క శౌర్యాన్ని మరియు "రాఘవుడు" అనేది రాముని యొక్క అంశను సూచిస్తుంది.
- **సమిత్కాండోల్లసల్లాఘవుడు:** యజ్ఞమునందలి సమిధల కాంతి వలె ప్రకాశించు వేగము కలవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క తేజస్సును మరియు త్వరగా అనుగ్రహించే స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది.

ఈ పద్యం వీక్ష్యావనము యొక్క అద్భుతమైన మహిమను, అక్కడ కొలువై ఉన్న వీరరాఘవుని యొక్క కరుణను, శౌర్యాన్ని మరియు తేజస్సును మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. శివునిచే స్తుతించబడటం ఈ క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరింత పెంచుతుంది.

సీ. అలకాంచిచేరువ నష్టభుజంగమ
నిలయధరాధ్యక్షు నీరజాక్షు
తిరునిన్నయూర్పుర దివ్యసౌధమ్మున
వివిధభోగనివేశు వెంక టేశు
లీలఁ దిరుప్పక్కులీ గ్రామమున నున్న
విజయాఖ్యరాఘవోర్వీత లేశు
న త్తిరునిర్మలాఖ్య పురంబు నేలెడు
వై రివారణసింహు నారసింహు
తిరువదవ్వంద పట్టణస్థితి వసించు
నాది భూదారమూర్తిఁ బద్మానువర్తి
న త్తిరుకడమల నున్న యమరలోక
మాన్యు నాపల్లిగొండ పెర్మాళ్ల దేవు. 61

**తాత్పర్యం:**

అందమైన కాంచీపురము సమీపమున అష్టభుజంగమ నిలయమునకు అధిపతి అయిన తామరల వంటి కన్నులు కలవాడు (విష్ణువు); తిరునిన్నయూర్పురము అను దివ్యమైన మేడలో వివిధ భోగములతో విలసిల్లు వేంకటేశ్వరుడు; లీలగా తిరుప్పక్కులీ గ్రామమున ఉన్న విజయ అను పేరు గల రాఘవ అను రాజుల శ్రేష్ఠుడు; ఆ తిరునిర్మల అను పేరు గల పురమును ఏలుచున్న శత్రువులను అణచు సింహుడైన నారసింహుడు; తిరువదవ్వంద అను పట్టణము యొక్క స్థితిలో వసించు ఆది భూమిని ధరించిన మూర్తి, లక్ష్మీదేవిని అనుసరించువాడు; ఆ తిరుకడమల యందు ఉన్న అమరలోకముచే గౌరవించబడువాడు, ఆపల్లిగొండ పెర్మాళ్ల దేవుడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం కాంచీపురము మరియు దాని పరిసర ప్రాంతాలలో ఉన్న వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **అష్టభుజంగమ నీరజాక్షుడు:** కాంచీపురము సమీపమున అష్టభుజంగమ నిలయమునకు అధిపతి అయిన తామరల వంటి కన్నులు కల విష్ణువు. అష్టభుజంగమ అనేది ఎనిమిది భుజములు కల విష్ణువు యొక్క రూపం.
- **తిరునిన్నయూర్ వేంకటేశుడు:** తిరునిన్నయూర్పురము అను దివ్యమైన మేడలో వివిధ భోగములతో విలసిల్లు వేంకటేశ్వరుడు.
- **తిరుప్పక్కుళీ విజయరాఘవుడు:** తిరుప్పక్కుళీ గ్రామమున లీలగా ఉన్న విజయ అను పేరు గల రాఘవ అను రాజుల శ్రేష్ఠుడు (రాముని యొక్క విజయాన్ని సూచిస్తుంది).
- **తిరునిర్మల నారసింహుడు:** తిరునిర్మల అను పురమును ఏలే శత్రువులను అణచు సింహుడైన నారసింహుడు.
- **తిరువదవ్వంద ఆది భూదారమూర్తి:** తిరువదవ్వంద అను పట్టణములో వసించు ఆది భూమిని ధరించిన వరాహావతార మూర్తి, లక్ష్మీదేవిని అనుసరించువాడు.
- **తిరుకడమల పెర్మాళ్ల దేవుడు:** తిరుకడమల యందు ఉన్న అమరలోకముచే గౌరవించబడువాడు, ఆపల్లిగొండ పెర్మాళ్ల దేవుడు. పెర్మాళ్ అనేది విష్ణువు యొక్క మరొక పేరు.

ఈ పద్యం కాంచీపురము మరియు దాని పరిసర ప్రాంతాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి. విష్ణువు యొక్క వివిధ అవతారాలు మరియు శక్తులు ఇందులో కీర్తించబడ్డాయి.

క. ఎక్కుడు తపమునఁ దనువుల్
చిక్కఁగ ఘటికాచలాఖ్యశిఖరిస్థలిపై
నెక్కొనుస ప్తర్షులకున్
దక్కిన యక్కారుకణ్ణి నరహరమూర్తిన్ 62

**తాత్పర్యం:**

ఎక్కువ తపస్సుతో శరీరములు చిక్కిపోగా, ఘటికాచలము అను పేరు గల శిఖర స్థలముపై నివసించుచున్న సప్తర్షులకు దక్కిన (అనుగ్రహించిన) కరుణతో నిండిన కన్నులు కల నరహరి మూర్తిని (నరసింహ స్వామిని దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం ఘటికాచలము యొక్క పవిత్రతను మరియు అక్కడ కొలువై ఉన్న నరసింహ స్వామి యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. ఘటికాచలం గొప్ప ఆధ్యాత్మిక శక్తి కలిగిన ప్రదేశంగా వర్ణించబడింది.

- **సప్తర్షుల తపస్సు:** సప్తర్షులు (ఏడుగురు గొప్ప మునులు) ఈ శిఖర స్థలముపై ఎక్కువ కాలం తపస్సు చేసి తమ శరీరాలను సైతం చిక్కిపోయేలా చేసుకున్నారని చెప్పడం వారి యొక్క తీవ్రమైన భక్తిని మరియు ఆధ్యాత్మిక సాధనను సూచిస్తుంది.
- **నరహరి అనుగ్రహం:** నరసింహ స్వామి వారి యొక్క తీవ్రమైన తపస్సుకు మెచ్చి, కరుణతో నిండిన కన్నులతో వారిని అనుగ్రహించాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క దయా స్వభావాన్ని మరియు భక్త పరాధీనతను తెలియజేస్తుంది. భక్తుల యొక్క నిష్ఠకు భగవంతుడు తప్పక స్పందిస్తాడని ఇది సూచిస్తుంది.
- **నరహరి మూర్తి:** స్వామిని నరహరి (నరుడు మరియు సింహము యొక్క రూపము కలవాడు) అని సంబోధించడం ఆయన యొక్క ప్రత్యేకమైన అవతారాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఈ అవతారం హిరణ్యకశిపుని సంహరించి భక్తుడైన ప్రహ్లాదుని రక్షించడానికి ఉద్దేశించబడింది.
- **భక్తి మరియు మోక్షం:** ఈ పద్యం ఘటికాచలంలోని నరసింహ స్వామిని భక్తితో కొలవడం వలన మోక్షం లభిస్తుందని మరియు ఆయన భక్తుల యొక్క కోరికలను తీరుస్తాడని సూచిస్తుంది.

ఈ పద్యం ఘటికాచల క్షేత్రం యొక్క పవిత్రతను, సప్తర్షుల యొక్క గొప్ప తపస్సును మరియు వారిని అనుగ్రహించిన కరుణామయుడైన నరసింహ స్వామి యొక్క మహిమను చక్కగా వర్ణిస్తుంది.

సీ. పాదాబ్జ రజమునఁ బాషాణ పుత్రిక
వనితఁగాఁ జేయు పావనత ఘనత
హరశరాసవిభేద మవనిజా కల్యాణ
మునకు నుంకువ సేయు భుజ బలంబు
మున్నీరు బాణాగ్రమున నాణిముత్తెంబు
భాతిగా నుంచిన పాటవంబు
వర శస్త్ర శిఖిని రావణముఖాసురకోటి
శలభముల్ గాఁ జేయు శౌర్య మహిమ
తొలఁక లక్ష్మణ భరత శత్రుఘ్న వాయు
జార్కజ విభీషణాదులు నఖిల ఋషులు
గొలువ వైదేహితోఁ గూడ నల యయోధ్య
రాజిలు దయాతిసాంద్రు శ్రీరామచంద్రు.63

ఖచ్చితంగా, ఈ పద్యానికి తాత్పర్యము మరియు విశేషాలు ఇక్కడ ఉన్నాయి:

**తాత్పర్యం:**

పాదములనెడి తామరల యొక్క ధూళిచే రాయి కుమార్తె (అహల్య) స్త్రీగా మారిన పవిత్రత యొక్క గొప్పదనము; శివుని ధనుస్సును విరిచిన బలము సీతాదేవి కళ్యాణమునకు ప్రారంభము చేసిన భుజ బలము; సముద్రమును తన బాణము యొక్క కొనయందు శ్రేష్ఠమైన ముత్యము వలె ఉంచిన నేర్పు; గొప్ప అస్త్రములనెడి అగ్నిలో రావణుని ముఖము గల రాక్షసుల సమూహమును మిడుతల వలె చేసిన శౌర్యము యొక్క మహిమ; తొలుకాడుచున్న లక్ష్మణుడు, భరతుడు, శత్రుఘ్నుడు,

హనుమంతుడు, సూర్యవంశీయులు, విభీషణుడు మొదలైనవారు మరియు సమస్త ఋషులు కొలువగా, సీతాదేవితో కూడి అందమైన అయోధ్యలో ప్రకాశించుచున్న దయతో నిండిన శ్రీరామచంద్రుడు (దర్శనమిచ్చుచున్నాడు).

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం శ్రీరాముని యొక్క గొప్ప గుణాలను, ఆయన చేసిన అద్భుత కార్యాలను మరియు ఆయన పరివారాన్ని స్తుతిస్తుంది.

- **అహల్యా శాప విమోచనం:** రాముని పాదధూళి సోకగానే రాయిగా మారిన అహల్య తిరిగి స్త్రీ రూపం పొందిన పవిత్రతను మరియు రాముని యొక్క కరుణను తెలియజేస్తుంది.
- **సీతా కళ్యాణం:** శివుని ధనుస్సును విరిచిన బలము సీతాదేవి కళ్యాణానికి నాంది పలికిన రాముని భుజ బలమును వర్ణిస్తుంది. ఇది ఆయన యొక్క శౌర్యానికి మరియు పరాక్రమానికి నిదర్శనం.
- **సముద్రంపై ఆధిపత్యం:** తన బాణంతో సముద్రుని శాంతపరచి, దానిని ముత్యం వలె తన ఆధీనంలో ఉంచుకున్న రాముని నేర్పును తెలియజేస్తుంది. ఇది ఆయన యొక్క సంకల్ప శక్తిని సూచిస్తుంది.
- **రావణ సంహారం:** తన అస్త్రములనెడి అగ్నిలో రావణుని మరియు అతని రాక్షస సమూహమును మిడుతల వలె కాల్చివేసిన రాముని శౌర్య మహిమను కీర్తిస్తుంది. ఇది ఆయన యొక్క దుష్ట సంహార శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- **రాముని పరివారం:** లక్ష్మణుడు, భరతుడు, శత్రుఘ్నుడు, హనుమంతుడు, సూర్యవంశీయులు మరియు విభీషణుడు వంటి ముఖ్యమైన వ్యక్తులు, అలాగే సమస్త ఋషులు రాముని కొలువులో ఉండటం ఆయన యొక్క గొప్పతను మరియు అందరిచే గౌరవించబడే తత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **అయోధ్యలో రాముడు:** సీతాదేవితో కూడి అయోధ్యలో ప్రకాశిస్తున్న రాముడు దయతో నిండినవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. అయోధ్య ఆయన యొక్క రాజధాని మరియు ఆయన ధర్మ పరిపాలనకు చిహ్నం.

ఈ పద్యం శ్రీరాముని యొక్క దివ్యత్వాన్ని, ఆయన శౌర్యాన్ని, కరుణను మరియు ఆయన పరివారాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. రాముని యొక్క ప్రతి చర్య ధర్మస్థాపన మరియు భక్త రక్షణ కొరకేనని ఇది సూచిస్తుంది.

క. ఆనందమయ విమానం
బానందమగరిమదాన నలరారు యశో
దానంద తపఃఫలమగు
నానందహారి నంజనాచలశౌరిన్ 64

ఆనందమయమైన విమానముతో ఆనందము యొక్క గొప్పదనముతో ప్రకాశించుచున్నవాడు, యశోద యొక్క ఆనందముతో కూడిన తపస్సు యొక్క ఫలమైనవాడు, ఆనందమును హరించువాడు (దుఃఖమును తొలగించువాడు), అంజనాచలము యొక్క శౌర్యము కలవాడు (కృష్ణుడు) కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం అంజనాచలమున కొలువై ఉన్న హనుమంతుని యొక్క గొప్పతను స్తుతిస్తుంది.

- **ఆనందమయ విమానం:** కృష్ణుడు ఆనందమయమైన విమానముతో ప్రకాశిస్తున్నాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క దివ్యత్వాన్ని మరియు తేజస్సును సూచిస్తుంది.
- **యశోద తపఃఫలం:** ఆయన యశోద యొక్క ఆనందముతో కూడిన తపస్సు యొక్క ఫలితమని చెప్పడం ఆయన యొక్క జన్మ యొక్క పవిత్రతను మరియు గొప్పతను తెలియజేస్తుంది.
- **ఆనందహారి:** కృష్ణ దుఃఖమును తొలగించి ఆనందమును ప్రసాదించేవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు భక్తులను ఆదుకునే శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- **అంజనాచల శౌరి:** ఆయన అంజనాచలము యొక్క శౌర్యము కలవాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క శక్తిని మరియు పరాక్రమాన్ని సూచిస్తుంది.
- **భక్తి మరియు ఆశ్రయం:** ఈ పద్యం కృష్ణుని ఆనందమును ప్రసాదించేవాడుగా, రక్షించేవాడుగా మరియు శక్తిమంతుడుగా కొనియాడుతుంది. ఆయనను ఆశ్రయించిన వారికి ఆయన అండగా ఉంటాడని ఇది సూచిస్తుంది.

ఈ పద్యం అంజనాచలమున కొలువై ఉన్న ఆనందప్రదాత, శక్తిమంతుడు మరియు రక్షకుడైన కృష్ణుని( వేంకటేశుని) యొక్క గొప్పతను మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ఆయన యశోద (అంజనాదేవి) యొక్క తపస్సు యొక్క ఫలమని చెప్పడం ఆయన యొక్క పవిత్రతను మరింత పెంచుతుంది.

గీ. తిర్వలిక్కేణి దివ్యమందిర చరిష్ణుఁ
గృష్ణనామ రథాలంకరిష్ణుఁ గృష్ణు
నల యహోబలపర్వతాధ్యక్షుడై న
శ్రీయుతాయతవక్ష శిక్షితవిపక్షు 65

**తాత్పర్యం:**

తిర్వలిక్కేణి అను దివ్యమైన మందిరములో విహరించువాడు, కృష్ణ అను నామముతో కూడిన రథమును అలంకరించినవాడు అయిన కృష్ణుడు; ప్రసిద్ధమైన అహోబల పర్వతమునకు అధిపతియైన, లక్ష్మీదేవితో కూడిన విశాలమైన వక్షస్థలము కలవాడు, శత్రువులను శిక్షించువాడు (నరసింహుడు) కొలువై ఉన్నాడు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం రెండు వేర్వేరు క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క రెండు వేర్వేరు రూపాలను స్తుతిస్తుంది.

- **తిర్వలిక్కేణి కృష్ణుడు:** తిర్వలిక్కేణి అను దివ్యమైన మందిరములో విహరించువాడు, కృష్ణ అను నామముతో కూడిన రథమును అలంకరించినవాడు. ఇక్కడ కృష్ణుని యొక్క దివ్యమైన లీలలు మరియు ఆయన నామము యొక్క పవిత్రత వర్ణించబడ్డాయి. ఆయన నామమే రథంగా భావించడం భక్తి యొక్క తీవ్రతను సూచిస్తుంది.
- **అహోబల నరసింహుడు:** ప్రసిద్ధమైన అహోబల పర్వతమునకు అధిపతియైన నరసింహుడు లక్ష్మీదేవితో కూడిన విశాలమైన వక్షస్థలము కలవాడు మరియు శత్రువులను శిక్షించువాడు. అహోబలం నరసింహ స్వామికి ముఖ్యమైన క్షేత్రం. ఆయన విశాలమైన వక్షస్థలం లక్ష్మీదేవికి నివాసమని మరియు ఆయన శత్రువులను సంహరించే శక్తి కలవాడని సూచిస్తుంది.

ఈ పద్యం తిర్వలిక్కేణిలో కొలువై ఉన్న కృష్ణుని యొక్క దివ్య లీలలను మరియు నామ మహిమను, అలాగే అహోబలంలో కొలువై ఉన్న లక్ష్మీనరసింహుని యొక్క శక్తిని మరియు అనుగ్రహాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ఈ రెండు రూపాలు విష్ణువు యొక్క భిన్నమైన లక్షణాలను తెలియజేస్తాయి - కరుణ మరియు శౌర్యం.

సీ.చిప్పకూ (కటిరేఁక నొప్పు నొఁదలమీఁద
చలిదిచిక్కము వింత చెలువుఁగులుక
ప్రేతలవలపు (గొల్వెడు దిస్సమొలహత్తి
గచ్చకాయలతి త్తి అచ్చ సేయ
మువ్వంకమురువుతో మురళియూదెడు నిండు
సొగసు గోముల చుక్కసొక్క (జేయఁ
జిరుత నవ్వులణాలు చేనున్నవలమురి
గలమురిపెమునకుఁ గళుకు$^2$నింప
భైమిదక్షిణది క్తట ప్రాంతభూమి
సకలదివిజులతోడ సాక్షాత్కరించి
పుండరీకుని మనిచిన పాండురంగ
విఠలాధీశుఁ గోటిరవిప్రకాశు.66

**తాత్పర్యం:**

చిప్పల వంటి రేకులు ఒప్పిదముగా నున్న నుదుటిపై, చలిది అన్నపు ముద్ద వింతైన అందమును కులుకుచుండగా, గొల్లల యొక్క ప్రేమను పొందుచున్న దివ్యమైన నడుమున కట్టిన వస్త్రము గచ్చకాయల మధ్య అందముగా కదలాడుచుండగా, మూడు వంపుల సొంపుతో మురళిని ఊదుచున్న నిండు సొగసు ఆవుల యొక్క మచ్చలను సైతము ఆకర్షించుచుండగా, చిరునవ్వులనెడి కాంతులు చేతుల యందలి అందమైన ఉంగరము యొక్క సంతోషమునకు మరింత శోభను నింపుచుండగా, భీమా నది యొక్క దక్షిణ దిక్కున ఉన్న ప్రాంతమందలి భూమిపై సకల దేవతలతో కూడ సాక్షాత్కరించి, పుండరీకుని నిలిపిన పాండురంగ విఠలుని, కోటి సూర్యుల ప్రకాశము కలవానిని (దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం భీమా నది తీరమున కొలువై ఉన్న పాండురంగ విఠలుని యొక్క మనోహరమైన రూపాన్ని మరియు ఆయన యొక్క దివ్యత్వాన్ని వర్ణిస్తుంది.

- **రూప వర్ణన:** కవి స్వామి యొక్క రూపాన్ని అత్యంత సుందరంగా వర్ణించారు. ఆయన నుదుటిపైనున్న చిప్పల వంటి రేకులు, చలిది అన్నపు ముద్ద, నడుమున కట్టిన వస్త్రము, మురళి, చిరునవ్వులు మరియు చేతి ఉంగరము - ఇవన్నీ ఆయన యొక్క ప్రత్యేకమైన మరియు ఆకర్షణీయమైన రూపాన్ని తెలియజేస్తాయి.
- **గొల్లల ప్రేమ:** గొల్లల యొక్క ప్రేమను పొందువాడని వర్ణించడం కృష్ణుని యొక్క బాల్య లీలలను మరియు అందరితోనూ కలిసిపోయే స్వభావాన్ని సూచిస్తుంది. విఠలుడు కృష్ణుని యొక్క రూపంగా భావించబడతాడు.

- **మురళీ గానం:** మూడు వంపులతో మురళిని ఊదుతున్న స్వామి యొక్క గానం ఆవులను సైతం ఆకర్షిస్తుందని చెప్పడం ఆయన సంగీత మాధుర్యాన్ని మరియు ప్రకృతిపై ఆయనకున్న ప్రభావాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **భీమా నది మరియు పుండరీకుడు:** భీమా నది యొక్క దక్షిణ తీరమున సకల దేవతలతో కూడి సాక్షాత్కరించి పుండరీకుని నిలిపినవాడని చెప్పడం ఈ క్షేత్రం యొక్క పౌరాణిక ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది. పుండరీకుడు విఠలుని యొక్క గొప్ప భక్తుడు.
- **కోటి రవి ప్రకాశుడు:** స్వామి కోటి సూర్యుల ప్రకాశము కలవాడని వర్ణించడం ఆయన యొక్క అనంతమైన తేజస్సును మరియు దివ్యత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది.

ఈ పద్యం పాండురంగ విఠలుని యొక్క అందమైన రూపాన్ని, ఆయన లీలలను మరియు ఆయన కొలువై ఉన్న పవిత్రమైన స్థలాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. భక్తులకు ఆయన దర్శనమివ్వడం మరియు వారిని అనుగ్రహించడం ఆయన యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది.

సీ. యాదవశిఖరి నత్యాదరంబున నున్న
రసికుఁ జళ్ళంపిళ్ళరాయశౌరి
హాళి సాలగ్రామ శైలంబున వసించు నా స్వయంవ్యక్తు దీనాధినాథు
నైమిశకాననభూమి భక్తావన
మానితరంహు జ్వాలానృసింహు
నంత శ్రీరంగాంతరాఖ్యధామమ్మున
శ్రితజానావన కల్పు శేషతల్పు
బదరివనమున నర్జునప్రాణసఖిత
నఖిలము 6నెఱుంగుచున్న నారాయణాఖ్యు
నా ప్రయాగస్థలమ్మున నతుల విభవ
మహిమఁ గనుపట్టు శ్రీ మధుమాధవాఖ్యు.67

**తాత్పర్యం:**

యాదవాద్రి (యాదగిరిగుట్ట) అను శిఖరమున మిక్కిలి ఆదరముతో ఉన్న రసికుడు, చళ్ళంపిళ్ళరాయ అను పేరు గల శౌరి (కృష్ణుడు); సంతోషముతో సాలగ్రామ పర్వతమున వసించు స్వయముగా వ్యక్తమైనవాడు, దీనులకు ప్రభువు; నైమిశారణ్య భూమియందు భక్తులను రక్షించుటలో వేగము కలవాడు, జ్వాలానృసింహుడు; అంతియేకాక శ్రీరంగము యొక్క లోపలి భాగమున ఉన్న ధామములో శరణాగతులను రక్షించుటలో కల్పవృక్షము వంటివాడు, శేషశయ్యపై పవళించినవాడు; బదరివనమున అర్జునుని ప్రాణ స్నేహితుడు, సమస్తమును ఎఱింగిన నారాయణుడు అను పేరు కలవాడు; ఆ ప్రయాగ క్షేత్రమున సాటిలేని వైభవము యొక్క మహిమతో కనుపట్టు శ్రీ మధుమాధవుడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **యాదవాద్రి చళ్ళంపిళ్ళరాయ:** యాదవాద్రి (యాదగిరిగుట్ట) అను శిఖరమున మిక్కిలి ఆదరముతో ఉన్న రసికుడు, చళ్ళంపిళ్ళరాయ అను పేరు గల కృష్ణుడు.
- **సాలగ్రామ దీనాధినాథుడు:** సంతోషముతో సాలగ్రామ పర్వతమున వసించు స్వయముగా వ్యక్తమైనవాడు, దీనులకు ప్రభువు. సాలగ్రామ శిల విష్ణువు యొక్క పవిత్రమైన చిహ్నంగా భావించబడుతుంది.
- **నైమిశారణ్య జ్వాలానృసింహుడు:** నైమిశారణ్య భూమియందు భక్తులను రక్షించుటలో వేగము కల జ్వాలానృసింహుడు. నృసింహుని యొక్క ఉగ్రమైన రూపం ఇక్కడ వర్ణించబడింది.
- **శ్రీరంగ శేషతల్పు:** శ్రీరంగము యొక్క లోపలి భాగమున ఉన్న ధామములో శరణాగతులను రక్షించుటలో కల్పవృక్షము వంటివాడు, శేషశయ్యపై పవళించిన శ్రీరంగనాథుడు.
- **బదరివన నారాయణుడు:** బదరివనమున అర్జునుని ప్రాణ స్నేహితుడు, సమస్తమును ఎఱింగిన నారాయణుడు. ఇది కృష్ణుని యొక్క అర్జునునితో ఉన్న స్నేహాన్ని మరియు ఆయన సర్వజ్ఞత్వాన్ని సూచిస్తుంది.
- **ప్రయాగ మధుమాధవుడు:** ప్రయాగ క్షేత్రమున సాటిలేని వైభవము యొక్క మహిమతో కనుపట్టు శ్రీ మధుమాధవుడు.

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి. కృష్ణుని యొక్క ప్రేమ, నృసింహుని యొక్క శక్తి మరియు నారాయణుని యొక్క సర్వజ్ఞత్వం ఇందులో కనిపిస్తాయి.

క. తిరు పేరు త్తిరుమణిమం
దిరసీమన్ శ్రీధరాసతీ సేవితుఁడై
చరణానత జనులకు నిహ
పరఫలములఁ గరుణనొసఁగు బాలముకుందున్. 68

**తాత్పర్యం:**

తిరు పేరుత్తిరుమణిమందరము అను దివ్యమైన మందిరము యొక్క ప్రాంతమున లక్ష్మీదేవిచే సేవింపబడుచున్నవాడై, తన పాదములకు నమస్కరించిన జనులకు ఇహలోక మరియు పరలోక ఫలములను కరుణతో ఒసంగు బాలముకుందుని (చిన్న కృష్ణుని దర్శించవచ్చు).

**విశేషాలు:**

- **క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం తిరు పేరుత్తిరుమణిమందరము అను దివ్యమైన మందిరం యొక్క పవిత్రతను తెలియజేస్తుంది. ఇది లక్ష్మీదేవిచే సేవింపబడుతున్నందున మరింత విశిష్టమైనదిగా భావించబడుతుంది.
- **స్వామి యొక్క రూపం:** ఇక్కడ స్వామిని బాలముకుందుడు (చిన్న కృష్ణుడు) అని వర్ణించడం ఆయన యొక్క లీలామయమైన మరియు ప్రేమపూర్వకమైన రూపాన్ని సూచిస్తుంది. బాలకృష్ణుని రూపం భక్తులకు వాత్సల్యాన్ని కలిగిస్తుంది.
- **అనుగ్రహించే స్వభావం:** తన పాదములకు నమస్కరించిన జనులకు ఇహలోక మరియు పరలోక ఫలములను కరుణతో ఒసంగువాడని చెప్పడం ఆయన యొక్క దయా స్వభావాన్ని మరియు భక్తుల యొక్క కోరికలను తీర్చే

శక్తిని తెలియజేస్తుంది. ఆయన కేవలం లౌకికమైన కోరికలనే కాకుండా ఆధ్యాత్మికమైన మోక్షాన్ని కూడా ప్రసాదించేవాడు.

- **లక్ష్మీదేవి యొక్క సేవ:** లక్ష్మీదేవి స్వయంగా స్వామిని సేవిస్తుండటం ఆయన యొక్క గొప్పతను మరియు సర్వోన్నతత్వాన్ని తెలియజేస్తుంది. లక్ష్మీనారాయణుల యొక్క సన్నిధి ఆ క్షేత్రానికి మరింత పవిత్రతను చేకూరుస్తుంది.
- **భక్తి మరియు ఫలం:** ఈ పద్యం స్వామిని భక్తితో కొలవడం వలన ఇహలోకంలో సుఖసంతోషాలు మరియు పరలోకంలో మోక్షం లభిస్తాయని సూచిస్తుంది.

ఈ పద్యం తిరు పేరుత్తిరుమణిమందరము యొక్క పవిత్రతను, అక్కడ కొలువై ఉన్న లక్ష్మీదేవిచే సేవింపబడే బాలముకుందుని యొక్క కరుణా స్వభావాన్ని మరియు ఆయన అనుగ్రహించే శక్తిని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ఆయన భక్తులకు ఇహపర సౌఖ్యాలను ప్రసాదించే దయాళువు.

సీ. పురుషోత్తమస్థానమున నిండుకొలుపుండు
శ్రీ జగన్నాథు లక్ష్మీసనాథు
వై కుంఠమున భాగవతులతో వసియించు
కువలయశ్యాము వైకుంఠ నాము
కలశపాథోధిసంగత సితద్వీప ప్ర
సిద్ధ సౌధనిలవాయి శేషశాయి
మధురాపురీ హేమ మందిరాంతర రత్న
మయసౌధవాసు రమావిలాసు
మరి తిరున్వేలివిఖ్యాత వరతరాఖ్య
మైన తిర్వారయిప్పాడి నలరు శౌరి
శ్రీసతీయుక్తుఁ బట్టాభిషిక్తు ద్వార
కాపురీదాము భక్తరక్షణలలాము

**తాత్పర్యం:**

పురుషోత్తమ క్షేత్రమున నిండుగా కొలువై ఉండు శ్రీ జగన్నాథుడు, లక్ష్మీపతి; వైకుంఠమున భాగవతులతో వసించు భూమండలము వలె నల్లనివాడు, వైకుంఠమునకు ప్రభువు; క్షీరసాగరముతో కూడిన శ్వేతద్వీపమున ప్రసిద్ధమైన మేడలో నివసించువాడు, శేషశయ్యపై పవళించినవాడు; మధురాపురి యందలి బంగారు మందిరము లోపల రత్నమయమైన మేడలో నివసించువాడు, లక్ష్మీదేవితో విలాసముగా ఉండువాడు; మరియు తిరున్వేలి యందు ప్రసిద్ధమైన వరతరాఖ్య అను పేరు గల తిర్వారయిప్పాడి యందు ప్రకాశించు శౌరి (కృష్ణుడు), లక్ష్మీదేవితో కూడినవాడు, పట్టాభిషిక్తుడు, ద్వారకాపురికి నివాసమైనవాడు, భక్తులను రక్షించుటలో శ్రేష్ఠుడు కొలువై ఉన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వివిధ పవిత్ర క్షేత్రాలలో కొలువై ఉన్న విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క విశిష్టమైన గుణాలను స్తుతిస్తుంది. ప్రతి పాదములో ఒక ప్రత్యేక క్షేత్రం మరియు అక్కడ స్వామి యొక్క పేరు లేదా విశేషణం వర్ణించబడ్డాయి.

- **పురుషోత్తమ జగన్నాథుడు:** పురుషోత్తమ క్షేత్రమున (పూరి) నిండుగా కొలువై ఉన్న శ్రీ జగన్నాథుడు, లక్ష్మీపతి. జగన్నాథుడు అంటే విశ్వానికి ప్రభువు.
- **వైకుంఠ వైకుంఠనాథుడు:** వైకుంఠమున భాగవతులతో వసించు భూమండలము వలె నల్లనివాడు, వైకుంఠమునకు ప్రభువు.
- **శ్వేతద్వీప శేషశాయి:** క్షీరసాగరముతో కూడిన శ్వేతద్వీపమున ప్రసిద్ధమైన మేడలో నివసించు శేషశయ్యపై పవళించినవాడు (విష్ణువు).
- **మధురాపురి రమావిలాసుడు:** మధురాపురి యందలి బంగారు మందిరము లోపల రత్నమయమైన మేడలో నివసించు లక్ష్మీదేవితో విలాసముగా ఉండువాడు (కృష్ణుడు).
- **తిరున్వేలి శౌరి:** తిరున్వేలి యందు ప్రసిద్ధమైన వరతరాఖ్య అను పేరు గల తిర్వారయిప్పాడి యందు ప్రకాశించు శౌరి (కృష్ణుడు), లక్ష్మీదేవితో కూడినవాడు, పట్టాభిషిక్తుడు.
- **ద్వారకాపురి దాముడు:** ద్వారకాపురికి నివాసమైనవాడు, భక్తులను రక్షించుటలో శ్రేష్ఠుడు (కృష్ణుడు).

ఈ పద్యం వివిధ క్షేత్రాలలో విష్ణువు యొక్క అనేక రూపాలను మరియు ఆయన యొక్క దయాళువైన, రక్షించే స్వభావాన్ని మనోహరంగా వర్ణిస్తుంది. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత ప్రాముఖ్యత మరియు స్వామి యొక్క ప్రత్యేకమైన అనుగ్రహం సూచించబడ్డాయి. జగన్నాథుని విశ్వరూపం, వైకుంఠంలోని ఆయన నివాసం, క్షీరసాగర శయనం, మధుర మరియు ద్వారకలలోని కృష్ణుని లీలలు ఇందులో కీర్తించబడ్డాయి.

సీ. తీర్థయాత్రావృత్తిఁ దిరుగుచు సేవింపఁ
గాఁగంటి నదియునుగాక మఱియు
నసఘః శమ్యాప్రాస మను నాశ్రమమున స
త్యవతి నందనుఁడే సుతటినిచెంత
నాగమవ్యాకరణాష్టాదశ పురాణ
రమ్యార్థ తరము భారతము సేసె
నాసరస్వతి నర్ణవాభ్యర్థమునఁజేర
నరుగు తుంగతరంగ నభ్రగంగ
రవిజ నంద విపాశ వేత్రవతి రేవ
సరయువు మలాపహారి భీమరథి వృద్ధ
గంగ కృష్ణయు కావేరి తుంగభద్ర
వేగవతి యాదిగాఁగలవివిధనదుల. 70

**తాత్పర్యం:**

తీర్థయాత్రల వృత్తితో తిరుగుచుండగా సేవించడానికి చూడగలిగాను. అదియును కాక, పాపరహితుడా! శమ్యాప్రాసము అను నాశ్రమమున సత్యవతి యొక్క కుమారుడైన వ్యాస మహర్షి ఆ నది ఒడ్డున ఆగమములు (వేదాలు), వ్యాకరణము, అష్టాదశ పురాణములు మరియు రమ్యమైన అర్థములు కల భారతమును రచించెను. ఆ సరస్వతీ నది సముద్రము యొక్క కోరిక మేరకు చేరుటకు వెళ్ళుచుండగా, ఎత్తైన అలలు కల ఆకాశగంగ వంటి యమున, శని కుమారుడు యముడు ప్రవహించు నది, బియాస్ నది, వేత్రవతి నది, రేవా నది, సరయు నది, పాపములను పోగొట్టు భీమరథి నది, వృద్ధ గంగ (గోదావరి), కృష్ణ నది, కావేరి నది, తుంగభద్ర నది, వేగవతి నది మొదలైన వివిధ నదులను (చూడగలిగాను).

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం తీర్థయాత్రల యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు నారదుడు దర్శించిన కొన్ని ముఖ్యమైన ప్రదేశాలను, వ్యక్తులను మరియు నదులను వర్ణిస్తుంది.

- **తీర్థయాత్రల వృత్తి:** కవి తీర్థయాత్రలను ఒక వృత్తిగా స్వీకరించి వివిధ పవిత్ర స్థలాలను సందర్శిస్తున్నట్లు తెలుస్తోంది. తీర్థయాత్రలు ఆధ్యాత్మిక అభివృద్ధికి మరియు పాపాలను పోగొట్టుకోవడానికి ముఖ్యమైనవిగా భావిస్తారు.
- **శమ్యాప్రాస ఆశ్రమం:** ఈ ఆశ్రమం యొక్క ప్రాముఖ్యత వ్యాస మహర్షి ఇక్కడ వేదాలు, వ్యాకరణం, పురాణాలు మరియు మహాభారతం వంటి గొప్ప గ్రంథాలను రచించడమే. ఇది భారతీయ జ్ఞాన సంపదకు మూల స్థానాలలో ఒకటిగా పరిగణించబడుతుంది. సత్యవతి వ్యాసుని తల్లి.
- **సరస్వతి నది మరియు ఇతర నదులు:** సరస్వతి నది సముద్రుని కోరిక మేరకు అతనిని చేరుకోవడానికి ప్రయాణిస్తుండగా, కవి యమున, బియాస్, వేత్రవతి, రేవా, సరయు, భీమరథి, గోదావరి, కృష్ణ, కావేరి, తుంగభద్ర మరియు వేగవతి వంటి అనేక ముఖ్యమైన నదులను చూసినట్లు వర్ణిస్తున్నాడు. ఈ నదులన్నీ భారతీయ సంస్కృతిలో పవిత్రమైనవిగా భావిస్తారు మరియు వాటి ఒడ్డున అనేక పుణ్యక్షేత్రాలు ఉన్నాయి.
- **పవిత్రత మరియు జ్ఞానం:** ఈ పద్యం పవిత్ర స్థలాల యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు జ్ఞానానికి, ఆధ్యాత్మికతకు వాటికున్న సంబంధాన్ని తెలియజేస్తుంది. వ్యాస మహర్షి వంటి గొప్ప ఋషులు ఈ ప్రాంతాలలో జ్ఞానాన్ని అందించారు మరియు నదులు పవిత్రతను ప్రసాదిస్తాయి.

ఈ పద్యం తీర్థయాత్రల యొక్క ఆధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యతను మరియు నారదుడు దర్శించిన పవిత్ర స్థలాలు, జ్ఞాన సంపన్నుడైన వ్యాస మహర్షి మరియు అనేక ముఖ్యమైన నదుల యొక్క పవిత్రతను మనోహరంగా తెలియజేస్తుంది. ఇది భారతీయ సంస్కృతి యొక్క గొప్పతనాన్ని చాటి చెబుతుంది.

గీ. పుణ్య తీర్థములైన త్రిపుష్కరములు
ద్వారవతి వారణాసి యవంతి మాయ
మధుర కాంచి యయోధ్య నా నధిక పాప
హరములై వార్తకెక్కిన పురవరములు.71

**తాత్పర్యం:**

పుణ్య తీర్థములైన త్రిపుష్కరములు (మూడు పుష్కర క్షేత్రాలు - బహుశా రాజస్థాన్ లోని పుష్కర్, ఆంధ్రప్రదేశ్ లోని పుష్కరం మరియు తమిళనాడులోని తిరుక్కోయిలూర్), ద్వారవతి (ద్వారక), వారణాసి (కాశీ), అవంతి (ఉజ్జయిని), మాయ

(హరిద్వార్), మధుర, కాంచి (కాంచీపురం), అయోధ్య అను ఈ శ్రేష్ఠమైన పట్టణములు అధికమైన పాపములను హరించునవిగా వార్తలలో ప్రసిద్ధి చెందాయి.

**విశేషాలు:**

- **పుణ్య తీర్థాలు:** ఈ పద్యంలో పేర్కొన్న పట్టణాలన్నీ భారతదేశంలోని అత్యంత పవిత్రమైన తీర్థ క్షేత్రాలుగా పరిగణించబడతాయి. ఒక్కొక్క క్షేత్రానికి దాని స్వంత చారిత్రక, పౌరాణిక మరియు ఆధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యత ఉంది.
- **త్రిపుష్కరములు:** మూడు పుష్కర క్షేత్రాల ప్రస్తావన వాటి యొక్క విశిష్టతను తెలియజేస్తుంది. పుష్కరాలు బ్రహ్మదేవునికి సంబంధించిన పవిత్రమైన సరస్సులు మరియు వాటిలో స్నానం చేయడం అత్యంత పుణ్యప్రదంగా భావిస్తారు.
- **సప్త పురాలు:** ద్వారక, కాశీ, ఉజ్జయిని, హరిద్వార్, మధుర, కాంచి మరియు అయోధ్య - ఈ ఏడు పట్టణాలు మోక్షాన్ని ప్రసాదించే ముఖ్యమైన పుణ్యక్షేత్రాలుగా శాస్త్రాలలో చెప్పబడ్డాయి. ఈ పద్యంలో వాటిని "పురవరములు" (శ్రేష్ఠమైన పట్టణాలు) అని పేర్కొనడం వాటి యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలియజేస్తుంది.
- **పాపహరములు:** ఈ క్షేత్రాలన్నీ అధికమైన పాపాలను సైతం హరింపజేసే శక్తిని కలిగి ఉన్నాయని చెప్పడం వాటి యొక్క పవిత్రతను మరియు ఆధ్యాత్మిక శక్తిని సూచిస్తుంది. భక్తులు తమ పాపాలను ప్రక్షాళన చేసుకోవడానికి ఈ స్థలాలను సందర్శిస్తారు.
- **వార్తకెక్కినవి:** ఈ పట్టణాలు తమ మహిమ మరియు పవిత్రత కారణంగా లోకంలో ప్రసిద్ధి చెందాయని చెప్పడం వాటి యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరింత బలపరుస్తుంది.

ఈ పద్యం భారతదేశంలోని కొన్ని ముఖ్యమైన పుణ్యక్షేత్రాల యొక్క పవిత్రతను మరియు పాపాలను హరించే శక్తిని నారదుడు భృగు మహర్షికి తెలియజేస్తున్నట్లుగా వర్ణిస్తుంది. ఈ క్షేత్రాల సందర్శనం ఆధ్యాత్మిక ప్రగతికి మరియు మోక్షానికి మార్గమని ఇది సూచిస్తుంది.

క. ధాత్రీతనయారాఘవ
గోత్రావరలిఖితచిత్రకూటంబై వై
చిత్రిఁదగు చిత్రకూటము
పాత్రతరంబై న పంచవటియును భక్తిన్.

**తాత్పర్యం:**

భూమిపుత్రిక (సీతాదేవి) మరియు రాముని యొక్క గోత్రముచే శ్రేష్ఠముగా వ్రాయబడిన చిత్రకూటము, గొప్ప చిత్రవిచిత్రములతో ఒప్పిదమైన చిత్రకూటము, మరియు భక్తితో పాత్రత కలిగిన పంచవటి (కూడా పాపహరమైన స్థలములు).

**విశేషాలు:**

- **చిత్రకూటం యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యంలో చిత్రకూటం రెండుసార్లు ప్రస్తావించబడింది. మొదటిసారి సీతారాముల యొక్క పాదస్పర్శతో పవిత్రమైనదని చెప్పబడింది. రెండవసారి దాని యొక్క సహజ సౌందర్యం మరియు చిత్రవిచిత్రమైన ప్రదేశాలతో ఒప్పిదమైనదని వర్ణించబడింది. రామాయణంలో సీతారాములు కొంతకాలం ఇక్కడ నివసించినట్లు తెలుస్తుంది, కాబట్టి ఇది భక్తులకు అత్యంత పవిత్రమైన స్థలం.

- **పంచవటి యొక్క ప్రాముఖ్యత:** పంచవటి కూడా భక్తికి పాత్రత కలిగిన పవిత్రమైన స్థలంగా చెప్పబడింది. ఇది కూడా రామాయణంలో ముఖ్యమైన స్థలం. రాముడు తన వనవాస సమయంలో ఇక్కడ కొంతకాలం గడిపాడు. ఐదు మర్రి చెట్లు ఉండటం వలన ఈ ప్రదేశానికి పంచవటి అని పేరు వచ్చింది.
- **రాముని యొక్క స్పర్శ:** ఈ రెండు స్థలాలకు రాముని యొక్క స్పర్శ ఉండటం వాటి యొక్క పవిత్రతను మరింత పెంచుతుంది. రాముడు ధర్మ స్వరూపుడు మరియు ఆయన అడుగుజాడలు పడిన ప్రదేశాలు పవిత్రమైనవిగా భావిస్తారు.
- **భక్తి యొక్క పాత్ర:** ఈ స్థలాలను భక్తితో దర్శించడం మరియు సేవించడం వలన పుణ్యం లభిస్తుందని మరియు పాపాలు తొలగిపోతాయని సూచించబడుతుంది.

నారదుడు ఈ విధంగా సీతారాముల యొక్క పాదస్పర్శతో పవిత్రమైన చిత్రకూటం మరియు పంచవటి యొక్క ప్రాముఖ్యతను భృగు మహర్షికి తెలియజేస్తాడు. ఈ స్థలాల దర్శనం భక్తులకు మోక్షాన్ని మరియు పుణ్యాన్ని ప్రసాదిస్తుందని ఆయన ఉద్దేశం కావచ్చు.

క. కనుఁగొనివచ్చితినన నతఁ
దనఘా! యీ నూటయెనిమిదగు తిరుపతులన్
దనరుసుచరిత్రములు పా
వన పూజ్యస్థల కథాప్రభావము కరుణన్.

**తాత్పర్యం:**

"ఓ పాపరహితుడా! నీవు దర్శించి వచ్చితివి అని చెప్పగా, ఈ నూట ఎనిమిది దివ్య క్షేత్రములందు ప్రకాశించు మంచి చరిత్రలు, పవిత్రమైన పూజ్య స్థలముల యొక్క కథా ప్రభావమును దయతో నాకు తెలియజేయుము."

**విశేషాలు:**

- **భృగు మహర్షి యొక్క ప్రశ్న:** నారదుడు ఇన్ని పవిత్ర క్షేత్రాలను దర్శించి వచ్చానని చెప్పగానే, భృగు మహర్షి ఆశ్చర్యపోతాడు మరియు వాటి గురించి మరింత తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం చూపుతాడు.
- **నూట ఎనిమిది దివ్య క్షేత్రాలు:** ఈ సంఖ్య వైష్ణవులకు అత్యంత పవిత్రమైనది. ఈ క్షేత్రాలను "దివ్య దేశాలు" అని అంటారు మరియు అవి శ్రీమన్నారాయణునికి అంకితం చేయబడిన ముఖ్యమైన ఆలయాలు.
- **మంచి చరిత్రలు:** భృగు మహర్షి ఆ క్షేత్రాల యొక్క మంచి చరిత్రలను తెలుసుకోవాలని కోరుకుంటున్నాడు. ప్రతి క్షేత్రానికి దాని స్వంత పురాణ గాథ, స్థల పురాణం మరియు విశిష్టత ఉంటుంది.
- **పవిత్ర పూజ్య స్థలాలు:** ఆ క్షేత్రాలు పవిత్రమైనవి మరియు పూజనీయమైనవని భృగు మహర్షి గుర్తించాడు. వాటి యొక్క కథా ప్రభావమును తెలుసుకోవడం ద్వారా ఆయన జ్ఞానాన్ని మరియు భక్తిని పెంపొందించుకోవాలనుకుంటున్నాడు.
- **కరుణతో తెలియజేయమని ప్రార్థన:** భృగు మహర్షి నారదుని ఆ క్షేత్రాల యొక్క కథలను దయతో తనకు తెలియజేయమని ప్రార్థిస్తున్నాడు. నారదుడు గొప్ప జ్ఞాని మరియు భక్తుడు కాబట్టి, ఆయన వివరణ అత్యంత విలువైనదిగా భృగు మహర్షి భావిస్తున్నాడు.

ఈ పద్యం నారదుడు దర్శించిన నూట ఎనిమిది దివ్య క్షేత్రాల యొక్క ప్రాముఖ్యతను భృగు మహర్షి గుర్తించినట్లు తెలియజేస్తుంది. ఆయన ఆ క్షేత్రాల యొక్క చరిత్రలు మరియు మహిమలను తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తిని వ్యక్తం చేయడం ద్వారా, తదుపరి కథా వివరణకు దారి తీస్తుంది.

క. ప్రకటింపుచు నడుమ నొకిం
చుక ఘటికాచలముమహిమ సూచించితి రు
తుసకతన్ హరియాశై లము
నకు వేంచేయుటకు కారణం బెయ్యదియో ?

నీవు వివరిస్తున్నప్పుడు మధ్యలో కొంచెం ఘటికాచలము యొక్క మహిమను సూచించావు. ఇప్పుడు నాకు ఒక సందేహం కలుగుతోంది. ఆ శైలమునకు (ఘటికాచలమునకు) వేంచేయుటకు (వెళ్లడానికి) కారణం ఏమిటి?

**విశేషాలు:**

- **భృగు మహర్షి యొక్క పరిశీలన:** భృగు మహర్షి నారదుడు దివ్య క్షేత్రాల గురించి చెబుతున్నప్పుడు, ఆయన ఘటికాచలం (నరసింహ స్వామి కొలువై ఉన్న క్షేత్రం) యొక్క మహిమను ప్రత్యేకంగా ప్రస్తావించాడని గుర్తు చేసుకున్నాడు.
- **ఆసక్తి మరియు ప్రశ్న:** ఇప్పుడు ఆయనకు ఘటికాచలం గురించి తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తి కలుగుతోంది.
- **కారణం తెలుసుకోవాలనే కుతూహలం:** భృగు మహర్షి నారదుడు ఆ క్షేత్రానికి వెళ్లడానికి గల ప్రత్యేక కారణాన్ని అడుగుతున్నాడు. బహుశా ఆ క్షేత్రానికి ఏదైనా ప్రత్యేకమైన మహిమ లేదా పురాణ గాథ ఉండి ఉండవచ్చునని ఆయన భావిస్తున్నాడు.
- **నారదుని యొక్క ప్రాముఖ్యత:** నారదుడు దివ్య జ్ఞాని మరియు లోక సంచారి కాబట్టి, ఆయన ప్రతి క్షేత్రానికి వెళ్లడానికి ఒక ముఖ్యమైన కారణం ఉంటుందని భృగు మహర్షి నమ్ముతున్నాడు.

ఈ పద్యం భృగు మహర్షి యొక్క పరిశీలనా శక్తిని మరియు జ్ఞాన తృష్ణను తెలియజేస్తుంది. ఆయన నారదుడు చెప్పిన విషయాలను శ్రద్ధగా వింటున్నాడు మరియు మరింత లోతైన విషయాలను తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. ఘటికాచలం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకోవాలనే ఆయన కుతూహలం తదుపరి కథా వివరణకు దారి తీస్తుంది.

క. వేడుకయయ్యెడు తద్గిరి
చూడామణికథ వినంగ సుర ముని: యబ్జ
క్రోడ ప్రోద్భవనందన!
యూడిత మృదువచనరచన నెఱిఁగింపఁగదే. 75

**తాత్పర్యం:**

"ఓ దేవముని! బ్రహ్మదేవుని నాభి కమలము నుండి పుట్టిన ఆనంద స్వరూపుడా! ఆ ఘటికాచలము అను శిఖరము యొక్క కథను వినుటకు నాకు మిక్కిలి వేడుకగా ఉన్నది. కావున, నీవు మెచ్చుకొనదగిన మృదువైన మాటలతో దానిని నాకు వివరముగా తెలియజేయుము."

**విశేషాలు:**

- **భృగు మహర్షి యొక్క ఆసక్తి:** భృగు మహర్షి ఘటికాచలము యొక్క కథను వినడానికి ఎంతో ఆసక్తిగా ఉన్నాడు. నారదుడు దాని మహిమను సూచించినప్పటి నుండి ఆయన కుతూహలం మరింత పెరిగింది.
- **నారదుని సంబోధన:** భృగు మహర్షి నారదుని "సుర ముని" (దేవముని) మరియు "అబ్జ క్రోడ ప్రోద్భవనందన" (బ్రహ్మదేవుని నాభి కమలము నుండి పుట్టిన ఆనంద స్వరూపుడు) అని సంబోధించడం నారదుని యొక్క గొప్పతను మరియు ఆయన పట్ల తనకున్న గౌరవాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **మృదువచన రచన:** భృగు మహర్షి నారదుని మృదువైన మరియు మెచ్చుకొనదగిన మాటలతో ఆ కథను వివరించమని అడుగుతున్నాడు. నారదుని యొక్క కథ చెప్పే విధానం మనోహరంగా ఉంటుందని ఆయన విశ్వసిస్తున్నాడు.
- **వివరంగా తెలుసుకోవాలనే కోరిక:** "ఎఱిఁగింపఁగదే" (వివరముగా తెలియజేయుము) అని అడగడం భృగు మహర్షి ఆ క్షేత్రం యొక్క పూర్తి కథను మరియు దాని యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకోవాలనే కోరికను తెలియజేస్తుంది.

ఈ పద్యం భృగు మహర్షి యొక్క తీవ్రమైన ఆసక్తిని మరియు నారదుని యొక్క కథన శక్తిపై ఆయనకున్న విశ్వాసాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఘటికాచలం యొక్క మహిమను తెలుసుకోవాలనే ఆయన ఉత్సుకత తదుపరి కథా వివరణకు దారి తీస్తుంది.

మ. అనుడున్ ధన్యుఁడనైతి నియ్యెడ మహాత్మా యాత్మభూనేత కై
నను వాగ్దేవతకైన వేదములకై నం బన్నగస్వామికై
నను వాచస్పతికై న నా కుధరమున్ వర్ణింపశక్యంబుగా
దనినన్ మాటలు వేయునేమిటికి శక్యంబౌనె మాబోంట్లకున్, 76

భృగు మహర్షి యొక్క వినయపూర్వకమైన అభ్యర్థనను విన్న నారదుడు ఇలా అంటాడు:

**తాత్పర్యం:**

"ఓ మహాత్మా! నీ అనుగ్రహము వలన నేను ధన్యుడనైతిని. ఆత్మభూనేత (బ్రహ్మదేవుడు) కైనను, వాగ్దేవత (సరస్వతి) కైనను, వేదములకైనను, పన్నగస్వామి (శేషుడు) కైనను, వాచస్పతి (బృహస్పతి) కైనను ఆ ఘటికాచలము యొక్క గొప్పదనమును పూర్తిగా వర్ణించుట శక్యము కాదు అని పెద్దలు చెప్పగా, ఇక నా వంటి సామాన్యులకు దానిని వర్ణించుట ఎంత మాత్రము శక్యమగును? కావున మాటలు వేయునేమిటికి?"

**విశేషాలు:**

- **నారదుని వినయం:** భృగు మహర్షి యొక్క మాటలకు నారదుడు తన వినయాన్ని ప్రదర్శిస్తూ, ఆయన అనుగ్రహానికి తాను ధన్యుడనని చెబుతున్నాడు.
- **ఘటికాచల మహిమ యొక్క అనంతత్వం:** నారదుడు ఘటికాచలము యొక్క మహిమ ఎంత గొప్పదంటే, బ్రహ్మదేవుడు, సరస్వతి, వేదాలు, శేషుడు మరియు బృహస్పతి వంటి దిక్పాలురు సైతం దానిని పూర్తిగా వర్ణించలేరని పెద్దలు చెప్పినట్లు ఉటంకిస్తున్నాడు. వీరందరూ జ్ఞానము మరియు శక్తికి ప్రతీకలు.

- **తన అసమర్థతను వ్యక్తం చేయడం:** అటువంటి మహానుభావులే వర్ణించలేని దానిని, తన వంటి సామాన్యుడు వర్ణించడం ఎంత మాత్రమూ సాధ్యం కాదని నారదుడు వినయంగా చెబుతున్నాడు.
- **అధిక మాటలు అనవసరం:** కాబట్టి, దాని గురించి ఎక్కువ మాటలు చెప్పడం అనవసరమని ఆయన సూచిస్తున్నాడు. దాని మహిమ వర్ణనాతీతమైనదని ఆయన భావం.

ఈ పద్యం ఘటికాచల క్షేత్రం యొక్క అనంతమైన మహిమను నారదుడు గుర్తించినట్లు తెలియజేస్తుంది. ఆయన తన వినయాన్ని ప్రదర్శిస్తూ, దాని గొప్పతనాన్ని పూర్తిగా వర్ణించడం ఎవరికీ సాధ్యం కాదని చెబుతున్నాడు. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క పవిత్రతను మరియు శక్తిని మరింత నొక్కి చెబుతుంది.

ఆ. సనక జనక జనకు (డనురాగమున రమ
కానతీయ నేత దచల చరిత్ర
మేను వింటి నొప్ప నదిమహాఘచ్చటా
దారణంబు ముక్తి కారణంబు. 77

నారదుని వినయపూర్వకమైన మాటలు విన్న భృగు మహర్షి మరింత ఆసక్తితో ఇలా అంటారు:

**తాత్పర్యం:**

"సనకుడు, జనకుడు, జనుడు మొదలైన మునులు అనురాగముతో చెప్పగా, నేను ఆ ఘటికాచలము యొక్క చరిత్రను వింటిని. అది గొప్ప పాపముల సమూహమును నశింపజేయునది మరియు ముక్తికి కారణమైనది అని వారు చెప్పగా విన్నాను."

**విశేషాలు:**

- **మహామునుల ప్రస్తావన:** భృగు మహర్షి ఘటికాచలము యొక్క మహిమను గురించి సనకుడు, జనకుడు మరియు జనుడు వంటి గొప్ప మునులు చెప్పగా విన్నానని తెలియజేస్తున్నాడు. ఈ మునులు జ్ఞానము మరియు తపస్సులో అత్యున్నత స్థానంలో ఉంటారు. వారి మాటలు విశ్వసనీయమైనవి.
- **అనురాగముతో చెప్పడం:** ఆ మునులు ఘటికాచలము యొక్క చరిత్రను ప్రేమతో మరియు భక్తితో చెప్పారని భృగు మహర్షి పేర్కొంటున్నాడు. వారి మాటలలో ఆ క్షేత్రం పట్ల వారికున్న గౌరవం మరియు ప్రేమ వ్యక్తమవుతోంది.
- **పాపనాశకత్వం:** ఆ క్షేత్రం గొప్ప పాపముల సమూహమును కూడా నశింపజేసే శక్తిని కలిగి ఉందని భృగు మహర్షి విన్నాడు. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క పవిత్రతను మరియు భక్తులకు దాని వల్ల కలిగే ప్రయోజనాన్ని సూచిస్తుంది.
- **ముక్తికి కారణం:** ఘటికాచలము ముక్తిని ప్రసాదించే క్షేత్రమని కూడా ఆయన విన్నాడు. మోక్షం అనేది జీవిత పరమార్థంగా భావించబడుతుంది, కాబట్టి ఈ క్షేత్రం యొక్క ప్రాముఖ్యత మరింత పెరుగుతుంది.
- **విన్న అనుభవాన్ని చెప్పడం:** భృగు మహర్షి తాను స్వయంగా విన్న విషయాన్ని నారదునికి తెలియజేస్తున్నాడు. దీని ద్వారా ఆ క్షేత్రం యొక్క మహిమను నారదుడు కూడా ధృవీకరిస్తాడని ఆయన ఆశిస్తున్నాడు.

ఈ పద్యం ఘటికాచలము యొక్క గొప్పతను భృగు మహర్షి స్వయంగా గొప్ప మునుల ద్వారా తెలుసుకున్నాడని తెలియజేస్తుంది. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క పాపనాశక శక్తిని మరియు మోక్షప్రదాతృత్వాన్ని నొక్కి చెబుతుంది. ఇప్పుడు నారదుడు ఆ క్షేత్రం గురించి మరింత వివరిస్తాడని భావించవచ్చు.

సీ. సంచితాద్యఘ సమిత్సమితికిఁ గార్చిచ్చు
హరివైభవస్వర్ణ మొరయ మచ్చు
సకల సత్వపురాణ సారాంశముల హెచ్చు
కైవల్యరమఁ బ్రీతికలువవచ్చు
విష్ణుస్థలమణుల వెలదీర్చు బలుబచ్చు
శ్రీలతాంగి వసించు మేలుమచ్చు
సాధుసమాగమజ్ఞానవిద్యకు నచ్చు
వివిధజన్మార్థముల్ వెరఁజు ముచ్చు
సనక జనకాది సురవర చయము మెచ్చు
విపులతర నవవిధభక్తి వెదుకవచ్చు.
పుణ్యసౌధవితానంబుపూలకుచ్చు
వినుము దానిమహత్త్వమెంతనఁగవచ్చు. 78

భృగు మహర్షి యొక్క మాటలు విన్న నారదుడు ఆనందంతో ఘటికాచలము యొక్క మహిమను వర్ణించడం ప్రారంభిస్తాడు:

**తాత్పర్యం:**

ఓ భృగుమునీంద్రా! వినుము. ఆ ఘటికాచలము యొక్క మహత్త్వము ఎంతని చెప్పగలను?

- అది పూర్వజన్మల నుండి కూడబెట్టిన పాపములనెడి కట్టెల సమూహమునకు కార్చిచ్చు వంటిది.
- హరి యొక్క వైభవము అనెడి బంగారమునకు అది ఒక ఒర వంటిది, దానిని భద్రపరచును.
- అది సమస్తమైన సత్యమైన పురాణముల యొక్క సారాంశములలో మిక్కిలి గొప్పది.
- మోక్షలక్ష్మిని ప్రేమతో పొందటానికి అది ఒక మంచి మార్గము.
- విష్ణువు యొక్క దివ్యమైన స్థలములలో అది ఒక మణి వంటిది, దాని విలువను చెప్పతరము కాదు.
- శ్రీలతాంగి (లక్ష్మీదేవి) నివసించుటకు అది ఒక శ్రేష్ఠమైన నివాస స్థానము.
- సాధువుల యొక్క సమాగమము వలన లభించే జ్ఞానవిద్యకు అది ఒక అచ్చు వంటిది (మూలము).
- అది వివిధ జన్మల యొక్క అర్థములను తెలుసుకొనుటకు ఒక రహస్యమైన ద్వారము.
- సనకుడు, జనకుడు మొదలైన దేవశ్రేష్ఠుల సమూహముచే అది మెచ్చుకొనబడును.
- అక్కడ విస్తారమైన తొమ్మిది విధములైన భక్తి మార్గములను అన్వేషించవచ్చును.
- అది పుణ్యమయమైన మేడల సమూహమునకు పూలగుత్తి వంటిది (అందమును చేకూర్చునది).

ఇంత గొప్ప మహిమలు కల ఆ ఘటికాచలము యొక్క గొప్పదనమును ఎంతని చెప్పగలను?

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం ఘటికాచల క్షేత్రం యొక్క అనేక విశిష్టమైన లక్షణాలను మరియు మహిమలను నారదుడు భృగు మహర్షికి వివరిస్తున్నాడు.

- **పాపనాశకత్వం:** ఘటికాచలం పూర్వ జన్మల పాపాలను సైతం నాశనం చేసే శక్తిని కలిగి ఉందని చెప్పడం దాని యొక్క పవిత్రతను తెలియజేస్తుంది.
- **హరి వైభవానికి నిలయం:** ఇది విష్ణువు యొక్క గొప్పతనానికి నిలయమని వర్ణించడం ఆ క్షేత్రం యొక్క ఆధ్యాత్మిక ప్రాముఖ్యతను సూచిస్తుంది.
- **పురాణ సారాంశం:** అన్ని సత్యమైన పురాణాల యొక్క ముఖ్యమైన విషయాలు ఇక్కడ లభిస్తాయని చెప్పడం జ్ఞానాన్వేషకులకు ఇది ముఖ్యమైన స్థలమని తెలియజేస్తుంది.
- **మోక్ష మార్గం:** మోక్షాన్ని పొందడానికి ఇది ఒక ఉత్తమమైన మార్గమని చెప్పడం దాని యొక్క ఆధ్యాత్మిక లక్ష్యాన్ని సూచిస్తుంది.
- **విష్ణు స్థల మణి:** విష్ణువు యొక్క ఇతర పవిత్ర స్థలాలలో ఇది ఒక రత్నం వంటిదని చెప్పడం దాని యొక్క ప్రత్యేకతను తెలియజేస్తుంది.
- **లక్ష్మీ నివాసం:** లక్ష్మీదేవి ఇక్కడ నివసించడం ఈ స్థలం యొక్క శ్రేష్ఠతను మరింత పెంచుతుంది.
- **జ్ఞాన విద్యకు మూలం:** సాధువుల సహవాసం ద్వారా లభించే జ్ఞానానికి ఇది మూలమని చెప్పడం ఆధ్యాత్మిక గురువులకు మరియు శిష్యులకు ఇది ముఖ్యమైన స్థలమని తెలియజేస్తుంది.
- **జన్మ రహస్యాలు:** వివిధ జన్మల యొక్క అర్థాన్ని తెలుసుకోవడానికి ఇది ఒక రహస్య ద్వారమని చెప్పడం తత్వజ్ఞానులకు ఇది ముఖ్యమైన స్థలమని తెలియజేస్తుంది.
- **దేవతలచే కొనియాడబడటం:** సనకుడు మొదలైన దేవతలు సైతం ఈ స్థలాన్ని మెచ్చుకోవడం దాని యొక్క గొప్పతను తెలియజేస్తుంది.
- **నవవిధ భక్తికి అవకాశం:** తొమ్మిది విధాలైన భక్తి మార్గాలను ఇక్కడ అన్వేషించవచ్చని చెప్పడం భక్తులకు ఇది ఒక ముఖ్యమైన గమ్యస్థానమని తెలియజేస్తుంది.
- **పుణ్య సౌధం:** ఇది పుణ్యమయమైన భవనాలకు పూలగుత్తి వంటి అందాన్ని చేకూరుస్తుందని చెప్పడం దాని యొక్క శోభను తెలియజేస్తుంది.

ఈ విధంగా నారదుడు ఘటికాచలం యొక్క అనేక ఆధ్యాత్మిక మరియు పౌరాణిక ప్రాముఖ్యతలను భృగు మహర్షికి వివరిస్తాడు.

క. కావున విను ధన్యులకు ర
మావరచరణాబ్జభక్తి మలయు న్ వెలయున్
శ్రీ వైభవంబు నఘము
ద్రావిద్రావణవిధాయి ధర్మస్పృహయున్. 79

నారదుడు ఘటికాచలము యొక్క మహిమను కొనసాగిస్తూ భృగు మహర్షితో ఇలా అంటారు:

**తాత్పర్యం:**

కావున వినుము, ఓ ధన్యుడా! ఎవరికైతే లక్ష్మీపతి యొక్క చరణముల ఆజ్ఞపై భక్తి కలిగి ఉంటుందో, వారికి శ్రీ యొక్క వైభవము కలుగుతుంది. అంతేకాదు, ఆ క్షేత్రము పాపములను కరిగించుటకు గొప్ప శక్తిని కలిగి ఉంటుంది మరియు ధర్మము పట్ల ఆసక్తిని కలిగిస్తుంది.

**విశేషాలు:**

- **ధన్యులకు ప్రయోజనం:** నారదుడు భృగు మహర్షిని "ధన్యుడా" అని సంబోధిస్తూ, ఘటికాచలము యొక్క మహిమను వినడానికి అర్హత కలిగినవాడని సూచిస్తున్నాడు.
- **రమావర చరణాజ్ఞ భక్తి:** లక్ష్మీపతి (విష్ణువు) యొక్క చరణముల యొక్క ఆజ్ఞపై భక్తి కలిగి ఉండటం అనేది ఆ క్షేత్రం యొక్క అనుగ్రహాన్ని పొందడానికి ముఖ్యమైన మార్గమని నారదుడు చెబుతున్నాడు. విష్ణువు యొక్క ఆజ్ఞలను శిరసావహించడం గొప్ప భక్తికి చిహ్నం.
- **శ్రీ వైభవం:** అటువంటి భక్తులకు శ్రీ (సంపద, శోభ, ఐశ్వర్యం) యొక్క వైభవం కలుగుతుందని నారదుడు వివరిస్తున్నాడు. ఇది లౌకిక మరియు ఆధ్యాత్మిక సంపదలను సూచిస్తుంది.
- **అఘముద్రావిద్రావణ విధాయి: పాపములను కరిగించి, పూర్తిగా నశింపజేసే శక్తిని కలిగినదని** నారదుడు నొక్కి చెబుతున్నాడు. ఇది ఆ క్షేత్రం యొక్క గొప్ప పాపనాశక శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- **ధర్మ స్పృహ:** ఆ క్షేత్రం ధర్మము పట్ల ఆసక్తిని (స్పృహను) కలిగిస్తుందని చెప్పడం భక్తులు నీతివంతమైన జీవితాన్ని గడపడానికి మరియు ధర్మాన్ని అనుసరించడానికి ప్రేరణ పొందుతారని సూచిస్తుంది.

ఈ పద్యం ఘటికాచలమును భక్తితో కొలిచే వారికి లభించే ప్రయోజనాలను నారదుడు భృగు మహర్షికి వివరిస్తున్నాడు. విష్ణువు యొక్క ఆజ్ఞపై భక్తి, సంపద, పాపనాశనం మరియు ధర్మం పట్ల ఆసక్తి - ఈ నాలుగు ముఖ్యమైన ఫలితాలను ఆ క్షేత్రం ప్రసాదిస్తుందని ఆయన తెలియజేస్తున్నాడు.

సీ. ఆరామనామ జపామోద మేదుర
హృదయారవిందులై పొదలువారి
శౌరి కథాసుధాసారంబు తోరంబు
గా వీనుదోయిళ్ళఁ ద్రావువారి
పద్మారమణపాద పద్మార్చ్ఞ ణాళ స్త
హస్తారవిందులై యలరువారి
తీర్థపాదపదాబ్జతీర్థసం సేవన
మున పావనాంగులై తనరువారి
వారిజోదరచిహ్నాముల్ వరలువారి
ధీరమతులై ముకుందుఁ గీర్తించువారి
దూరమునఁజూచి పరువెత్తు దురిత మతులఁ
గెడపు కాసరవాహను కింకరాళి. 80

నారదుడు ఘటికాచలము యొక్క మరిన్ని మహిమలను భృగు మహర్షికి వివరిస్తూ ఇలా అంటారు:

**తాత్పర్యం:**

ఆ క్షేత్రమునందు, రామ నామ జపము యొక్క ఆనందముతో నిండిన హృదయ కమలములు కలవారై ప్రకాశించు భక్తులను; శౌరి (విష్ణువు) యొక్క కథలనెడి అమృత సారాంశమును తమ చెవులనెడి దోసిళ్ళతో త్రాగుచున్నవారిని; లక్ష్మీపతి యొక్క పాద పద్మములకు అర్ఘ్యమును సమర్పించుటకు సిద్ధమైన తామరల వంటి చేతులు కలవారై ఒప్పిదముగా నున్నవారిని; తీర్థపాదుని (విష్ణువు) పాద పద్మముల యొక్క తీర్థమును సేవించుట వలన పవిత్రమైన శరీరములు కలవారై ప్రకాశించువారిని; విష్ణువు యొక్క చిహ్నములు (శంఖు, చక్ర, గదా, పద్మములు) కలిగియున్నవారిని; ధైర్యము గల బుద్ధితో ముకుందుని (విష్ణువును) కీర్తించువారిని; దూరం నుండి చూసినంత మాత్రాన పాప బుద్ధి కలవారు పారిపోవునట్లు చేయు సింహ వాహనుడైన నరసింహుని యొక్క సేవకుల సమూహము (రక్షించును).

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం ఘటికాచలమున నివసించే భక్తుల యొక్క విశిష్టమైన లక్షణాలను మరియు ఆ క్షేత్రం యొక్క రక్షణాత్మకమైన శక్తిని వర్ణిస్తుంది.

- **రామ నామ జపం:** భక్తులు రామ నామ జపము యొక్క ఆనందములో నిమగ్నమై ఉంటారని చెప్పడం వారి యొక్క తీవ్రమైన భక్తిని సూచిస్తుంది. రామ నామం విష్ణువు యొక్క శక్తివంతమైన నామాలలో ఒకటి.
- **శౌరి కథాసుధ:** విష్ణువు యొక్క కథలను అమృతంతో పోల్చడం వాటి యొక్క పవిత్రతను మరియు ఆనందాన్ని తెలియజేస్తుంది. భక్తులు ఆ కథలను శ్రద్ధగా వింటారు.
- **పాద పద్మార్చన:** లక్ష్మీపతి యొక్క పాద పద్మములకు అర్ఘ్యం సమర్పించడం భక్తి యొక్క ముఖ్యమైన ఆచారాలలో ఒకటి. భక్తులు తమ ప్రేమను మరియు గౌరవాన్ని ఈ విధంగా వ్యక్తం చేస్తారు.
- **తీర్థ సేవనం:** విష్ణువు యొక్క పాదాల నుండి వచ్చిన తీర్థమును సేవించడం శరీరాన్ని మరియు మనస్సును పవిత్రం చేస్తుందని భక్తులు విశ్వసిస్తారు.
- **విష్ణు చిహ్నాలు:** భక్తులు విష్ణువు యొక్క చిహ్నాలను ధరించడం వారి యొక్క అంకితభావాన్ని మరియు రక్షణను సూచిస్తుంది.
- **ముకుంద కీర్తన:** ధైర్యమైన బుద్ధితో విష్ణువును కీర్తించడం భక్తి యొక్క ముఖ్యమైన అంశం. కీర్తన ద్వారా భక్తులు దేవునికి దగ్గరవుతారు.
- **దురిత మతుల పలాయనం:** నరసింహుని యొక్క సేవకులు (కింకరులు) ఆ క్షేత్రంలోని భక్తులను దూరం నుండి చూసినంత మాత్రాన పాప బుద్ధి కలవారు పారిపోయేలా చేస్తారని చెప్పడం ఆ క్షేత్రం యొక్క రక్షణాత్మకమైన శక్తిని తెలియజేస్తుంది. నరసింహుడు దుష్ట శిక్షకుడు మరియు భక్త రక్షకుడు.

ఈ విధంగా నారదుడు ఘటికాచలము యొక్క పవిత్రమైన వాతావరణాన్ని మరియు అక్కడ నివసించే భక్తుల యొక్క భక్తిని, అలాగే ఆ క్షేత్రం యొక్క రక్షణాత్మకమైన శక్తిని భృగు మహర్షికి వివరిస్తాడు.

క. హరికథలు వినఁగ నొల్లని
దురితాత్ముండెందు నిరయదోషదశాకా
తరహృదయుండై యందున్
నిరవధిగా ఘోరనిరయ నీరధిఁ గ్రుంకున్. 81

నారదుడు ఘటికాచలము యొక్క మహిమను కొనసాగిస్తూ దాని యొక్క ప్రభావమును వివరిస్తాడు:

**తాత్పర్యం:**

హరి యొక్క కథలను వినడానికి ఇష్టపడని పాపాత్ముడు ఈ క్షేత్రమునందు నరకము యొక్క దోషముల వలన కలిగిన భయముతో కూడిన హృదయము కలవాడై, అక్కడ (ఆ క్షేత్రమునందే) అంతము లేని ఘోరమైన నరక సముద్రములో మునిగిపోవును.

**విశేషాలు:**

- **హరికథల యొక్క ప్రాముఖ్యత:** ఈ పద్యం విష్ణువు యొక్క కథల యొక్క ప్రాముఖ్యతను నొక్కి చెబుతుంది. హరికథలు వినడం భక్తిని పెంపొందిస్తుంది మరియు పాపాలను తొలగిస్తుంది.
- **పాపాత్ముని యొక్క దుస్థితి:** హరికథలను వినడానికి ఇష్టపడని పాపాత్ముడు ఘటికాచలము వంటి పవిత్ర క్షేత్రములో కూడా నరక భయంతో బాధపడతాడని చెప్పడం అతని దురదృష్టాన్ని తెలియజేస్తుంది. పవిత్ర స్థలం యొక్క సాన్నిధ్యం కూడా అతని హృదయాన్ని మార్చలేకపోతుంది.
- **నరక భయం:** పాపాత్ముని హృదయం నరక దోషముల వలన కలిగిన భయముతో నిండి ఉంటుందని వర్ణించడం అతని యొక్క అంతర్గత వేదనను సూచిస్తుంది.
- **ఘోర నరకంలో మునగడం:** అటువంటి వ్యక్తి ఆ క్షేత్రములో ఉన్నప్పటికీ, అతని పాపముల కారణంగా అతడు అంతము లేని ఘోరమైన నరక సముద్రములో మునిగిపోతాడని చెప్పడం పాపం యొక్క తీవ్రమైన పరిణామాలను తెలియజేస్తుంది. పవిత్ర స్థలం యొక్క ప్రభావం కూడా అతని పాపాలను కడిగివేయలేదు.

ఈ పద్యం హరికథల యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరియు పాపం యొక్క భయంకరమైన పరిణామాలను నొక్కి చెబుతుంది. ఘటికాచలం వంటి పవిత్ర స్థలంలో కూడా హరి కథలను వినడానికి ఇష్టపడని వ్యక్తి తన పాపాల నుండి తప్పించుకోలేడని నారదుడు భృగు మహర్షికి తెలియజేస్తున్నాడు.

సీ. శౌరిగేహమునకుఁ జనఁగఁ జాలని కాలు
కాలుకాదది మరకాలుగాని
పురుషో త్తమునిదివ్యమూర్తిఁ జూడనియక్షి
యక్షికా దల్ల గవాక్షిగాని
అచ్యుతు చరితంబు లాలకింపని చెవి
చెవికాదు రాట్నంపు చెవియగాని
సరసఖుఁ గీర్తింపఁ జొరలేని నాలుక
నాల్కకాదది కొండనాల్కగాని
దానావారాతి పూజకు రాని కరము
కరముకాదది ఘోరాఘకరముగాని
హరిపదోదకమునఁ దోఁగనట్టిరూపు
రూపుకాదది చిత్రంపురూపుగాని. 82

నారదుడు భృగు మహర్షితో ఘటికాచలము యొక్క ప్రాముఖ్యతను వివరిస్తూ, భగవంతుని పట్ల భక్తి లేని వారి జీవితం యొక్క వ్యర్థతను తెలియజేస్తున్నాడు.

**తాత్పర్యం:**

శౌరి (విష్ణువు) యొక్క నివాసమునకు వెళ్లలేని కాలు కాలు కాదు, అది కేవలం కట్టె కాలు వంటిది; పురుషోత్తముని యొక్క దివ్యమైన మూర్తిని చూడని కన్ను కన్ను కాదు, అది కేవలం గోడకు ఉన్న రంధ్రము వంటిది; అచ్యుతుని యొక్క చరిత్రను వినని చెవి చెవి కాదు, అది కేవలం రాట్నం యొక్క చెవి వంటిది; సరసమైన స్నేహితుడైన భగవంతుని కీర్తించలేని నాలుక నాలుక కాదు, అది కేవలం కొండ నాలుక వంటిది; దానవులకు శత్రువైన విష్ణువు యొక్క పూజకు రాని చేయి చేయి కాదు, అది ఘోరమైన పాపములను చేసే చేయి వంటిది; హరి యొక్క పాదముల నుండి వచ్చిన పవిత్ర జలమున తడవని శరీరము శరీరము కాదు, అది కేవలం చిత్రములో ఉన్న బొమ్మ వంటిది.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం భగవంతుని పట్ల భక్తి లేని వారి యొక్క ఇంద్రియాలు మరియు శరీరం యొక్క వ్యర్థతను తీవ్రంగా ఖండిస్తుంది.

- **నిష్ప్రయోజనమైన అవయవాలు:** భగవంతుని సేవ చేయలేని కాలు, చూడలేని కన్ను, వినలేని చెవి, కీర్తించలేని నాలుక, పూజించలేని చేయి మరియు పవిత్ర జలంతో తడవని శరీరం - ఇవన్నీ తమ సహజమైన కార్యాలను నిర్వర్తించలేనందున నిష్ప్రయోజనమైనవిగా వర్ణించబడ్డాయి. వాటిని కట్టె కాలు, గోడ రంధ్రం, రాట్నం చెవి, కొండ నాలుక, పాపపు చేయి మరియు చిత్రపు బొమ్మతో పోల్చడం వాటి యొక్క నిర్జీవత్వాన్ని మరియు విలువ లేకపోవడాన్ని సూచిస్తుంది.

ఈ విధంగా నారదుడు భగవంతుని పట్ల భక్తి యొక్క ఆవశ్యకతను మరియు భక్తి లేని జీవితం యొక్క వ్యర్థతను భృగు మహర్షికి స్పష్టంగా తెలియజేస్తాడు..

గీ. కమలలోచన భ క్తసాంగత్యమెప్పు
డబ్బు నప్పుడె వికసించు నార్యు తలఁపు
బిసరుహాప్తునిరాక నింపొసఁగ విరియు
బిసరుహంబును బోలె తామస విదూర. 83

తాత్పర్యం

ఓ తామరల వంటి కన్నులు కలవాడా! భక్తుల యొక్క సాంగత్యము ఎప్పుడు లభించునో, అప్పుడే సజ్జనుని యొక్క ఆలోచన వికసిస్తుంది. సూర్యుని రాకతో అందముగా విచ్చుకొను తామర వలె, అజ్ఞానమును తొలగించు భక్తుని హృదయము వికసిస్తుంది.

విశేషాలు

- **భక్త సాంగత్యం యొక్క ప్రాముఖ్యత:** భక్తుల సాంగత్యం యొక్క ప్రాముఖ్యత నొక్కి చెప్పబడింది. సూర్యుని రాకతో తామర వికసించినట్లుగా, భక్తుల సహవాసంతో సజ్జనుని యొక్క ఆలోచనలు జ్ఞానంతో మరియు భక్తితో వికసిస్తాయి.
- **అజ్ఞాన నివారణ:** భక్తుల సాంగత్యం అజ్ఞానాన్ని తొలగిస్తుందని మరియు హృదయానికి జ్ఞాన కాంతిని ప్రసాదిస్తుందని చెప్పడం వారి యొక్క ప్రభావవంతమైన శక్తిని తెలియజేస్తుంది.

శా. సంగంబెన్నఁగ నెన్నిచందముల వర్జంబై నచోఁ జూడ నా
సంగంబున్ విడఁగూడ దార్యసహవాసశ్రీకరంబైన ని
స్సంగుల్ సంగమహౌషధంబగుటఁ దత్సంగంబు భక్తిప్రధా
నాంగంబై కమలామనోహరుని నత్యామోదిఁ జేయుంగడున్. 84

నారదుడు భృగు మహర్షితో భక్త సాంగత్యం యొక్క గొప్పతను మరింత వివరిస్తూ ఇలా అంటారు:

**తాత్పర్యం:**

సాధారణంగా మనం రకరకాల సాంగత్యాలను (స్నేహాలు, కలిసి తిరగడాలు) వదులుకోవలసి వస్తుంది. కొన్ని చెడు అలవాట్లకు దారి తీస్తాయి, సమయాన్ని వృథా చేస్తాయి. కానీ, పెద్దలతో సహవాసం చేయడం ఒక గొప్ప అదృష్టం. ఇంకా చెప్పాలంటే, విష్ణువును ప్రేమించే భక్తుల సాంగత్యం మాత్రం ఎప్పటికీ వదులుకోకూడదు.

అలాంటి మంచి సాంగత్యం మన భక్తికి ఒక ముఖ్యమైన ఆధారం లాంటిది. అది శ్రీహరికి (విష్ణువుకి) చాలా ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది. అందుకే, ఇతర రకాల చెడు సాంగత్యాల వల్ల వచ్చే అన్ని దోషాలకు (చెడు ప్రభావాలకు) ఇది ఒక గొప్ప మందులా పనిచేస్తుంది.

**విశేషాలు:**

ఈ మాటల్లో భక్త సాంగత్యం యొక్క గొప్పతనం చాలా స్పష్టంగా చెప్పబడింది. ఇక్కడ ముఖ్యంగా రెండు రకాల సాంగత్యాల గురించి ప్రస్తావించారు:

1. **విసర్జించదగిన సాంగత్యం:** ఇది సాధారణమైన స్నేహాలు లేదా కలిసి తిరగడాలు కావచ్చు. కొన్నిసార్లు ఇవి మనకు మంచి చేయకపోవచ్చు. సమయం వృథా చేయడం, చెడు అలవాట్లకు లోను కావడం వంటివి జరగవచ్చు. అందుకే అలాంటి సాంగత్యాలను పరిస్థితులను బట్టి వదులుకోవాల్సి వస్తుంది.
2. **విడువకూడని సాంగత్యం (భక్త సాంగత్యం):** ఇది విష్ణువును ప్రేమించే భక్తులతో చేసే సహవాసం. దీనిని ఎట్టి పరిస్థితుల్లోనూ వదులుకోకూడదు అని చెబుతున్నారు. దీనికి కారణాలు:
    - **పెద్దలతో సహవాస భాగ్యం:** భక్తులు తరచుగా జ్ఞానవంతులు, అనుభవం కలిగిన పెద్దలు అయి ఉంటారు. వారితో కలిసి ఉండటం ఒక అదృష్టం లాంటిది. మంచి విషయాలు నేర్చుకోవచ్చు, సరైన మార్గంలో నడవడానికి సహాయం పొందుతాము.
    - **భక్తికి ప్రధాన అంగం:** భక్తుల సాంగత్యం మన భక్తిని బలపరుస్తుంది. వారి మాటలు, వారి ప్రవర్తన మనకు స్ఫూర్తినిస్తాయి. భగవంతుని గురించి తెలుసుకోవడానికి, ప్రేమించడానికి ఇది ఒక ముఖ్యమైన మార్గం.
    - **శ్రీహరికి ఆనందం:** భక్తులు కలిసి భగవంతుని గురించి మాట్లాడుకోవడం, కీర్తించడం శ్రీహరికి చాలా ఆనందాన్ని కలిగిస్తుంది.
    - **అన్ని దోషాలకు పరమ ఔషధం:** చెడు సాంగత్యాల వల్ల వచ్చే మానసిక, ఆధ్యాత్మిక దోషాలకు భక్త సాంగత్యం ఒక గొప్ప మందులా పనిచేస్తుంది. ఇది మన మనస్సును శుద్ధి చేస్తుంది, మంచి ఆలోచనలు కలిగిస్తుంది మరియు ఆధ్యాత్మికంగా ఎదుగడానికి సహాయపడుతుంది.

కాబట్టి, ఈ మాటల యొక్క సారాంశం ఏమిటంటే, మనం తెలివిగా సాంగత్యాన్ని ఎంచుకోవాలి. సాధారణమైన, ఉపయోగం లేని లేదా హాని కలిగించే సాంగత్యాలను వదులుకోవచ్చు. కానీ, జ్ఞానవంతులు, భక్తులు అయిన వారితో

స్నేహం చేయడం ఒక గొప్ప వరం. ముఖ్యంగా విష్ణుభక్తుల సాంగత్యం మన జీవితాన్ని ఆధ్యాత్మికంగా ఉన్నతంగా చేస్తుంది మరియు అన్ని రకాల చెడు ప్రభావాల నుండి మనల్ని రక్షిస్తుంది.

క. దానముల జప తపో ధ
ర్మానూనాచార సూనృతాధ్యయనములన్
నానాటందెల్లమిగాఁ
గానందగు విష్ణుభ క్తికలితాత్ములకున్. 85

నారదుడు భృగు మహర్షితో విష్ణు భక్తుల యొక్క గొప్పతను మరింత వివరిస్తూ ఇలా అంటారు:

**తాత్పర్యం:**

దానములు చేయడంలో, జపము చేయడంలో, తపస్సు చేయడంలో, ధర్మమును అనుసరించడంలో, మంచి ఆచారాలను పాటించడంలో, సత్యమైన మాటలు మాట్లాడటంలో మరియు శాస్త్రములను అధ్యయనం చేయడంలో విష్ణువు పట్ల భక్తితో నిండిన హృదయము కలవారు ప్రతిరోజూ గొప్పగా ప్రకాశిస్తారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యంలో విష్ణు భక్తుల యొక్క కొన్ని ముఖ్యమైన లక్షణాలను మరియు వారి యొక్క గొప్పతను నారదుడు తెలియజేస్తున్నాడు:

- **దానములు :** విష్ణు భక్తులు నిస్వార్థంగా ఇతరులకు సహాయం చేస్తారు మరియు దానధర్మాలు చేస్తారు. తమకున్న దానిని ఇతరులతో పంచుకోవడం వారి స్వభావం.
- **జపము :** వారు నిరంతరం భగవంతుని నామస్మరణ చేస్తూ ఉంటారు. జపం వారి మనస్సును శాంతింపజేస్తుంది మరియు భగవంతునితో అనుసంధానం కలిగిస్తుంది.
- **తపస్సు :** వారు తమ ఇంద్రియాలను నిగ్రహించుకుంటారు మరియు ఆధ్యాత్మిక సాధనలో నిమగ్నమై ఉంటారు. తపస్సు వారి సంకల్ప శక్తిని బలపరుస్తుంది.
- **ధర్మానునాచారములు :** వారు ధర్మబద్ధమైన జీవితాన్ని గడుపుతారు మరియు మంచి ఆచారాలను శ్రద్ధగా పాటిస్తారు. ధర్మం వారిని సరైన మార్గంలో నడిపిస్తుంది.
- **సూనృత :** వారు ఎల్లప్పుడూ సత్యమైన మరియు ప్రియమైన మాటలు మాట్లాడుతారు. వారి మాటలు ఇతరులకు ఆనందాన్ని కలిగిస్తాయి మరియు మంచిని చేస్తాయి.
- **అధ్యయనములు :** వారు పవిత్ర గ్రంథాలను మరియు శాస్త్రాలను అధ్యయనం చేస్తూ ఉంటారు. ఇది వారికి జ్ఞానాన్ని ప్రసాదిస్తుంది మరియు భగవంతుని గురించి మరింత తెలుసుకోవడానికి సహాయపడుతుంది.

ఈ లక్షణాలన్నింటితో కూడిన విష్ణు భక్తులు ప్రతిరోజూ తమ గొప్పతనంతో ప్రకాశిస్తారు. వారి జీవితం ఇతరులకు ఆదర్శంగా ఉంటుంది మరియు వారు సమాజంలో మంచిని పెంపొందిస్తారు. వారి భక్తి వారిని అన్ని మంచి గుణాలకు నిలయంగా చేస్తుంది అని నారదుడు భృగు మహర్షికి వివరిస్తున్నాడు.

క. హరిచరణాంబుజభక్తి కిఁ
గర మాకరమగుచు నేడుగా నాజన్మాం

తరకృత సుకృతము కతముగ
దొరకె నీ్నదర్శనంబు దురితవిదూరా : 86

నారదుని యొక్క గొప్ప మాటలు విన్న భృగు మహర్షి వినయంగా మరియు కృతజ్ఞతతో ఇలా అంటారు:

**తాత్పర్యం:**

ఓ పాప రహితుడా (నారదా)! హరి యొక్క చరణములనెడి తామరల పట్ల భక్తికి నేడు నా జన్మల యొక్క పుణ్యఫలము యొక్క కారణముగా నీ దర్శనము నాకు లభించినది. నీవు అటువంటి భక్తికి ముఖ్యమైన నిధి వంటివాడవు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యంలో భృగు మహర్షి నారదుని యొక్క గొప్పతను గుర్తించి, ఆయనను దర్శించడం తన అదృష్టమని భావిస్తున్నాడు:

- **హరి చరణాంబుజ భక్తికి ఆకరం:** భృగు మహర్షి నారదుని హరి యొక్క చరణములనెడి తామరల పట్ల భక్తికి ముఖ్యమైన నిధి (ఆకరం) వంటివాడని కొనియాడుతున్నాడు. నారదుడు స్వయంగా గొప్ప భక్తుడు మరియు భక్తి మార్గాన్ని ఇతరులకు బోధించేవాడు కాబట్టి, భృగు మహర్షి ఆయనను భక్తికి మూలమైన వ్యక్తిగా భావిస్తున్నాడు.
- **నేటి దర్శనం జన్మాంతర సుకృతం:** భృగు మహర్షి నారదుని దర్శనం ఈ జన్మలోనే కాకుండా అనేక జన్మల యొక్క పుణ్యఫలం వల్ల లభించిందని భావిస్తున్నాడు. గొప్ప భక్తులను దర్శించడం అరుదైన మరియు పుణ్యప్రదమైన విషయం అని ఆయన విశ్వసిస్తున్నాడు.
- **దురిత విదూరా:** భృగు మహర్షి నారదుని "దురిత విదూరా" (పాప రహితుడా) అని సంబోధించడం ఆయన యొక్క పవిత్రతను మరియు పాప రహితుడైన వ్యక్తి యొక్క దర్శనం ఎంతో శుభప్రదమని భావిస్తున్నట్లు తెలియజేస్తుంది.

ఈ పద్యం భృగు మహర్షి యొక్క వినయాన్ని మరియు నారదుని పట్ల ఆయనకున్న గౌరవాన్ని తెలియజేస్తుంది. నారదుని దర్శనం తన జీవితంలో ఒక ముఖ్యమైన మరియు పవిత్రమైన సంఘటనగా ఆయన భావిస్తున్నాడు. ఇది భక్తుల యొక్క సాంగత్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను మరోసారి నొక్కి చెబుతుంది.

ఉ. నావుడు వెండియున్ భృగువు నారదుఁ గన్గొని మౌనిచంద్ర! యిం
కా విన నెమ్మదిన్మిగులఁ గౌతుక మయ్యెడు సాధుసంగమ
శ్రీవర వైభవంబు సుధచిల్కెడుపల్కుల నానతిచ్చి న
న్పావనచిత్తుఁజేయు మనిపల్క నతండను నాతపస్వితోన్ . 87

భృగు మహర్షి నారదుని యొక్క జ్ఞానవంతమైన మాటలు విన్న తర్వాత, తన కుతూహలాన్ని ఆపుకోలేక మళ్ళీ ఇలా అంటాడు:

**తాత్పర్యం:**

అనగా, భృగువు మళ్ళీ నారదుని చూసి, "ఓ మునిచంద్రా! ఇంకా వినాలని నా మనస్సు మిక్కిలి కుతూహలపడుతోంది. సాధువుల యొక్క సాంగత్యము వలన కలిగే శ్రేష్ఠమైన వైభవమును అమృతమును చిలుకుచున్న నీ మాటలతో నాకు తెలియజేసి, నన్ను పవిత్రమైన మనస్సు కలవానిని చేయుము" అని పలుకగా, అతడు (నారదుడు) ఆ తపస్వితో ఇలా అన్నాడు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం భృగు మహర్షి యొక్క జ్ఞాన తృష్ణను మరియు సాధు సాంగత్యం యొక్క ప్రాముఖ్యతను తెలుసుకోవాలనే ఆయన యొక్క తీవ్రమైన కోరికను తెలియజేస్తుంది:

- **భృగువు యొక్క కుతూహలం:** నారదుని మాటలు భృగు మహర్షికి మరింత తెలుసుకోవాలనే ఆసక్తిని కలిగిస్తాయి. "ఇంకా విన నెమ్మదిన్మిగులఁ గౌతుక మయ్యెడు" అని ఆయన చెప్పడం ఆయన మనస్సులో ఉన్న తీవ్రమైన కోరికను తెలియజేస్తుంది.
- **సాధు సంగమ శ్రీవర వైభవం:** భృగు మహర్షి ప్రత్యేకంగా సాధువుల యొక్క సాంగత్యం వలన కలిగే శ్రేష్ఠమైన మరియు గొప్ప వైభవం గురించి తెలుసుకోవాలనుకుంటున్నాడు. సాధువులు జ్ఞానము, వైరాగ్యము మరియు భక్తికి నిలయమైనందున వారి సహవాసం ఎంతో విలువైనదని ఆయన భావిస్తున్నాడు.
- **సుధచిల్కెడు పల్కులు:** నారదుని మాటలను అమృతమును చిలుకుచున్నట్లుగా భృగు మహర్షి వర్ణించడం నారదుని యొక్క వాక్చాతుర్యాన్ని మరియు ఆయన మాటలలోని పవిత్రతను తెలియజేస్తుంది.
- **పావనచిత్తుని చేయమని ప్రార్థన:** భృగు మహర్షి నారదుని సాధు సాంగత్యం యొక్క మహిమను వివరించడం ద్వారా తన మనస్సును పవిత్రం చేయమని ప్రార్థిస్తున్నాడు. సాధువుల యొక్క జ్ఞానం మరియు వారి ఆచరణ తనను ఉత్తమ మార్గంలో నడిపిస్తుందని ఆయన విశ్వసిస్తున్నాడు.
- **నారదుని స్పందన:** భృగు మహర్షి యొక్క వినయపూర్వకమైన అభ్యర్థనకు నారదుడు సానుకూలంగా స్పందిస్తాడు ("అతండను నాతపస్వితోన్"). దీనితో సాధు సాంగత్యం యొక్క మహిమను నారదుడు వివరించడానికి సిద్ధమవుతున్నాడని తెలుస్తుంది.

ఈ పద్యం భృగు మహర్షి యొక్క ఆధ్యాత్మిక జిజ్ఞాసను మరియు సాధువుల యొక్క సహవాసం యొక్క ప్రాముఖ్యతను ఆయన ఎంతగా గుర్తించాడో తెలియజేస్తుంది. నారదుడు ఇప్పుడు ఆ విషయాలను వివరిస్తాడని ఎదురు చూడవచ్చు.

మ. సరయూతీరమునందు నొక్క పురరాజం బుగ్రభాస్వత్ప్రభా పరయూథప్రతిరోధకృన్మణిమయప్రాసాదహర్మ్యాంక మై
పరరాజోత్కరదుర్నిరీక్ష్యపరిఘా ప్రాకారనిశ్శంక మై
మెరయున్ ధాత్రి నయోధ్యనాఁ బ్రకటమై మిత్రాన్వయాధారమై.

నారదుడు భృగు మహర్షితో సాధు సాంగత్యం యొక్క మహిమను వివరిస్తూ, ముందుగా అయోధ్య యొక్క పవిత్రతను వర్ణిస్తాడు:

**తాత్పర్యం:**

సరయూ నది యొక్క తీరమునందు ఒక శ్రేష్ఠమైన పట్టణము ఉంది. అది భయంకరమైన ప్రకాశము యొక్క సమూహమును ఎదుర్కొనునట్టి మణిమయమైన మేడలు మరియు అంతఃపురములతో నిండి ఉంది. ఇతర రాజుల సమూహముచే చూడటానికి కూడా కష్టమైన కందకములను మరియు ధృఢమైన ప్రాకారములను కలిగి, భూమిపై అయోధ్య అని ప్రసిద్ధి చెంది, సూర్యవంశమునకు ఆధారమై ప్రకాశిస్తుంది.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యంలో నారదుడు అయోధ్య పట్టణం యొక్క గొప్పతను వర్ణిస్తున్నాడు. అయోధ్య కేవలం ఒక సాధారణ పట్టణం కాదని, అది అనేక విశిష్టమైన లక్షణాలను కలిగి ఉందని ఆయన తెలియజేస్తున్నాడు:

- **సరయూ నదీ తీరం:** అయోధ్య సరయూ నది యొక్క పవిత్రమైన తీరంలో ఉండటం దాని ప్రాముఖ్యతను మరింత పెంచుతుంది. సరయూ నది హిందువులకు పవిత్రమైన నదులలో ఒకటి.
- **ఉగ్రభాస్వత్ప్రభా పరయూథప్రతిరోధకృన్మణిమయప్రాసాదహర్మ్యాంకమై:** ఈ పట్టణంలోని మణిమయమైన మేడలు మరియు అంతఃపురాలు అత్యంత ప్రకాశవంతమైన కాంతిని కలిగి ఉంటాయి. అవి శత్రువుల యొక్క బలమైన కాంతిని కూడా నిరోధించగల శక్తిని కలిగి ఉన్నాయని వర్ణించడం అయోధ్య యొక్క వైభవాన్ని మరియు శక్తిని తెలియజేస్తుంది.
- **పరరాజోత్కరదుర్నిరీక్ష్యపరిఘా ప్రాకారనిశ్శంక మై:** ఇతర రాజుల యొక్క సైన్యాలు కూడా చూడటానికి భయపడేటటువంటి బలమైన కందకములు మరియు ఎటువంటి భయము లేని ధృఢమైన ప్రాకారములు ఈ పట్టణానికి రక్షణగా ఉన్నాయి. ఇది అయోధ్య యొక్క దుర్భేద్యతను మరియు భద్రతను సూచిస్తుంది.
- **ధాత్రి నయోధ్యనాఁ బ్రకటమై:** ఈ పట్టణం భూమిపై అయోధ్య అనే పేరుతో ప్రసిద్ధి చెందింది. అయోధ్య రామాయణంలో ముఖ్యమైన స్థానం కలిగి ఉంది మరియు ఇది శ్రీరాముని జన్మస్థలం.
- **మిత్రాన్వయాధారమై మెరయున్:** ఇది సూర్యవంశమునకు (రాముని వంశము) ఆధారమై ప్రకాశిస్తుంది. సూర్యవంశం గొప్ప రాజులను కలిగి ఉన్నందున, అయోధ్య వారి రాజధానిగా మరింత గౌరవాన్ని పొందింది.

నారదుడు అయోధ్య యొక్క ఈ గొప్ప లక్షణాలను వర్ణించడం ద్వారా, ఇది సాధువులు నివసించడానికి మరియు ఆధ్యాత్మిక చింతన చేయడానికి ఒక పవిత్రమైన మరియు అనువైన స్థలమని సూచిస్తున్నాడు. తదుపరి పద్యాలలో ఆయన అయోధ్యలో నివసించే సాధువుల గురించి మరియు వారి సాంగత్యం యొక్క మహిమ గురించి వివరించవచ్చు.

ఉ. ఆ నగరాధినేత ధవళాంగుఁడు నాఁజను రాజశేఖరుం
దానత రాజ రాజమకుటాంచిత నూత్నచిరత్నరత్నభా
భానువిభానుయోగ యుగపద్వికచ న్నిజపాదపద్ముఁడై
యీనిఖిలావ నీధుర ధరించె నుదంచిత బాహుపీఠికన్.

నారదుడు అయోధ్య యొక్క గొప్పతనాన్ని కొనసాగిస్తూ, అక్కడి రాజు యొక్క మహిమను భృగు మహర్షికి వివరిస్తాడు:

**తాత్పర్యం:**

ఆ నగరమునకు అధిపతి, ధవళాంగుడు (తెల్లని శరీర కాంతి కలవాడు) అని ప్రసిద్ధి చెందిన రాజశేఖరుడు (రాజులలో శ్రేష్ఠుడు), నమస్కరించిన రాజుల యొక్క కిరీటములచే అలంకరింపబడిన నూతనమైన మరియు శాశ్వతమైన రత్నాల యొక్క కాంతి సూర్యుని యొక్క కాంతితో సమానంగా ప్రకాశిస్తుండగా, ఒకేసారి వికసించిన తన పాద పద్మములు కలవాడై, ఈ సమస్త భూభారమును ఎత్తైన తన బాహుపీఠమున ధరించెను.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యంలో నారదుడు అయోధ్య రాజు యొక్క గొప్ప లక్షణాలను వర్ణిస్తున్నాడు:

- **ఆ నగరాధినేత ధవళాంగుఁడు నాఁజను రాజశేఖరుం:** అయోధ్యను పాలించే రాజు, ధవళాంగుడు (తెల్లని శరీర కాంతి కలవాడు) అని ప్రసిద్ధి చెందాడు. ఇది ఆయన యొక్క పవిత్రతను లేదా గొప్ప తేజస్సును సూచిస్తుంది. అంతేకాకుండా ఆయన రాజులలో శ్రేష్ఠుడు (రాజశేఖరుడు).

- **అనత రాజ రాజమకుటాంచిత నూత్నచిరత్నరత్నభా భానువిభానుయోగ:** ఆయనకు నమస్కరించిన ఇతర రాజుల యొక్క కిరీటములందు పొదిగిన నూతనమైన మరియు శాశ్వతమైన రత్నాల యొక్క కాంతి సూర్యుని యొక్క ప్రకాశంతో సమానంగా ఉంది. ఇది ఆయన యొక్క గొప్ప అధికారాన్ని మరియు ఇతర రాజులచే గౌరవించబడే స్థితిని తెలియజేస్తుంది.
- **యుగపద్వికచ న్నిజపాదపద్మ్మద్దై:** ఆయన యొక్క పాద పద్మములు ఒకేసారి వికసించినట్లుగా ఉన్నాయి. ఇది ఆయన యొక్క దయాళువైన హృదయాన్ని మరియు భక్తుల పట్ల ఆయనకున్న ప్రేమను సూచిస్తుంది. పాద పద్మములు కరుణకు మరియు ఆశ్రయానికి చిహ్నం.
- **ఈనిఖిలావ నీధుర ధరించె నుదంచిత బాహుపీఠికన్:** ఆయన ఈ సమస్త భూభారమును తన ఎత్తైన బాహువులనెడి పీఠమున ధరించెను. ఇది ఆయన యొక్క గొప్ప శక్తిని మరియు సామర్థ్యాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఒక రాజు భూభారాన్ని ధరించడం అంటే తన ప్రజలను సంరక్షించే బాధ్యతను స్వీకరించడం.

నారదుడు అయోధ్య యొక్క రాజును వర్ణించడం ద్వారా, ఆ పట్టణం కేవలం పవిత్రమైన స్థలమే కాకుండా, శక్తివంతమైన మరియు దయాళువైన పాలకునిచే పరిపాలించబడుతుందని సూచిస్తున్నాడు. ఇటువంటి వాతావరణం సాధువులు మరియు భక్తులు నివసించడానికి మరింత అనుకూలంగా ఉంటుంది.

గీ. కరము సపరికరముగ సంగరముఁ దొరఁగి
కరములు మొగిడ్చి పగతురు కరము లొసఁగి
కని మని భజింప విక్రమఖని యతండు
నిండుకొలువుండి యొక్కనాడుండినటుల. 90

నారదుడు అయోధ్య రాజు యొక్క గొప్పతనాన్ని కొనసాగిస్తూ భృగు మహర్షికి ఇలా వివరిస్తాడు:

**తాత్పర్యం:**

**పరరాజులందరూ తమ ఆయుధములతో పాటు యుద్ధాన్ని విడిచిపెట్టి, కానుకలతో చేతులు జోడించి ఆ రాజును దర్శించి సేవిస్తూ ఉండగా, పరాక్రమాలకు నిధి వంటి ఆ అయోధ్య రాజు ఒకనాడు తన నిండు సభను తీర్చి దిద్దాడు (అందరితో కొలువై ఉన్నాడు).**

**విశేషాలు:**

- **పరరాజుల యొక్క చర్య: ఇతర దేశాల రాజులందరూ అయోధ్య రాజు యొక్క శక్తిని మరియు గొప్పతనాన్ని గుర్తించారు. అందుకే వారు తమ ఆయుధాలను వదిలిపెట్టి, యుద్ధం చేయాలనే ఆలోచనను విరమించుకున్నారు.**
- **కానుకలతో దర్శనం: వారు కేవలం దర్శించడానికి మాత్రమే కాకుండా, తమ గౌరవాన్ని మరియు విధేయతను తెలియజేస్తూ కానుకలను కూడా తీసుకొని వచ్చారు.**
- **చేతులు జోడించి సేవ: ఆ రాజును సందర్శించిన పరరాజులందరూ వినయంగా చేతులు జోడించి ఆయనను సేవించారు. ఇది అయోధ్య రాజు యొక్క అధికారాన్ని మరియు ఆయన పట్ల వారికి ఉన్న గౌరవాన్ని తెలియజేస్తుంది.**

- **పరాక్రమఖని అయిన రాజు: అయోధ్య రాజు పరాక్రమాలకు నిధి వంటివాడు. ఆయన యొక్క ధైర్యం మరియు శక్తి అసామాన్యమైనవి. అందుకే ఇతర రాజులు ఆయనను గౌరవిస్తారు మరియు సేవిస్తారు.**
- **నిండు కొలువు తీర్చియున్నాడు: అటువంటి శక్తిమంతుడైన రాజు ఒకనాడు తన నిండు సభలో (అందరితో కలిసి) ఉన్నాడు. ఇది ఆయన తన రాజ్యాన్ని సమర్థవంతంగా పాలిస్తున్నాడని మరియు అందరినీ కలుపుకొని పోయే స్వభావం కలవాడని సూచిస్తుంది.**

**మొత్తం మీద ఈ పద్యం అయోధ్య రాజు యొక్క గొప్ప శక్తిని, ఆయన యొక్క శాంతి కాంక్షను మరియు ఇతర రాజులచే ఆయన పొందిన గౌరవాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఇటువంటి పరిపాలనలో సాధువులు మరియు భక్తులు నిర్భయంగా జీవించడానికి మరియు ఆధ్యాత్మిక సాధనలు చేయడానికి అనువైన వాతావరణం ఉంటుంది.**

సీ. మాణిక్యమకుటంబు మాటి మస్తకమందుఁ
బిట్ట యీఁకల నెట్ట ముట్టిపడియె
తారహారముల కుద్యాపనం బొనరించి
యెఱచి పోఁచలదండ లురమునిం డె
అంగుళీయకముల కపజయంబు ఘటించి
జిగురుఁగండెల కేలఁ దగులు కొనియె
జాళువాపై ఠాణి శాలువుఁదొలఁగించి
గదురుతోల్కటిసీమఁ గదురుకొనియె
నక్కటా! యిది యేమి యున్నటుల యుండి
యనుచుఁ బెనుభేదమున సభాజనముజూడ
మేటి చీకటు లీను నెమ్మేని తోడ
భూతలాధీశ నేత కిరాతుఁడయ్యె. 91

తాత్పర్యం

అంతలోనే ఆ రాజు గారి తల మీద ఉన్న మెరిసే రత్నాల కిరీటం మాయమైపోయింది. దాని బదులు పిట్టల ఈకలతో చేసిన ఒక గుత్తులాంటిది వచ్చింది. మెడలో వేసుకున్న ముత్యాల దండలు పోయి, రొమ్ము మీద మాంసం ముక్కల్లాంటి దండలు నిండిపోయాయి. చేతికున్న ఉంగరాలు మాయమైపోయాయి. వాటి స్థానంలో జిగురుతో కూడిన మురికి మురికిగా ఉండే గడ్డల్లాంటివి అంటుకున్నాయి. ఒంటి మీద ఉన్న మెరిసే పట్టు బట్టలు పోయి, నడుముకు జంతువు చర్మం చుట్టుకున్నాడు. "అయ్యో! ఇది ఏమిటి? ఇప్పుడే బాగున్న రాజు ఇలా మారిపోయాడేంటి?" అని సభలో ఉన్న వాళ్ళందరూ బాధపడుతూ చూశారు. బంగారు రంగులో మెరిసే ఆయన శరీరం కాటుకలా నల్లగా అయిపోయింది. అలా ఆ గొప్ప రాజు ఒక బోయవాడిలా మారిపోయాడు.

**విశేషాలు:**

ఈ దృశ్యం అయోధ్య రాజు యొక్క ఆకస్మికమైన మరియు భయంకరమైన రూపాంతరణను వర్ణిస్తుంది. ఆయన యొక్క ప్రస్తుత స్థితికి పూర్తి విరుద్ధంగా, ఊహించని మార్పులు సంభవించాయి:

- **మాణిక్య కిరీటం పోయి పిట్ట యీఁకల కుచ్చు:** రాజు యొక్క తలపై ప్రకాశవంతమైన మాణిక్యాలతో కూడిన కిరీటం ఒక్కసారిగా మాయమై, దాని స్థానంలో నీచమైన పిట్ట యీఁకలతో చేసిన కుచ్చు ఏర్పడింది. ఇది ఆయన యొక్క ఉన్నత స్థానం నుండి పతనానికి సూచన.
- **ముత్యాల సరాలు పోయి మాంసపు పోఁచల దండలు:** ఆయన మెడలోని విలువైన ముత్యాల హారాలు అదృశ్యమై, వాటి స్థానంలో మాంసపు పోచలతో చేసిన అసహ్యకరమైన దండలు నిండాయి. ఇది ఆయన యొక్క సంపద మరియు పవిత్రత కోల్పోయి, భయంకరమైన స్థితికి చేరుకున్నాడని తెలియజేస్తుంది.
- **ఉంగరాలు మాయమై జిగురు గండెలు:** ఆయన వేళ్లకున్న అందమైన ఉంగరాలు మాయమై, వాటి స్థానంలో జిగురుతో కూడిన మురికి గండెలు అంటుకున్నాయి. ఇది ఆయన యొక్క సౌందర్యం మరియు శుచిత్వం నశించి, అశుభ్రమైన స్థితికి చేరుకున్నాడని సూచిస్తుంది.
- **జాలువా వస్త్రం పోయి జంతు చర్మం:** ఆయన ఒంటిపైనున్న మెరిసే పట్టు వస్త్రం తొలగిపోయి, మొలకు జంతువు యొక్క చర్మం చుట్టుకుంది. ఇది ఆయన యొక్క రాజరికపు చిహ్నాలు పోయి, అనాగరికమైన వేషధారణకు మారడాన్ని తెలియజేస్తుంది.
- **సభాసదుల దుఃఖం:** ఈ ఆకస్మికమైన మరియు భయంకరమైన మార్పును చూసిన సభలోని వారందరూ "అయ్యయ్యో! ఏమిది! ఉన్నట్లుండి ఇటువంటి విపరీతం ఎందుకు సంభవించింది?" అని తీవ్రంగా దుఃఖించారు. వారు రాజు యొక్క ఈ దుస్థితిని చూసి కలత చెందారు.
- **బంగారు శరీరం కాటుక వలె మారడం:** బంగారు కాంతిని వెదజల్లే ఆయన శరీరం ఒక్కసారిగా కాటుక వలె నల్లగా మారిపోయింది. ఇది ఆయన యొక్క తేజస్సు మరియు మంచి గుణాలు నశించి, చీకటి మరియు దుష్టత్వం ఆవహించాయని సూచిస్తుంది.
- **రాజు కిరాతుడుగా మారడం:** చివరగా, ఆ మహారాజు కిరాతుడుగా (బోయవాడు, అడవి మనిషి) మారిపోయాడు. ఇది ఆయన యొక్క పూర్తి రూపాంతరం చెందడాన్ని మరియు ఆయన యొక్క పూర్వపు స్థితికి పూర్తిగా విరుద్ధమైన స్థితికి చేరుకోవడాన్ని తెలియజేస్తుంది.

మొత్తం మీద ఈ దృశ్యం ఒక రాజు యొక్క ఆకస్మికమైన మరియు భయానకమైన పతనానికి ప్రతీక. ఇది ఏదో భయంకరమైన శాపం లేదా దుష్టశక్తి ప్రభావం వల్ల జరిగి ఉండవచ్చు. రాజు యొక్క భౌతికమైన మార్పులు ఆయన యొక్క అంతర్గత మార్పులను మరియు ఆయన యొక్క దుస్థితిని సూచిస్తాయి. సభాసదుల యొక్క దుఃఖం ఈ సంఘటన యొక్క తీవ్రతను మరియు దాని యొక్క భయంకరమైన పరిణామాలను తెలియజేస్తుంది.

చ. ఇటువలెనుండి పూర్వకృత మెట్టిదియో సదయోదయత్వ వి
స్ఫుట హృదయంబు వోయి పెనుబోయతనంబున బంధుకోటులన్
భటులఁ దొఱంగి ప్రాణి నిధనంబునకుద్యుతుఁడయ్యెనాతఁడ
క్కట! జటివర్య! యెవ్వరికిఁ గాలమలంఘ్యముగా గణింపఁగన్. 92

**తాత్పర్యం**

ఇలా జరిగాక, ముందు జన్మలో ఏం పాపం చేశాడో ఏమో, ఆయన మంచి మనస్సు పోయింది. పెద్ద బోయవాడిలా మారిపోయి, తన బంధువుల్ని, సైనికుల్ని వదిలేసి, ప్రాణుల్ని చంపడానికి తయారయ్యాడు. అయ్యో జటివర్యా (ముని శ్రేష్ఠుడా)! కాలాన్ని ఎవ్వరూ తప్పించుకోలేరు కదా!

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యంలో ఆ రాజు యొక్క దుస్థితి మరింత స్పష్టంగా వివరించబడింది:

- **పూర్వకృత మెట్టిదియో:** ఆయనకు అలా జరగడానికి కారణం ముందు జన్మలో చేసిన కర్మల ఫలితమేమో అని నారదుడు సందేహిస్తున్నాడు. కర్మ సిద్ధాంతం ప్రకారం, ప్రతి చర్యకు ప్రతిఫలం ఉంటుంది.
- **సదయోదయత్వ విస్ఫుట హృదయంబు వోయి:** ఆయన యొక్క దయతో నిండిన, స్పష్టమైన మనస్సు పోయింది. ఇది ఆయన యొక్క మంచి గుణాలు పూర్తిగా మారిపోయాయని తెలియజేస్తుంది.
- **పెనుబోయ తనంబున బంధుకోటులన్ భటులఁ దొఱంగి:** ఆయన పెద్ద బోయవాడిలా (కిరాతుడిలా) మారిపోయి, తన బంధువులను, సైనికులను కూడా వదిలేశాడు. ఇది ఆయన యొక్క సామాజిక బంధాలు తెగిపోయాయని సూచిస్తుంది.
- **ప్రాణి నిధనంబునకుద్యుతుఁడయ్యెనాతఁడక్కట!:** ఆయన ప్రాణులను చంపడానికి సిద్ధమయ్యాడు. ఇది ఆయన యొక్క క్రూరమైన స్వభావాన్ని తెలియజేస్తుంది. రాజుగా ప్రజలను రక్షించాల్సిన వాడు, ఇప్పుడు ప్రాణాలు తీయడానికి సిద్ధమవడం దురదృష్టకరం.
- **జటివర్య! యెవ్వరికిఁ గాలమలంఘ్యముగా గణింపఁగన్:** ఓ జడలు ధరించిన శ్రేష్ఠుడా (భృగు మునీంద్రా)! కాలాన్ని ఎవ్వరూ తప్పించుకోలేరు కదా! సమయం యొక్క శక్తి చాలా గొప్పది. ఎవరికైనా ఎటువంటి పరిస్థితి అయినా రావచ్చు.

ఈ పద్యం ఆ రాజు యొక్క భయంకరమైన మార్పును మరియు కర్మ యొక్క అనివార్యతను వివరిస్తుంది. మంచి మనస్సు పోయి క్రూరంగా మారడం, బంధువులను వదిలి ప్రాణాలు తీయడానికి సిద్ధమవడం ఆయన యొక్క దుస్థితిని తెలియజేస్తుంది. కాలాన్ని ఎవ్వరూ తప్పించుకోలేరని నారదుడు చెప్పడం ఈ సంఘటన యొక్క విషాదకరమైన స్వభావాన్ని నొక్కి చెబుతుంది.

క. ఈలీలఁ గిరాతదశా
భీలుండై యతఁడు పురము వెలువడి క్రూర
వ్యాళీమృగపాళీఖగ
తాళీ యుత మయినకోనఁ దానొకరుండున్. 93

తాత్పర్యం

**తేలిక భాషలో:**

ఈ విధంగా బోయవాడిలా మారి, భయంకరమైనవాడై ఆ రాజు పట్టణం నుండి బయలుదేరాడు. పాములు, క్రూరమైన జంతువులు, పక్షులు గుంపులు గుంపులుగా ఉండే ఒక భయంకరమైన అడవిలో ఒంటరిగా తిరగసాగాడు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం ఆ రాజు యొక్క మరింత దుర్భరమైన పరిస్థితిని వివరిస్తుంది:

- **ఈలీలఁ గిరాతదశా భీలుండై:** ఈ విధంగా బోయవాడిలా (కిరాతుడిలా) మారి, భయంకరమైన రూపాన్ని పొందినవాడై. ఆయన యొక్క మునుపటి రాజరికపు వైభవం పూర్తిగా మారిపోయి, భయంకరమైన అడవి మనిషిలా తయారయ్యాడు.
- **అతఁడు పురము వెలువడి:** ఆయన తన రాజ్యాన్ని, పట్టణాన్ని వదిలి వెళ్ళిపోయాడు. ఆయన యొక్క సామాజిక స్థానం మరియు బాధ్యతల నుండి పూర్తిగా విడిపోయాడు.
- **క్రూర వ్యాళీమృగపాళీఖగ తాళీ యుత మయినకోనఁ దానొకరుండున్:** ఆయన ఒంటరిగా, క్రూరమైన పాములు, భయంకరమైన జంతువులు మరియు పక్షుల గుంపులు నిండిన ఒక భయంకరమైన అడవిలో తిరగసాగాడు. ఇది ఆయన యొక్క ఒంటరితనాన్ని మరియు ప్రమాదకరమైన పరిస్థితిని తెలియజేస్తుంది. రాజుగా సుఖాల్లో ఉన్న వ్యక్తి, ఇప్పుడు అడవిలో ఒంటరిగా తిరగడం ఆయన యొక్క దుస్థితికి నిదర్శనం.

ఈ పద్యం ఆ రాజు యొక్క పూర్తి పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది. రాజ్యాన్ని వదిలి, భయంకరమైన అడవిలో ఒంటరిగా తిరగడం ఆయన యొక్క దయనీయమైన పరిస్థితిని మరియు ఆయన ఎదుర్కొంటున్న ప్రమాదాలను సూచిస్తుంది. ఆయన యొక్క భవిష్యత్తు అంధకారంగా కనిపిస్తుంది.

క. తిరుగుచు జంతువుల తలల్
దఱుగుచు దరుగుల్మలతలు తనకిరవులుగాఁ
బరఁగుచు నొకనాఁడు వశి
ష్ఠ ఋషి తపోవనముఁ జేరఁజనఁ గనె మునియున్.

తాత్పర్యం

అలా అడవిలో తిరుగుతూ, జంతువుల తలలు నరుకుతూ, చిన్న చిన్న చెట్లు, తీగలే తనకు నివాసంగా ఉండగా, ఒకరోజు ఆ రాజు వశిష్ఠ మహర్షి తపస్సు చేసుకునే వనానికి చేరుకున్నాడు. ఆ ముని కూడా ఆ రాజును చూశాడు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం ఆ రాజు యొక్క అడవిలోని జీవితాన్ని మరియు ఒక ముఖ్యమైన సంఘటనను వివరిస్తుంది:

- **తిరుగుచు జంతువుల తలల్ దఱుగుచు:** ఆ రాజు అడవిలో తిరుగుతూ, తన వేట వృత్తిని కొనసాగిస్తూ జంతువుల తలలను నరుకుతున్నాడు. ఇది ఆయన యొక్క క్రూరమైన స్వభావాన్ని మరియు జీవనోపాధి కోసం ఆయన చేస్తున్న పనిని తెలియజేస్తుంది.
- **తరుగుల్మలతలు తనకిరవులుగాఁ బరఁగుచు:** చిన్న చిన్న చెట్లు మరియు తీగలే ఆయనకు నివాస స్థలాలుగా మారాయి. ఇది ఆయన యొక్క నిరాశ్రయుడైన స్థితిని మరియు అడవిలోని కష్టమైన జీవితాన్ని సూచిస్తుంది. రాజుగా భోగభాగ్యాల్లో ఉన్న వ్యక్తి, ఇప్పుడు అడవిలో ఆశ్రయం కోసం వెతుక్కోవడం ఆయన యొక్క దుస్థితికి నిదర్శనం.
- **ఒకనాఁడు వశిష్ఠ ఋషి తపోవనముఁ జేరఁజనఁ గనె మునియున్:** ఒకరోజు ఆయన వశిష్ఠ మహర్షి తపస్సు చేసుకునే పవిత్రమైన వనానికి చేరుకున్నాడు. ఆ ముని (వశిష్ఠుడు) కూడా ఆ రాజును చూశాడు. ఇది కథలో ఒక ముఖ్యమైన మలుపు. వశిష్ఠుని దర్శనం ఆ రాజు యొక్క భవిష్యత్తును మార్చగల అవకాశం ఉంది.

ఈ పద్యం ఆ రాజు యొక్క దుర్భరమైన అడవి జీవితాన్ని మరియు ఆయన వశిష్ఠ మహర్షిని కలవడం కథలో ఒక కీలకమైన సంఘటన అని సూచిస్తుంది.

చ. కనుఁగొని వీనిరాకకిటఁగారణ మేమొకొ? మామకాశ్రమం
బని యిది వీఁడెఱుంగఁడొకొ? యౌర ! భయంబరిరాఁబనేమి మా
వనికి కిరాతకీట మని వచ్చిన కోపమడంచి యా తపో
ధనమణి దివ్యదృష్టిఁగని తద్దశ తద్దయుఁ బ్రేమనిట్లనెన్. 95

తాత్పర్యం

ఆ రాజును చూడగానే వశిష్ఠ మహర్షి అనుకున్నారు, "ఇక్కడికి వీడు రావడానికి కారణం ఏమిటి? ఇది నా ఆశ్రమం అని వీడికి తెలియదా? ఛా! భయం లేకుండా ఇటుగా వస్తున్నాడేంటి? నా వనానికి ఈ బోయ పురుగు ఎలా వచ్చాడు?" అని మొదట కోపం తెచ్చుకున్నారు. కానీ, వెంటనే తన గొప్ప దివ్య దృష్టితో అతని పరిస్థితిని చూసి, చాలా ప్రేమగా ఇలా అన్నారు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యం వశిష్ఠ మహర్షి యొక్క మొదటి స్పందనను మరియు తరువాత ఆయన యొక్క దయను వివరిస్తుంది:

- **కనుఁగొని వీనిరాకకిటఁగారణ మేమొకొ?:** ఆ రాజును చూడగానే వశిష్ఠ మహర్షి ఆలోచించారు, "ఈ బోయవాడు ఇక్కడికి ఎందుకు వచ్చాడు?" ఆయనకు ఆ రాజు యొక్క రాక వెనుక ఉన్న కారణం అర్థం కాలేదు.
- **మామకాశ్రమం బని యిది వీఁడెఱుంగఁడొకొ?:** "ఇది నా ఆశ్రమం అని కూడా వీడికి తెలియదా?" అని వశిష్ఠుడు అనుకున్నారు. ఆయన ఆశ్రమం ఒక పవిత్రమైన స్థలం, అలాంటి చోటికి ఒక బోయవాడు రావడం ఆయనకు ఆశ్చర్యం కలిగించింది.
- **యౌర ! భయంబరిరాఁబనేమి మా వనికి కిరాతకీట మని వచ్చిన కోపమడంచి:** "ఛా! ఎంత ధైర్యం! భయం లేకుండా ఇటుగా వస్తున్నాడేంటి? నా వనానికి ఈ బోయవాడి పురుగు ఎలా వచ్చాడు?" అని వశిష్ఠునికి మొదట కోపం వచ్చింది. ఒక అపరిచితుడు, పైగా బోయవాడిలాంటి వ్యక్తి తన పవిత్రమైన ఆశ్రమంలోకి రావడం ఆయనకు ఆగ్రహం తెప్పించింది.
- **యా తపో ధనమణి దివ్యదృష్టిఁగని తద్దశ తద్దయుఁ బ్రేమనిట్లనెన్:** కానీ, వెంటనే ఆ తపస్సు యొక్క గొప్ప నిధి అయిన వశిష్ఠ మహర్షి తన దివ్య దృష్టితో ఆ రాజు యొక్క పరిస్థితిని చూశారు. ఆయనకు ఆ రాజు యొక్క దుస్థితి అర్థమైంది. అందువల్ల ఆయన తన కోపాన్ని తగ్గించుకుని, చాలా ప్రేమగా ఇలా అన్నారు.

ఈ పద్యం వశిష్ఠ మహర్షి యొక్క మానవ సహజమైన కోపాన్ని మరియు వెంటనే ఆయన యొక్క గొప్ప దయను తెలియజేస్తుంది. ఒక యోగి యొక్క గొప్పతనం ఏమిటంటే, వారు పరిస్థితులను లోతుగా అర్థం చేసుకుని కరుణతో స్పందిస్తారు. వశిష్ఠుడు కూడా తన దివ్య దృష్టితో ఆ రాజు యొక్క దుస్థితిని గ్రహించి ప్రేమగా మాట్లాడటానికి సిద్ధమయ్యారు. తదుపరి పద్యంలో ఆయన ఏమి మాట్లాడారో తెలుసుకోవడం ఆసక్తికరంగా ఉంటుంది.

శా. భూమీశా! యొకనాఁడు నీవు మృగయుల్ మున్నాడ వేటాడ వి
శ్వామిత్రాశ్రమవాటి కేఁగి మృగహింసాస క్తి వ ర్తింపఁ గా
నా మౌనీంద్రుఁడు శాపమిచ్చెనిటుగా నైతే మరేమింకిటన్

సేమంబౌననిపల్కుమాత్ర నతఁడుం జెన్నొందెఁ బూర్వాకృతిన్. 96

**తాత్పర్యం**

"ఓ రాజా! ఒకప్పుడు నువ్వు వేటగాళ్లతో కలిసి వేటకు వెళ్ళావు. విశ్వామిత్రుడి ఆశ్రమం దగ్గరికి వెళ్ళి, జంతువుల్ని చంపడంలో మునిగిపోయావు. అప్పుడు ఆ గొప్ప ముని నీకు ఇలా శాపం పెట్టాడు. అయితే ఇక ఇక్కడ నీకు మంచి జరుగుతుంది" అని వశిష్ఠుడు అనగానే, ఆ రాజు వెంటనే తన ముందటి రూపానికి మారిపోయాడు.

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యంలో వశిష్ఠ మహర్షి ఆ రాజు యొక్క దుస్థితికి కారణం ఏమిటో వివరిస్తున్నారు మరియు శాపం ఎలా తొలగిపోతుం దో చెబుతున్నారు:

- **భూమీశా! యొకనాఁడు నీవు మృగయుల్ మున్నాడ వేటాడ విశ్వామిత్రాశ్రమవాటి కేఁగి మృగహింసాస క్తి వ ర్తింపఁ గా:** ఓ రాజా! ఒకప్పుడు నువ్వు వేటగాళ్లతో కలిసి వేటకు వెళ్ళావు. విశ్వామిత్రుడి ఆశ్రమం దగ్గరికి వెళ్ళి, జంతువుల్ని చంపడంలో చాలా ఆసక్తిగా ఉన్నావు. ఇది నీవు గతంలో చేసిన తప్పును వశిష్ఠుడు గుర్తు చేస్తున్నాడు.
- **నా మౌనీంద్రుఁడు శాపమిచ్చెనిటుగా నైతే మరేమింకిటన్ సేమంబౌననిపల్కుమాత్ర నతఁడుం జెన్నొందెఁ బూర్వాకృతిన్:** అప్పుడు ఆ గొప్ప ముని (విశ్వామిత్రుడు) నీకు శాపం పెట్టాడు. అయితే, ఇప్పుడు వశిష్ఠుడు "ఇక ఇక్కడ నీకు మంచి జరుగుతుంది" అని అనగానే, ఆ రాజు వెంటనే తన ముందుటి రూపానికి (రాజు రూపానికి) మారిపోయాడు.

ఈ పద్యం ఆ రాజు యొక్క భయంకరమైన మార్పు వెనుక ఉన్న కారణాన్ని వెల్లడిస్తుంది - అది విశ్వామిత్రుడి శాపం వల్ల జరిగిందని తెలుస్తుంది. వశిష్ఠ మహర్షి యొక్క దయగల మాటలు ఆ శాపాన్ని తొలగించాయి మరియు రాజు తిరిగి తన అసలు రూపాన్ని పొందాడు. ఇది సాధువుల యొక్క శక్తిని మరియు వారి దయ యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలియజేస్తుంది. ఒక ముని ఇచ్చిన శాపాన్ని మరొక ముని యొక్క దయతో తొలగించగలగడం వారి ఆధ్యాత్మిక శక్తికి నిదర్శనం

**మ**. నరమాంసాశనవృత్తివ ర్తిలేదు ఘంటాకర్ణుఁ డన్ దుర్ణయుం
దరవిం దాక్షవిపక్షతాగతమహాహంకారుఁ డాజన్మపా
 పరతుండెక్కటి కృష్ణుఁగన్గొని ఖలవ్యాపారముల్ వీడ( డే?
యరుదా సాధుసమాగమంబునశుభంబౌటల్? జటిగ్రామణీ ! 97

తాత్పర్యం

నరమాంసం తినే అలవాటు ఉన్న ఘంటాకర్ణుడు అనే ఒక దుర్మార్గుడు ఉండేవాడు. అతడు విష్ణువుకు పూర్తి వ్యతిరేకి. పుట్టినప్పటి నుండి చచ్చే వరకు కృష్ణుడిని ద్వేషిస్తూనే ఉన్నాడు. అలాంటి దుష్టు డుకూడ శ్రీకృష్ణుని  చూసిన వెంటనే నీచవ్యాపారములు మా నాడు గదా! సాధు సమాగమము చేత శుభము సమకూరుట విచిత్రమా! ( తప్పక జరుగుతుందని భావం)

**విశేషాలు:**

ఈ పద్యంలో నారదుడు భృగు మహర్షితో ఒక ఉదాహరణ ద్వారా సాధు సాంగత్యం యొక్క ప్రభావాన్ని వివరిస్తున్నాడు.

క. విను మిన్నియు నేఁటికి మ
జ్జనన కథాకథన మే ప్రశస్తోత్తరమై
యనఘా! తగునిందుల కని
వినిపించెం దత్కథానువృత్తంబిటులన్.

తాత్పర్యము

ఓ పాపరహితుడా (భృగు)! విను. ఇన్ని మాటలు దేనికి ? నా పుట్టుక కథ చెప్పుటయే  దీనికి  తగిన సమాధానము అవుతుంది .'' అని  నారదుడు  తన కథను  భృగు మహర్షికి  ఇలా వినిపించాడు.

విశేషాలు

రెండవ ఆశ్వాసములో నారదుని కథ ప్రారంభమవుతుంది.

ఆశ్వాసాంతము

గద్య,     ఇది శ్రీమత్పరమపద నాథ నిరవధిక కృపాపరిపాక పరిచిత సరస కవితాసనాథ తెనాలిరామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబైన ఘటికాచల మాహాత్మ్యం బను మహా ప్రబంధంబునందు   ప్రథమాశ్వాసము

తాత్పర్యము

ఇది శ్రీమన్నారాయణుని యొక్క అంతులేని దయతో పరిచయమైన చక్కని కవిత్వం చెప్పడంలో గొప్పవాడైన తెనాలి రామకృష్ణ కవి రచించిన ఘటికాచల మాహాత్మ్యం అనే గొప్ప గ్రంథంలోని మొదటి భాగం (మొదటి ఆశ్వాసం) ముగిసింది.

**విశేషాలు:**

- **ఇది శ్రీమత్పరమపదనాథ నిరవధిక కృపాపరిపాక పరిచిత సరస కవితాసనాథ తెనాలిరామకృష్ణకవినాథ ప్రణీతంబైన:**. ఈ వాక్యం తెనాలి రామకృష్ణుని యొక్క కవితా నైపుణ్యాన్ని మరియు ఆయన రచనకు శ్రీమన్నారాయణుని యొక్క అనుగ్రహం ఉందని తెలియజేస్తుంది.
- **ఘటికాచలమాహాత్మ్యం బను మహా ప్రబంధంబునందు:** ఇది ఘటికాచలము యొక్క గొప్పతనాన్ని తెలిపే ఒక గొప్ప గ్రంథం (మహా ప్రబంధం) అని తెలియజేస్తుంది.

---